

A KÖNYVTÁROS

1953 SZEPTEMBER * III. ÉVFOLYAM * 8-9. SZÁM

Szabadtéri olvasó egy kubáni kolhoz mezei szállásán

Kölcsönzés a vértessacsai népkönyvtárban

Címképünk: A II. ker. tanács Szabó Ervin Könyvtárának park-kölcsönzője a budai Margit-hídfőnél

A KÖNYVTÁROS

KÖNYVTÁROSOK HAVI TÁJÉKOZTATÓJA

1953. Szeptember

III. évfolyam

8-9. szám

LEVELEZŐINK *inják*

A májusi választásokat előkészítő munkából könyvtárosaink is kivették részüket. Sokan közülük kiemelkedő munkát végeztek. A legjobbak miniszteri kitüntetésben részesültek. Igen sok falusi népkönyvtárost jutalmazott meg könyvvel vagy oklevéllel a Népművelési Minisztérium Könyvtársztálya is. Folyóiratunk ezeknek a kitüntetett népkönyvtárosoknak neveit a júniusi, illetve a júliusi számában közzétette. Szerkesztőségünk egyszersmind levelet is írt a kitüntetett könyvtárosoknak, megkérve őket, hogyha elfoglaltságuk engedi, legyenek a könyvtárosok folyóiratának levelezői. Leveleinkben megkérdeztük, megkapták-e jutalmukat, jár-e könyvtárunknak folyóiratunk. Érdeklődtünk, hogy milyen körülmények között dolgoznak, támogatja-e munkájukat a helyi tanács, a járási vagy a megyei könyvtár. Megkérdeztük: milyen módszerekkel segítik a mezőgazdasági munkákat, milyen elgondolásaik vannak könyvtárunk fejlesztésével kapcsolatban.

Leveleinkre az ország minden tájáról érkeztek válaszok, több mint százán írtak. A százegynéhány levélből kibontakozik falusi könyvtárügyünk képe. De még ennél is több. Maguknak a könyvtárosoknak személyisége is. Van r.-hány levél, amely csak igen röviden, szűkszavúan tájékoztat. Írójuknak bizonyára igen nagy az elfoglaltsága. Legtöbbjük társadalmi munkában, más foglalkozás mellett végzi könyvtárosi teendőit. Sok levél közvetlenül a cséplőgép mellett íródott, ebédszünetben, mások rövid éjszakai pihenőjükből loptak el egy-két órát azért, hogy válaszolhassanak. A leveleknek mégis csak egy kis töredéke szűkszavú. Többségükből árad a közölnivaló — némelyiknél úgy érzi az ember — a hosszú időn át föl-

gyúlt, sokáig visszafojtott közölnivaló. Jó egynéhányan nemcsak könyvtárukról, könyvtári munkájukról írtak, hanem egyéni életükről, kisebb-nagyobb örömeikről, bajaikról, gondjaikról is. Bevalljuk, hogy ezek a levelek különös örömmel töltöttek el bennünket. Ezekből éreztük igazán, hogy könyvtárosaink folyóiratukat bizalmas barátjuknak tekintik. Ilyen volt többek között Kovács Ferencné elvtársnő levele Alsóbereckiből, ilyen Ratocska Györgyné Nyíradonyból:

»Én nagyon átérzem azt, hogy a könyvtárosnak igazi népnevelőnek kell lennie. Elvtársak, ezt az érzi igazán, akit a mult rendszer úgy hányt-vetett, mint engem, hiába végeztem el a négy polgárit, pedig dolgoztam érte én is, édesapám is. Szenvedtem is érte. És még cselédnek se nagyon kellettem, mivel 18 éves koromban betegség folytán hallásom és a szemem megromlott. Mindenütt azt mondták: nem lát, nem hall. Szörnyű kálváriajárás volt az életem. Semmi öröm, semmi szépség a fiatal életben. És most, Elvtársak, érzem azt, hogy munkám után megbecsülnek, embernek néznek.«

Joó Piroska könyvtáráról adott részletes beszámoló mellett azt is megírja, hogy kitűnő lett a bizonyítvány, pedig tankönyve se igen volt és a nagyforgalmú népkönyvtárat is vezette a nyolcadik általános végzése mellett. Megírja, hogy szeretne egy ifjúsági regényt írni és erre vonatkozólag is tanácsot kér.

Nincs módunkban minden személyeshangú levélből idézni, hisz a levelek zöme ilyen. És ez nem is lehet máskép: az ember nem választható el munkájától.

A NÉPKÖNYVTÁROSOK HELYZETE

Levelünkben érdeklődtünk, hogy megkapták-e a jutalmat, amit a megyei könyvtárnak kellett hozzájuk eljuttatni. A jutalmat általában megkapták, de jóegynéhányan voltak, akik csak folyóiratunkból, vagy levelünkéből értesültek arról, hogy a kitüntetettek között szerepelnek, mert az ajándékkönyv, vagy oklevél valamelyik közbeeső szerv hanyagsága folytán nem jutott el hozzájuk.

Erki József (Magyartés), Seiber János (Gelsesziget), Kovács Piroska (Novaj) Fábri Mária (Rétság), Nagy Béla (Jánkmajtis, Fonnyadt Benedek, (Hévíz), Hegedüs Gábor (Ökörítőfűlpös), Vadász Tivadarné (Tiszatenyő), Bertalan Pál (Mencshely), Tóth László (Nagyrábé), Kakszi Géza (Zsadány), Varga Etelka (Mezőlak), Kelemen Béla (Dabronc), Lakatos Etelka (Tomajmoncstora), Honti Dezső (Szegevár), Kovács Márton (Füzesgyarmat), Enyedi István (Nyírbátor), Somogyi Józsefné (Tiszadada) és Cseke Gábor (Papos) panaszkodtak erről. Ugy érezzük, teljes joggal. Túlnyomó többségük társadalmi munkában és sokszor igen nehéz körülmények között, áldozatkészen, a közművelődés ügyének szeretetéből végzi munkáját. A legkevesebb, amit elvárhatunk, hogy a kitüntetésről szóló okiratot vagy a jutalomkönyvet eljuttassák hozzájuk.

Mindgyükük ügyében írunk az illetékes megyei könyvtárnak. Néhány megyei könyvtárvezető azonnal intézkedett és válaszolt is levelünkre. A hódmezővásárhelyi Megyei Könyvtár vezetője megírta, hogy mind a szegvári, mind a magyartési népkönyvtáros kitüntetésének elmaradása a szentesi Járási Könyvtár mulasztása, a salgótarjáni Megyei Könyvtár vezetője bevallja, hogy a hibát Fábri Mária esetében ők követték el. A zalaegerszegi Megyei Könyvtár levelében azt írja, hogy az okleveleket azért nem tudta a kitüntetetteknek átadni; mert azok az általa összehívott értekezleten nem jelentek meg és kissé szemrehányóan írja nekünk, hogy ilyen ügyben »ma már a második levelet kapjuk A Könyvtáros szerkesztőségétől«, s arra kér bennünket, »hogy a további adminisztratív munkát ne sokszorozzuk«, vegyük tudomásul azt, hogy a népkönyvtárosok nem mentek el az említett értekezletre. Mi nem értünk teljesen egyet a zalaegerszegi Megyei Könyvtár vezetőjével, úgy gondoljuk, hogy a Megyei Könyvtárnak június elejétől július végéig elég idő állt a rendelkezésére ahhoz, hogy az okleveleket azoknak is kiküldje, akik személyesen nem tudtak befáradni érte. Horváth Géza Veszprém megyei, Godó Ferencné Heves megyei, Szántó János

Bács megyei és Illek József Szolnok megyei könyvtárvezető levelünkre mind-éideig nem válaszolt és így nem tudhatjuk, intézkedett-e az elmaradt kitüntetések ügyében. Reméljük, igen.

A levelekből kitűnik, hogy ezeknek a hibáknak és a tiszteletdíjak és pénzjutalmak körüli zavaroknak ellenére a megyei és járási könyvtárak általában törődnek a községi népkönyvtárakkal. Elég gyakran meglátogatják őket és igyekeznek segíteni bajaikon, nehézségeiken. Kivétel persze ez alól is van. Bódis Anna bodai népkönyvtáros panaszolja, hogy a pécsi Megyei Könyvtár a harmadik és negyedik negyedévre beküldött munkatervét nem vette figyelembe és könyvtárának munkáját sohasem ellenőrizték és segítséget sem nyújtottak neki. Venczel Miklósné balatonboglári népkönyvtáros a siófoki Járási Könyvtárra panaszlik:

»Az értekezleten, Siófokon meghallgatták a panaszomat, még meg is ígérték, hogy segíteni fognak, de azóta sem jött senki, még az új helyiséget sem nézték meg. Minden nehézséget magamnak kell legyőzni.«

Horváth Gabriella magyarfalvai (Győr-Sopron megye, Soproni járás) népkönyvtárosnak a Járási Könyvtár munkatársa megígérte, hogy kap új könyveket (az állomány ugyanis már többéves), de az ígéretet nem tartották meg. Helyes lett volna, ha legalább azt közlik Horváth Gabriellával, hogy várjon türelemmel őszig, amikor a cserealpból majd lehetséges lesz kérését teljesíteni. Domokos László újkígyósi népkönyvtáros panaszlik, hogy a Megyei Könyvtár március óta nem látogatta meg az újkígyósi népkönyvtárat. És még néhányan hiányolják ugyanezt.

Ezekből a levelekből kitűnik, hogy községi népkönyvtárosaink várják a támogatást, örülnek, ha a megyei vagy járási könyvtárosok meglátogatják őket, tanácsot és közvetlen segítséget adnak munkájukhoz. Szeretnék eredményeiket megmutatni, eldicsekedni azzal, hogy a helyi tanáccsal vívott nehéz küzdelem után új, megfelelő helyiséghez jutottak. És az ellenőrzést is igénylik. Mindez nagyon érthető. A községi népkönyvtárosok magánsan dolgoznak, elszigetelve kartársaiktól, munkájuk megbeszélésére, tapasztalatcsereére viszonylag ritkán nyílik alkalmuk. Úgy gondoljuk, hogy a megyei könyvtáraknak — amelyeknek segítségét, ismételten hangsúlyozzuk, igen sok népkönyvtáros dicséri — még fokozottabban kell törődniök velük. A már működő és most létesülő járási könyvtáraknak szintúgy.

A községi népkönyvtárosok nemcsak magánsan dolgoznak, hanem igen gyak-

ran rendkívül nehéz, rossz, sokszor tűrhetetlen és lehetetlen körülmények között. A levélírók túlnyomó többségéből csak úgy árad a panasz a helyi tanácsra. Ezek a tanácsok egyáltalában nem törődnek a népkönyvtárral, úgy kezelik, mintha az nem is a tanács intézménye volna, sem erkölcsi, sem anyagi támogatásban egyáltalában nem részesítik őket. Legszívesebben névszerint felsorolnánk ezeket a mostoha tanácsokat. Sajnos, nincs helyünk rá. Így csak néhány levélből idézünk. Csiki Istvánné jászárokszállási népkönyvtáros írja:

»A helyi tanácstól semmiféle támogatást nem kapok. A tanács gazdasági vezetője kijelentette, hogy mivel a meggyétől kapom a tiszteletdíját, úgy a meggyétől kériem a tüzelőt is. Mert sem a kultúrotthon, sem a tanács nem lát el a téli hónapokban tüzelővel. Az olvasókartonok beszerzését (7 forint kellett volna rá) azzal az indokkal tagadták meg, hogy nincs rá pénzügyi keret.«

Szűcs Sándorné írja Polgárról:

»Télen, a legnagyobb hidegben is megtartottam a könyvtárnapokat. Hiába kértem a községi tanácselnököt, hogy adjon tüzelőt, már annyit zaklattam, hogy amikor utoljára december 30-án nála jártam, rám ordított: Ha tüzelni akar, vegyen magának tüzelőt és tüzeljen. A községi tanács nem jótékonyági intézmény.«

Többek között Hegedüs Gábor ököritőfülpösi népkönyvtáros is a tüzelőhiányra panaszkodik:

»A tűzrevaló még nincs biztosítva, se a villany. A takarításról meg ne is beszéljünk. Bár megkértem a tanácsot, ha jön az iskolai szénrendelés, rendeljenek a könyvtárnak is 10–20 mázsát, majd kifizetem valahogy. Mert hidegben nem tudok dolgozni, nem akarok útra kórházba kerülni, mint idén március elején, mert megfáztam a hideg könyvtárban.« »A tanácslitkár most is velem akarta kifizettetni a villanyszámlát, mint már egyszer. És mivel én most megtagadtam és azt mondtam, hogy ez a tanács kötelessége, megtiltotta a villany használatát.«

Az ököritőfülpösi népkönyvtár igen nagy forgalmat bonyolít le, havonta rendszeresen több mint 1200 kötet könyvet kölcsönöz ki. Ha a tanács a népkönyvtáros személyét nem is tekinti, legalább a község lakosainak, az olvasóknak érdekét kellene, hogy nézze. És nemcsak tüzelőt és világítást kellene biztosítania a népkönyvtárnak, hanem megfelelő helyiséget is, hiszen erre, mint Hegedüs Gábor le-

A gyomai Járasi Könyvtár szervező könyvtárosa felolvas a cséplési ebéd-szünetben

veléből és a leveléhez mellékelt helyszínrajzából kitűnik, lehetősége is van. Minderre a minisztertanácsi határozat is kötelezi a tanácsot.

Vadász Tivadarné tiszatényői népkönyvtáros így ír:

»Nem azon sopánkodom, hogy bár többszáz olvasója van könyvtárunknak, rendszeres díjazásban nem részesülök, hanem az bánt, hogy egy bélyegzőt, levélpapírt, borítékot sem tudok venni a könyvtár számára. Nem is gondolok arra, hogy levelezésemre anyagi bázist kérjek.« »Sajnos, télen minden könyvtári órát fűtetlen olvasószobában tartok meg. Megvallom, nem is gondoltam még arra, hogy egy olyan könyvtár, mely írópapírt és bélyegzet csak a könyvtáros zsebéből tud biztosítani, még fűtőanyagot is igényelhet.«

Karádi Ödön Szászfáról írja:

»Sajnos, a tanács erkölcsi támogatáson kívül semmi más támogatást nem tud adni, mert a könyvtár céljára semmiféle összeg jóváhagyva nincs. Így természetesen fűtött és világított könyvtárhelyiségről szó sem lehet, bár havil 100 forint támogatással jól fűtött, jól világított — mert gázlámpánk van — helyiség állhatna rendelkezésünkre. Helyiség ugyanis volna, a felszerelést: asztalok, székek, kályha — társadalmi úton elő tudnánk állítani, csak a fenntartására kellene bizonyos összeg.«

A levelekben minduntalan visszatérő mondat, hogy a tanács se tavaly nem gondoskodott fűtőanyagról, se idén nem fog. Se a zaránki, se a novaji, se a bodai. se az iváncsai, se a somogyzáli, se a menchelyi — és ezt így sorolhatnánk még hosszan, az égvilágon semmivel sem látja el a könyvtárát. Sokhelyt még kályha sincs, így például a lovászhetényi népkönyvtárban, vagy az újkígyósiiban. A polgári népkönyvtáros kap ugyan a tanácstól fűtőanyagot, de a könyvtárban se kályha, se kémény nincs. Mericske Rezső elvtárs ehhez még megjegyzi, hogy a község vezetői közül senki sem olvas. Úgy véljük, hogy ez a két dolog összefügg.

Sajnos ez a tipikus, hogy a helyi tanácsok semmibeveszik azt a minisztertanácsi határozatot, amely előírja, hogy gondoskodniok kell a községi könyvtárak anyagi szükségleteiről. Van azonban néhány szép kivétel is. Rostás Lászlóné nagybajomi népkönyvtáros azt írja, hogy a tanács mindenben segíti munkáját. A szükséges tüzelőt tavaly a helybeli Állami Erdőgazdaság adta a könyvtár részére. A tanács behozatta és felfűrészellette. A villanyvilágítást is biztosítják

Zillich Ernő így ír a mocsai tanácsról:

»...Községünk tanácsa a legmeszebbmenő támogatást nyújtja könyvtárosunknak. Fedezi a szükségleteket, gondoskodik a fűtésről és világításról, a bútorzatot is biztosítja. Ez mind egy szóra biztosítva van.«

Nagy Béla jánkmajtisi népkönyvtáros közli, hogy a helyi tanács »nagyban támogatja a könyvtárat, ad a könyvtárnak pénzt még dekorációs anyagra is«. A szemerei tanács is biztosította népkönyvtára részére a fűtést és a világítást. Ezek a tanácsok azonban még egyelőre kivételek. De ezek a kivételek azt mutatják, hogy a helyi tanácsok, ha akarnak, ha átérzik a könyvtárak fontosságát, tudnak könyvtáruk minimális szükségleteiről gondoskodni. Szeretnénk, ha minden tanács erről a néhányról venne példát és teljesítene törvényes kötelezettségét. Lehetetlen dolog az, hogy a helyi tanácsok többsége még mindig fölösleges tehernek érzi azt a könyvtárat, amelyik községének művelődését szolgálja. Tarthatatlan állapot az, hogy a községi tanácselnökök és titkárok gorombasággal fizessék ki azt a népkönyvtárost, aki gyakran is gyen, vagy csekély és sok esetben rendszertelenül kapott tiszteletdíjért áldozatkészen teljesíti hivatását. A községi tanácsoknak magatartásukon sürgősen változtatniok kell.

A tiszteletdíj és függetlenítés kérdése is fájó pontja népkönyvtárosainknak. bár a levélírók között kevés az olyan népkönyvtáros, aki még soha semmiféle anyagi ju-

talomban nem részesült. Legtöbbjük negyedévenként, félévenként, forgalmától, jó munkájától függően kapott 100—200—300 forint jutalmat. Néhányan azok közül, akik elérték a normát, negyedj fél, vagy teljes függetlenítésüket is megkapták. Sajnos, nem mindnyájan. Például: Ilyés Gyula kabai könyvtáros az elmúlt év utolsó negyedében megkapta már a fél függetlenítéssel járó tiszteletdíjat. De idén januártól júliusig — annak ellenére, hogy az előírt szintet tartotta. sőt emelte — egy fillért sem kapott. Ilyés Gyula ügyében a debreceni Megyei Könyvtár levelelünkre azt válaszolta, hogy azért nem tudta tiszteletdíjban részesíteni, mert a Népművelési Minisztérium Könyvtárossztálya május 9-i felterjesztésükre a mai napig nem válaszolt. Azt kérték ugyanis, hogy Ilyésnek fél tiszteletdíjat adhassanak, mert jól dolgozik, bár az ehhez szükséges normát még nem érte el, csak megközelítette. Ez persze, hogy a Népművelési Minisztérium Könyvtárossztálya nem válaszolt erre a felterjesztésre, hiba, de nem indokolja azt, hogy a Megyei Könyvtár Ilyésnek még negyed tiszteletdíjat sem adott, amire kétségkívül rászolgált. (Egyébként Ilyés Gyulát júliustól kezdve függetlenítették.) Kirívó eset még Joó Piroskának, a volt nádudvari népkönyvtárosnak az ügye, aki azért nem jutott hozzá hosszú hónapokig megszolgált tiszteletdíjához, mert a kiutaláshoz szükséges kérdőív a helyi tanácsnál elkallódott. Szűcs Viktor körösszegapáti népkönyvtárost is bántotta az hogy a megígért és megérdemelt tiszteletdíjhoz nem tudott hozzájutni. Ügyében a Népkönyvtári Központ a következőket derítette ki:

»A berettyóújfalusi Járási Könyvtár 1953. május 27-én terjesztette fel Szűcs Viktor tiszteletdíját a Megyei Könyvtárhoz. A Megyei Könyvtár még aznap átadta az ügyet a népművelési osztály gazdasági előadójának. Többször sürgettek a pénz kiutalását. A Népkönyvtári Központ figyelmeztetése után ismét megsürgettek. Kiutalás azonban mind- ezideig nem történt. A második negyedévi tiszteletdíjra vonatkozóan még nem tett javaslatot a berettyóújfalusi Járási Könyvtár, annak ellenére, hogy a Megyei Könyvtár erre vonatkozóan már többször figyelmeztette.«

Végül kiderült, hogy a tiszteletdíj kiutalását az hátráltatta, hogy a Hajdú-Biharmegyei tanács népművelési osztályának több hónapon keresztül nem volt gazdasági előadója és így nemcsak a megyei népkönyvtárosok, hanem a népművelési ügyvezetők stb., stb. sem kapták meg hosszú hónapokon keresztül tiszteletdíjukat.

Ezek az esetek nemtörődömségből, ha-nyagságból származnak. Úgy véljük, hogy kommentárt nem is igéyelnék. A tények önmagukban is eléggé felháborítóak.

Más népkönyvtárosok, akik elérték már a negyed, vagy fél függetlenítést, rendszeres tiszteletdíj helyett csak időnként kapnak jutalmakat. Erről azonban valóban nem a megyei könyvtárak tehetnek. Amikor tavaly az Országos Létszámbizottság jóváhagyta az országos könyvtárhálózat létszámnormáit, népművelési kormányzatunk nem mérte fel helyesen a népkönyvtárak fejlődésének távlatait és nem biztosított az 1953. évi költségvetésben elegendő összeget erre a célra. Népkönyvtárosaink túltejesítették a tervet, az előrelátottnál több olvasót szereztek, s jóval nagyobb forgalmat bonyolítottak le. Így a megyei könyvtárak, amelyek csak a rendelkezésükre álló összeget oszthatták fel, nehéz helyzetbe kerültek. Valamit mindenkinek, aki arra rászolgált, akartak juttatni és általában juttattak is. Igen soknak, persze, kevesebbet, mint amennyi a norma szerint járt volna. Az adott helyzetben talán helyesen cselekedtek. De ezen a helyzeten változtatni kell és a kereteket úgy megszabni, hogy minden jogos igény kielégíthető legyen. Egyébként — úgy véljük — a norma is kiigazításra szorul. A jelenlegi nem veszi figyelembe a község lélekszámát. Kis községekben sokkal több munka és fáradság a minimális szintet elérni. A könyvtárosok anyagi ellátottsága nem mellékes kérdés. N. K. Krupszkaja írta a Pravda 1933. 276. számában: »A könyvtárosokkal épp olyan figyelemmel és gondoskodással kell foglalkozni, mint az olvasókkal. Az kell, hogy a legjobb erők menjenek erre a frontra.« »A könyvtári dolgozók kiképzése és továbbképzése azonban csak akkor lesz sikeres, ha a könyvtáros helyzete — mind anyagi, mind erkölcsi helyzete — megjavul.« Pártunk és kormányunk programja biztosíték arra, hogy népkönyvtárosaink anyagi ellátottsága lényegesen megjavul. A könyvtárosok leveleinek hatására a Népművelési Minisztérium máris biztosított 100.000 forintot a legkevésbé ellátott könyvtárak tüzelőjére.

KITŰNŐ KEZDEMÉNYEZÉSEK, JÓ MÓDSZEREK

A levelekben azonban nemcsak kérés és panasz van. Minden könyvtáros örömmel számolt be munkájáról. Igen sok az olyan levél, amelyet szinte teljes egészében érdemes lenne közölni, annyi ötlet, helyes kezdeményezés, ügyes és jó munkamódszer van bennük. A választási jó munkájukért megjutalmazott könyvtárosok a választások után sem lankadtak, ha-

Az icsáki népkönyvtár állandó könyvkiállítása

nem szerzett tapasztalataikat továbbfejlesztették és az általános műveltség terjesztése mellett és azzal együtt segítették az aratás, a cséplés és a begyűjtés munkáját. A legtöbb népkönyvtáros nem elégedett meg azzal, hogy a könyvtárban megvárja, amíg bejön valaki olvasnivalóért, hanem elébement a dolgozóknak, kivitte a cséplőgéphez a könyvet és ott felolvasott. **Benárd János (Nagyvenyim)** le-veléből idézzük:

»... Nagyvenyimről azt mondták nekem, hogy az régi, maradi, úgynevezett »reakciós« falu, kár elmennem a cséplőgéphez, mert meg sem hallgatnak. Nem ijedtem meg, elmentem, igyekeztem nehéz feladatomat jól ellátni. Első nap, mikor kimentem a cséplőgéphez, megszólalt egy idősebb bácsi, hogy: »muszáj ezt a felolvasást megtartani?« Ő tud egy másik cséplőgépet, innen öt kilométerre, inkább menjek oda. Megnyugtattam, hogy igyekszem rövid lenni és nem leszek unalmas. A Szabad Nép ismertetése után Móricz Zsigmond Rózsa Sándorából olvastam fel részleteket. A felolvasás után az előbbi bácsi megszólalt: »Hát az elvtárs csak jöjjön el mindennap, de könyvet is hozzon magával mindig.« Legnagyobb sikeremnek tartottam azt, mikor az egyik cséplőmunkás kijelentette, hogy akár egész nap szívesen elhallgatná felolvasásomat. Ismertettem Gárdonyi Géza Egri csillagok című művét is, melynél nagyon tetszett,

hogy mutattam az elvtársaknak néhány eredeti fényképfelvételt az egri várról és Gárdonyi Géza sírjáról, mely az egri vár »Bebek« bástyáján van.«

Bohács Eszter tiszaderzsi népkönyvtáros szintén bevezette a cséplőgépeknél a napi sajtó és a könyvek felolvasását. Dézsi Zoltán zaránki népkönyvtáros úgy segített azon, hogy a nyáron a dolgozó parasztok nem érnek rá a könyvtárba bemenni, hogy könyvcsereelő utcabizalmiakat állított be, akik otthonaikban keresik fel az olvasókat, kicserélik a náluk lévő könyveket. Deres Klára (Ivánca) szintén felolvasott a cséplőgépeknél az ebédszünetekben, a tűzorségen pedig »újság-folyóirat szolgálatot« vezetett be. Erki József még távasszal Kisgyűléseken beszélt a négyzetes kukoricaültetésről és kikölcsonzott erre vonatkozó könyveket.

»... Ennek eredménye az lett, hogy községünkben három középparasztnégyzetesen vetette el a kukoricáját. Nev szerint Szabó Lajos, Miskei Mihály és Loci Ferenc.«

Fogarassy Mihály (Pilisvörösvár) könyvismertetések tartott, ezeknek köszönhető, hogy olvasóinak ma már 60 százaléka felnőtt, túlnyomórészt bányász és egyéb ipari dolgozó. Az aratásban segédkező néphadseregünk harcosait behívta a könyvtárba és elérte azt, hogy minden vasárnap ott olvastak. Fogarassy elvtárs különös gondtal óvja a népkönyvtár könyveit. Gyermekeivel szemben, hogy mind, kivétel nélkül borítóval látják el a könyveket és ezt csak visszahozáskor, a könyvtárban veszik le. Hetenként 8—10 olvasóját otthonában is meglátogatja. A könyvajándékozás is divattá lett könyvtárban.

Kocsis Sándorné ezt írja:

»... Gondolkodtam, mit csináljak, hogy megszeressék a politikai könyveket. A KÖNYVTÁROS című folyóiratban egy politikai könyv tartalma le volt írva. Ugyanez a könyv megvolt a könyvtárban is. A tartalmát elolvastattam egy olvasóval, aki ezt mondta: „milyen jó könyv lehet, nem is gondoltam, hogy ilyen tanulságos“. El is vitte.«

Karádi Ödön (Szászfa) szintén ellátja a tűzorséget napi sajtóval. A Szabad Népből a Szabad Ifjúságban és a Tartós Békében bekarikázza a mezőgazdasági vonalközösű cikkeket és így adja oda. Egy ügyes úttörője pedig minden nap bemutátja a tűzorségen levőknek a nála levő kézikönyvtárt.

»... Így kapcsoltam be a község lakosságának mondhatni 80—90 százalékát a nyári könyvolvasásba. Napon-

ként három, illetve hat család van tűzorségen, így 12 naponként minden családra rákerül az őrég, akik mondhatni kivétel nélkül olvasókká lettek, remélem, ezeket megtartom a téli hónapokban is.«

A cséplőgépnél is felolvasta az újságot és a faluban arató honvédeket is ellátta olvasnivalóval.

Mátyus István, a karcagi kultúrotthon Beloiannis-könyvtárának vezetője, az aratás és cséplés alatt brigádonként szervezte meg a csoportos olvasást. Egyes tsz-eknél idegenkedve fogadták ezeket a felolvasásokat, »de ha megfelelő témájú könyvet olvasunk fel a tsz-dolgozóknak — írja —, mint például Nagy Sándor Megbékélés című Sztálin-díjas művét, azt igen nagy érdeklődéssel hallgatják. Nagyon kíváncsiak voltak a dolgozók, hogy belép-e Hajdu István a szövetkezetbe vagy sem.« Több karcagi tsz kérte a felolvasások eredményeként, hogy állítsanak fel náluk fiókkönyvtárat, amit meg is tettek.

Nagy József (Csombárd) az úttörőkkel hordatja ki a könyveket azokhoz a családokhoz, akik nem érnek rá bemenni a könyvtárba. Ő maga is visz magával mindig néhány könyvet, amelyet útközben kölcsönöz ki. Nagy Béla (Jánkmajtis) szintén felolvasott a cséplőmunkásoknak. A könyvtárat népszerűsítő plakátokat a község legforgalmasabb helyein is kifüggesztette és gyakran cserélte őket. Ügyes táblát szerkesztett, amelyen külön ajánl könyveket a gépállomáson dolgozóknak, az ifjúságnak, a népnevelőknek, a szemináriumvezetőknek.

Póré János (Nemeske) az élenjáró dolgozókat emléklappal köszönti és az emléklaphoz mindjárt mellékel is egy könyvet, amelyet elolvasásra ajánl. A lemaradókat levélben buzdítja és ezeknek is ajánl könyvet, amely szerint munkájukat megjavíthatják. Az úttörőkből ő is szervezett egy cserélő-brigádot. Olvasóival úgy meg tudta szeretetni a könyveket, hogy azok nemhogy rongálnák őket, hanem meg is javítják a használatukat.

Patzauer János (Nagyszénás) minden hétfőn és csütörtökön délben kiment valamelyik cséplőgéphez és vitt magával könyvet, Veres Péter, Szabó Pál, Móra Ferenc, Tömörkény István vagy Móricz Zsigmond valamelyik regényét. Ezekből olvasott fel egy részt és beszélt meg a könyv kapcsán a dolgozókkal a legújabb politikai kérdéseket.

Seiber János (Gelsesziget) szintén kihasználta a cséplési ebédszüneteket. Azt írja, hogy ezek a felolvasások nagyon beváltak.

Tihanyi Ernő (Vaskút) a nyári mező-

gazdasági munkák támogatása után azt tervezi, hogy a pártba felvett tagjelölteket nyomban, még a taggyűlésen ellátja megfelelő könyvekkel. Timár Lajosné (Endrőd) szintén kijárt a cséplőgéphez felolvasni. Veres Péter Próbatételéből, Móricz Zsigmond Árvácskájából olvasott fel részleteket. Ezenkívül József Attila verseiből.

»Bizony a kezdet nehéz volt — írja —, mert nem láttak szívesen, de győztem, mert amikor olvastam, még utána meg is beszéltek a hallottakat és még meg is vendégeltek ebéddel. Úgy mentem tovább. Elmentem a jőlteljesítő egyéni dolgozókhoz is. Itten is jó eredményem volt, palacsintával fogadtak és könyvtáram olvasói is lettek. A tanyákról is szerveztem be olvasókat.«

Varga Etelka (Mezőlak) nemcsak a cséplőgépeknél olvas fel, hanem minden vasárnap délután és este a moziszünetekben is.

Venczel Miklósné (Balatonboglár) minden kölcsönzési napon tart felolvasást is, ezenkívül a gyermekeknek mesedélutánt. Legutóbb 51-en hallgatták ezt meg.

Vető Györgyné (Kecel) leveléből:

»A délelőttönkénti külső szolgálat alatt felkeresem a régebben elmaradt olvasókat és, ha lehet, aktivizálom őket. Felkeresem, illetve ifjúsági aktívakkal felkerestetem azokat, akiknél régebben lejárt kölcsönzési idejű könyvek vannak, visszahozzuk a könyveket, esetleg újjal cseréljük ki őket. Felkeresem az üzemeket, munkahelyeket és a munkásokat érdeklő könyveket viszek nekik. Szülőotthonban, betegeknek könyvcserét, sőt aktívakkal felolvasást tartok. Aktívaim a Szabad Népből és rövidebb elbeszélésekből olvasnak fel a tsz-ekben, az aratási és cséplési munka szünetében... Igyekszem könyveimmel mindenütt ott lenni, ahol valami kulturális, vagy politikai esemény, gyűlés van... Az olvasószobába szemléltető képeket készítettem középiskolai tanulókkal az olvasás és a művelődés hasznos voltáról. Ennek eszméjét a Könyvbaráttól vettem.«

Vető Györgyné elvtársnőnek a községi tanács is a segítségére sietett. Nemcsak szép helyiséget adott a könyvtár részére, hanem a múlt évben a község jó adófizetéséért kapott jutalomdíjból 4000 forintot is a rendelkezésére bocsátott, amelyből kályhákat, könyvszekrényt, könyvállványt, asztalokat, székeket szerzett be és a villanyt is bevezettette. Bál rendezésével is szerzett pénzt könyvtárának. Könyvtára fejlesztésére is szép tervei vannak:

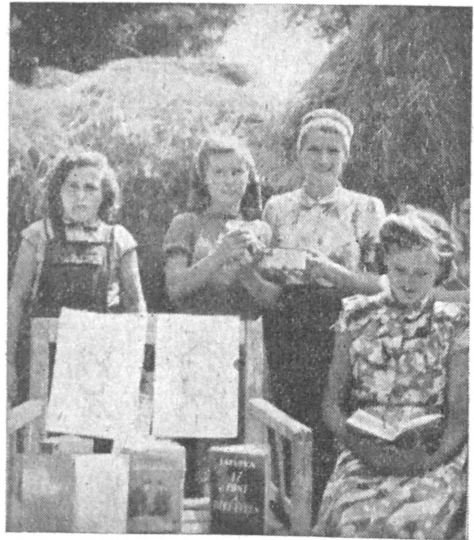
»Községünk nagy kiterjedésű és nagy tanyarendszere van. Eddig már három kültelki iskola tanítójával beszéltem meg, hogy elvállalja a fiókkönyvtár vezetését. Ezekről a fiókkönyvtáraktól sokat várok« — írja.

Sajnos, nem áll módunkban minden levélírónak hasonlóan jó munkamódszerét közzétenni. Bátran állíthatjuk, hogy egy sem szűkölködik ötletekben és olyan hasznos tapasztalatokban, amelyek más népkönyvtárakban is megvalósíthatók.

A legtöbb levélíró számszerű eredményeit is közli. Sokan megjegyzik, hogy ezek még nagyobbak lehetnének, ha eleendő könyv állna rendelkezésükre és az újonnan megjelenteket folyamatosan kapnák. Mert igen sok a már mindenki által kiolvasott könyvük. Állományuk összetételére is sokan panaszkodnak. Általában kevés a szépirodalom és igen kevés (a kereslethez képest) az ifjúsági és mesekönyv.

Sántha Lászlóné (Fülöpszállás) írja, hogy nincs elég ifjúsági könyvük, »nem beszélve a mesekönyvek elégtelen voltáról«. Ugyancsak ő kéri, hogy a könyv elejére nyomtassák ki az író rövid életrajzát, hogy az olvasók lássák és tudják, hogy ki írta a könyvet. Így szívesebben olvassák. Több magyar klasszikust is kér.

Székács Istvánné (Tiszaföldvár) sokkal több regényt szeretne magyar íróktól, mert »a magyar írók könyvei sokkal jobban vonzzák az olvasókat, mint azok,

A mezőlaki népkönyvtár kiállítása a cséplőgépnél

amelyekben idegen nevek szerepelnek. Ezeket kezdetben nehezen szokják meg a falusi emberek».

A szépirodalmat általában és a magyar írók könyveit különösen igen sokan kedvelik. De jó egynehányan nem állnak meg a kívánságnál. Megoldást is javasolnak. Többen felvetik azt az ötletet, hogy az egyes népkönyvtárak könyveit időnként egymásközt ki kellene cserélni, illetve cserealapot kellene a járási és megyei könyvtárakban létesíteni. Töb-
beknek ez a javaslata most megvalósul.

Majdnem minden népkönyvtáros kérte, hogy legalább egy-két napra a járási vagy megyei könyvtárba mehessen tanulmányútra. Többen azt kérték, hogy az Országos Széchényi Könyvtárba, vagy a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárba jöhessenek fel tanulni. Ezeket a kéréseket a megyei és járási könyvtárakhoz, illetve a népművelési minisztérium könyvtár-osztályához továbbítottuk. Az illetékes szervek ezeknek a kéréseknek minden esetben eleget tesznek. Többen kérték, hogy hosszabb tanfolyamra, öthetesre, vagy öthónaposra mehessenek, majd ennek elvégzése után a könyvtáros főiskolára. A tanulás utáni vágy minden levélíróban él. Csak egy jellemző levélből idézünk:

»... Tanulmányútra szívesen elmennék. Ha úgy gondolják az elvtársak, hogy kiérdemeltem a tanulmányútra való küldést. Szeretek tanulni, nagyon szeretem a könyvtári munkát. Sokat olvasok. Régebben, még gyermekkoromban, nem állt módomban, hogy olvashassak, pedig szerettem volna meséket olvasni. Most megnyílt a lehetőség számomra: olvashatok, tanulhatok. El voltam zárva a világ elől. A könyveken keresztül én is megismertem a világot és megtudtam, hogy mindenütt vannak emberek, dolgozók, akik a világot minden táján harcolnak és küzdenek a békéért.« — írja Somogyi Józsefné Tiszadadáról.

A KÖNYVTÁROS folyóiratról is sokan írnak, azok is, akik csak rendszeresen jutnak hozzá. Ezek a népkönyvtárosok kérik, hogy tegyük valamiképp lehetővé, hogy rendszeresen megkapják a folyóiratot. A megyei könyvtárak vezetőit megkértük, hogy juttassák el ezekhez is rendszeresen A KÖNYVTÁROS-t. A Vas megyei és Nógrád megyei könyvtár már válaszolt is kérésünkre: szeptembertől kezdve minden népkönyvtárunk részére előfizetik.

Szerkesztőségünk rajta lesz, hogy levelezőinknek ne csak a folyóiratra vonatkozó, de minden egyéb jogos kérése is teljesüljön. Néhányat már sikerült is teljesíteni. Például: Bodri Anna (Előszállás) egy újabb levelében megírja, hogy kérésünkre a Megyei Könyvtár kiküldötte már meg is látogatta, a tanácsnál elintézte, hogy új helyiséget és a Járási Könyvtártól könyveket kapjon. A Népkönyvtári Központ, kérésünkre, gondoskodott arról, hogy Fertőd népkönyvtára több és megfelelőbb könyvekhez jusson. Más természetű — például tiszteletdíjra vonatkozó — panaszt is tudunk már orvosoltatni.

A KÖNYVTÁROS szerkesztősége úgy véli: igen hasznos volna, ha levelezőivel személyesen is megbeszélhetné problémáikat és a folyóirat kérdéseit is. Úgy tervezzük, hogy a közeljövőben legszorgalmasabb levelezőinket meghívjuk egy ilyen megbeszélésre. Addig is köszönjük ilyen megbeszélésre. Addig is köszönjük levélíróink bizalmát, köszönjük, hogy törődnek folyóiratunkkal. Nagy örömmel töltöttek el bennünket ezek a levelek és az a tudat, hogy népkönyvtársaink ilyen odaadással és az ügyhöz méltó szeretettel és buzgalommal végzik munkájukat. Ez számunkra is biztatást jelent és erőt ad további munkánkhoz.

ZOLNAY VILMOS
felelős szerkesztő

Ünnepi Könyvhét október 4—10-ig

A könyv ünnepének megrendezésére most már szinte hagyományosan minden évben sor kerül. 1951-ben ugyan még csak könyvnapról beszélhettünk, de Illés Béla már akkor így írt a Könyvbarátban: »Most a hetedik szabad könyvnapra készülünk és felmerül a gondolat, hogy ez az utolsó könyvnapunk. Esztendő múlva már elegendő okunk és jogunk lesz arra, hogy könyvünnepet tartsunk.«

S valóban, tavaly már könyvünnepet tartottunk, még hozzá nem is egy napig, hanem egy hétig. Hatalmas könyvvásárok voltak, amiknek szervezésében a könyvtárosok is résztvettek. A könyvek árusítása mellett könyvismertető előadásokat, irodalmi esteket rendeztek szerte az országban. A megyei jelentések komoly eredményekről számoltak be. Borsod megyében pl. 52 községben volt Móricz Zsigmond emlékest, 42 községben egyéb irodalmi előadás. A SZOT 50—60 üzemben rendezett irodalmi estet. Ünnepi könyvkiállítást 144 helyen készítettek a megyében. A falusi vásárok eredményeként 416.000 lakos 153.244 Ft értékben vásárolt könyvet. Borsod mellett a többi megyék hasonló, vagy még jobb eredményei is bizonyítják, hogy dolgozó népünk igénye és érdeklődése igen megnőtt a könyvek, a kultúra iránt. Pártunk és kormányunk programja alapján ennek az igénynek növelésére és kielégítésére még fokozottabban gondolnunk kell.

Az idei könyvünnepe több lesz a tavalyinál. Több lesz tartalmában, célkitűzésében. A tavalyitól eltérően nem a könyv-árusítás lesz a fő célja. Legfontosabb feladata az olvasómozgalom, a könyvtármozgalom kiszélesítése és az irodalmi rendezvények segítségével az írók és olvasók találkozásának biztosítása. A könyv-árusítás másodlagos cél. Nyílt vásárt főleg falvakban rendeznek, azonkívül üzemekben szakkönyv-vásárok lesznek. Budapesten és városokban könyvesboltokban árusítanak könyveket. Természetesen csak a legjobb könyvek árusításáról van szó. Az ÁKV már most tartalékol az időközben megjelent könyvek legjobbjaiból az ünnepi könyvhétre. A kiadók néhány tervbevett mű kiadását előbbre hozzák, így a könyvünnepe előtt közvetlenül is kiadásra kerül néhány új könyv. Természetesen nemcsak az idén kiadott könyvek árusításáról, illetve propagálásáról van szó. Felszabadulásunk, s főleg 1950. óta megjelent könyveinkből a legjobbakat is népszerűsítjük.

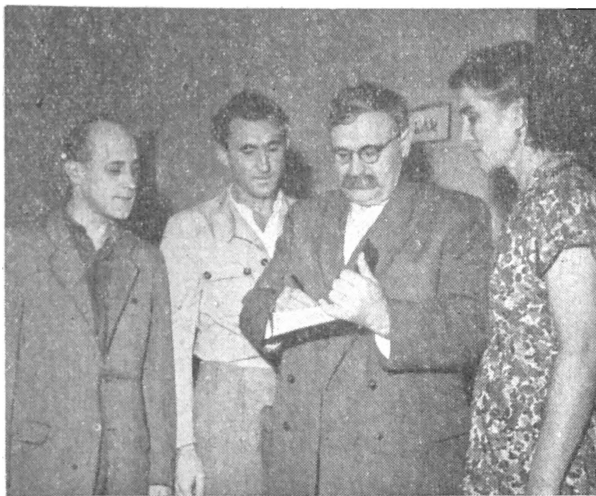
A tavalyi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a könyv-árusítással a könyvtárak iránt is megnövekedett az érdeklődés. Minden könyvtárban ugrásszerűen megnőtt az olvasók és könyvkölcsönzések száma. Fejér megyében pl. már az első napokban 200-zal nőtt az olvasók száma. Az idén ezt a hatást fokozni akarjuk úgy, hogy elsősorban a könyvtárakban meglévő sokezer jó könyvet propagáljuk. A könyv-árusítás mellett nagyobb propagandát fejtünk ki a könyvtár-mozgalom, olvasómozgalom fejlesztése érdekében.

A könyv ünnepének megnyitása több helyen irodalmi est keretében történik. Budapesten néhány nagyüzemben és 16 vidéki városban a helyi írócsoport tagjai, illetve budapesti neves írók részvételével lesz irodalmi est. Az estek programját az Írószövetség állítja össze.

Budapesten, a Nemzeti Múzeumban központi könyvkiállítással nyitjuk meg a könyv ünnepét. A kiállítás bemutatja könyvkiadásunk fejlődését a felszabadulástól. Kiállítjuk szépirodalmi, ifjúsági, politikai, ismeretterjesztő és műszaki könyveink és folyóirataink legjavát. A kiállítás tükrözi majd tankönyvkiadásunk fejlődését is. Grafikonok, fényképek szemléltetik, mennyire megnőtt az érdeklődés a könyvek iránt, hogyan tudja dolgozó népünk a könyvek segítségével életét szebbé, tartalmasabbá tenni.

Vidéken megyénként kb. 15—20 könyvtárban tervezünk kiállítást. Minden megyei, járási, városi, és függetlenített központi könyvtáros készít kiállítást. Ezenkívül még a megyei könyvtárak kijelölnek néhány jól működő népkönyvtárat, amelyek szintén rendeznek kiállításokat.

A kiállítandó könyvek jegyzékét a kiadók készítik el. Ezt a jegyzéket a könyvtárosok a Széchenyi Könyvtár Módszertani Osztályának szeptemberi szemináriumán megkapják. Itt kapnak útmutatást a kiállítások szervezéséhez, megrendezéséhez is. A könyvhétre készített komoly, reprezentatív kiállítás mellett a város, vagy község több helyén is helyezhet-

*Tavalyi Ünnepi Könyvhét:
Veres Péter anktélja a MÁVAG-ban*

nek el kiállításokat. Természetesen felhasználhatnak a kiállításokhoz a jegyzéken felsorolt műveken kívül más, a könyvtárban meglévő jó könyvet is. Fordítsanak gondot a könyvtárosok az írók népszerűsítésére: díszítsék arcképeikkel a kiállításokat, ismertessék meg az olvasókkal az egyes írók életét, hívják fel a figyelmüket az íróról szóló kritikákra. Gyakorlati tapasztalat, hogy az olvasók szívesebben visznek ismert író könyveiből. Különösen népi demokratikus országok íróinak ismertetésére gondoljunk, mert ezeket még kevésbé ismerik az olvasók.

A népkönyvtárakon kívül természetesen az üzemi könyvtárak is készítenek kiállításokat. Üzemi könyvtárosaink részére a szakmai központok küldenek könyvjegyzéket és útmutatást, de segítséget kérhetnek a megyei, illetve a járási, városi könyvtárosoktól is. Az egyes könyvtárak a Módszertani Osztály útmutatásán kívül a megyei tanácsok útján is irányítást kapnak az ünnepi könyvhéttel kapcsolatos feladatokhoz.

A Csillag, Új Hang, Irodalmi Ujság szerkesztőségei vitát rendeznek budapesti olvasóikkal a folyóiratok cikkeiről. Ezzel egyrészt az olvasók és írók kapcsolatát akarják elmélyíteni, másrészt az olvasók véleményét felhasználják további munkájukban. Rendkívül fontos, hogy ezeken a vitákon a könyvtárosok is részt vegyenek.

Az olvasók és írók találkozását biztosítják az olvasómegbeszélések is. Ezeket megyei járási, városi és függetlenített községi, illetve nagyobb üzemi könyvtárakban tartják. (Budapesten 10 Szabó Ervin fiókban.) A helyi írócsoporttal rendelkező városokban az ottani írócsoport tagjai tartják az olvasómegbeszéléseket. Természetesen nemcsak a város, hanem a megye többi könyvtárában is. 20—25 könyvtárunkba budapesti író, vagy lektor megy az olvasómegbeszélés levezetésére. Egyébként a Társadalomtudományi és Ismeretterjesztő Társulat megyei előadói tartják a megbeszéléseket. Az olvasómegbeszéléseket könyvismertetésekkel, irodalmi megbeszélésekkel kössük össze. Adjunk módot az olvasóinknak, hogy elmondhassák az irodalomról alkotott véleményüket, kívánságaikat. Kérjük meg őket, hogy bírálják meg a könyvtár munkáját is. Tanácsaikkal sokat segíthetnek.

Az olvasómegbeszélések szervezésére és levezetésére a Széchenyi Könyvtár Módszertani Osztálya útmutatót ad ki. Ebben közli azon könyvek jegyzékét is, amelyekből ismertetéseket tarthatnak könyvtáraink. Az útmutató szempontokat tartalmaz a különböző ismeretágakhoz tartozó könyvek ismertetésének levezetéséhez. Az útmutatóban felsorolt könyvekből a könyvtárosoknak kell kiválasztani és az

előadóval megbeszélni, hogy az olvasó-megbeszélésen melyiket fogják ismertetni.

Könyvkiadóink budapesti és vidéki üzemei könyvtáraiban szakkönyvekből rendeznek ankétokat. (Építő-, vas-, bányászati-, kohászati-, textil-, vegyi- és élelmiszeripar szakirodalmából.) Budapesten egy központi szakkönyv ankét lesz, amire szakembereket, műszaki és üzemi szakszervezeti könyvtárosokat hívnak meg.

Az ünnep megrendezése könyvhéti bizottságok feladata lesz. A könyvhét-bizottság vezetői megyei és járási székhelyeken a népművelési osztályok vezetői, falvakban a népművelési ügyvezető, üzemekben a szakszervezeti bizottság lesz. A könyvtárosok mindenütt tagjai a könyvhét-bizottságnak. A minisztérium körlevelében ad útmutatást a megyei tanácsok népművelési osztályainak, amelyek a feladatokat végrehajtását irányítják a megyében. A könyvhéti bizottságnak kell végrehajtani a helyi feladatokat.

A könyvtárosok már most kezdenek hozzá könyvtárak építéséhez, takarításához, a raktár rendezéséhez stb., hogy méltóképpen fogadhassák olvasóikat a könyv ünnepén. A propaganda minden eszközt használják fel a könyvünnep előkészítésére. Szervezzék meg és mozgósítsák aktivahálózatukat a könyvkiállítások, az olvasómegbeszélés sikere érdekében. A könyvkihordás bevált módszereit használják fel arra, hogy minden dolgozóhoz eljuttassák a könyveket. Az olvasómozgalom kiszélesítése érdekében ott, ahol nem lesz sátrakban könyvárúsítás, a könyvtár maga készíthet sátrat. A sátorban nem könyveladás, hanem könyvköcsönzés folyik. Készüljenek fel, hogy az új olvasók mindjárt a helyszínen beiratkozhatnak.

A propaganda munkát segíti az ÁKV által készített plakát, amelyet szeptember 20-ig megkapnak a könyvtárak. Nagyon fontos, hogy megfelelő helyre függesszék ki a plakátokat, ahol nem rongálódik könnyen és ahol sokan láthatják.

Falusi könyvtáraink közül azokat, amelyek nincsenek megfelelő épületben, költöztessék a könyv ünnepére megfelelő, könyvtárnak alkalmas, szép helyiségbe. Ehhez tanácsaink nyújtsanak több segítséget, mint eddig nyújtottak. Az új községi könyvtárnak nyitását össze lehet kötni a könyv ünnepével.

A sajtó propagálását már a legtöbb könyvtárban eredményesen végzik. A könyvünnep alkalmával még nagyobb súlyt kell erre helyezni. A könyvtárosok írjanak a megyei sajtóban a könyvtár fejlődéséről, közölgjék néhány jó olvasó nyilatkozatát, könyvkritikáját stb. »A Könyvtáros« januári számában a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár egyik dolgozója ar-

ról írt, hogy a könyvkritikák bibliográfiáját milyen jól fel tudják használni az olvasók problémáinak megoldásában. Ezt a módszert felhasználhatják és kibővíthetik könyvtárosaink úgy, hogy nemcsak a folyóiratokban megjelent könyvkritikákat gyűjtik, hanem azokat is, melyeket olvasók írtak egy-egy olvasott műről. Versenyt indíthatnak a legjobb olvasók között azért, hogy minél többen írják meg véleményüket azokról a könyvekről, amelyeket olvastak. Ennek természetesen csak akkor lesz eredménye, ha amellett, hogy a könyvtár felhasználja a kritikákat az egyes művek propagálására, az írókhoz is eljuttatja az olvasók véleményét. Aczél Tamás az I. Könyvtáros Konferencián felhívásában külön kitért erre:

»Az irodalmi közvélemény megteremtése jelentős mértékben a könyvtárosok kezében van — mondotta —, hiszen ők azok, akik közvetlen kapcsolatban vannak az olvasóval, ők a közvetítők az olvasók és írók között. A sajtó, a folyóiratok kritikája rendkívül fontos a mi számunkra, de igen fontos lenne, hogy megszervezzük és megkapjuk az olvasók széles rétegeinek kritikáját is.«

Az ünnepi könyvhét akkor éri el egyik célkitűzését — az olvasók és írók kapcsolatának elmélyítését — ha a könyvtárosok segítenek annak elérésében.

Az olvasómegbeszéléseket ünnepélyesebbé, közvetlenebbé tehetik azzal, ha a legjobb olvasókat, legszorgalmasabb aktívákat a helyszínen megjutalmazzák. Nagyon alaposan kell előkészíteni az olvasómegbeszéléseket. Gondoskodjanak a könyvtárosok arról, hogy minél több olvasó részt vegyen a megbeszélésen. Kérszítsenek elő néhány hozzászólást is. Hívják fel az olvasók figyelmét arra, hogy az olvasómegbeszélésen nemcsak a könyvekről beszélhetnek. Elmondhatják véleményüket, kívánságaikat a könyvtár munkájával kapcsolatban is.

Könyvtárosaink leleményessége az itt felsorolt néhány szemponton kívül még számtalan eszközt találhat arra, hogy minél szebbé tegye a könyv ünnepét. Munkájuk eredményét tükrözi majd az olvasók és a kölcsönzött kötetek számának növekedése. Fontos, hogy ezt az eredményt felmérjék, hogy a könyvhét idején minden nap részletes statisztikát vezessenek erről.

A főcél az, hogy a dolgozók még közelebb kerüljenek a könyvekhez, még jobban megszeressék az irodalmat.

Segítse az ideji ünnepi könyvhét pártunk és kormányunk programjának megvalósítását, népünk kulturális feléledését.

GERŐ GYULÁNÉ

Tavalyi ünnepi könyvhét falun

A politechnikai műveltség terjesztése

A politechnikai műveltség megszerzésében a könyvtáros felnőtteknek még többet segíthet, mint az ifjúságnak. Mivel a múltban nem juthattak az iskolában ilyen természetű irányításhoz, főleg a könyvtáros segítségére szorulnak. Mi legyen a vezérelvünk, módszerünk a könyvajánlásban? Ez a kérdés azért vetődik fel, mert felnőtteknél nem állíthatunk fel korosztályi kategóriákat, mint az ifjúságnál. Csak személyes foglalkozás, alaposabb ismerkedés alapján állapíthatjuk meg, hogy kinek milyen az előképzettsége, érdeklődési köre.

Itt az ajánlásra kiszemelt könyveket a könnyebbtől a nehezebb felé haladó sorrendben ismertetjük és a könyvtáros megítélésére bízunk, hogy az egyes olvasók-nál mivel kezdje az ajánlást. Az olvasók előképzettsége szerint nagyjából három csoportot állítunk fel.

Az első csoportba — elvben — a csekély előképzettségű olvasókat soroljuk. Gyakorlatban sokszor előfordul, hogy képzetesebb olvasók is szívesen lapozgatnak egy-egy könnyebb, egyszerűbben megírt könyvet. A tapasztalat azt mutatja, hogy a vidékről most felkerült munkások között legnépszerűbbek az ifjúsági könyvek, sőt a mesekönyvek. Az első fokozatban tehát nyugodtan ajánlhatjuk A KÖNYVTÁROS 1953. májusi számában ugyanezen címmel az ifjúság politechnikai neveléséhez javasolt könyveket. Természetesen, nem szükséges az említett cikkben ajánlott sorrendet megtartani. Méltassuk néhány szóval az ajánlott könyveket és az olvasó közülük majd kiválasztja azt, amelyik érdeklődési körének legjobban megfelel.

Jó segítséget adnak még a politechnikai műveltség terjesztésének bevezetéséhez azok a szépirodalmi művek, amelyekben a szerző részletesebben kitér valamely szakma, vagy munkamódszer ismertetésére. Ezeket itt természetesen nem sorolhatjuk fel. Sok ilyen szépirodalmi munkát találunk már új irodalmunkban is, regényt, elbeszélést egyaránt. Sok ilyen könyvről találunk ismertetést — szakmák szerint — az Országos Műszaki Könyvtár »**Mit olvasson...**« sorozatában, vagy az EFEDOSZ által kiadott (ugyancsak a OMK összeállította) építőipari szakmai bibliográfiákban. Az ismeretterjesztő művek olvasatását itt hozzákapcsolhatjuk egy-egy szépirodalmi műhöz, amelyet az olvasó megismert és megszeretett.

Bevezethetjük a politechnikai jellegű könyvek olvasatását a technika történetét tárgyaló művekkel is. A legkönnyebb ilyenfajtaú könyv ezek közül He-

gedüs—Győri: Az ember hidat épít (Athenaeum, 1950). Győri Miklós művészi rajzaival illusztrálva, olyan adatokat közöl a könyv a hidépítés történetéből, melyeket kevés ember ismer. Végigvezet a hidépítési technika történetén, az őskortól napjainkig, befejező részében pedig népszerűen ismerteti a hidépítés legújabb és leghaladóbb módját. Utána ajánlhatjuk az előző cikkemben ismertetett Danilevszkij: Az orosz technika története (Népszava, 1951.) című könyvet. Ennek elolvasása után a felnőttek is bizonyosan érdeklődnek majd a mi népünk műszaki tehetségei iránt is. Sajnos, ezen a téren hiányzanak még a szükséges könyvek. Egészséges kezdeményezés volt a Magyar Természettudományi Társaság füzete: Vajda Pál: Nagy magyar feltalálók (Magyar Term. Tud. Társ., 1951.). Csak az újkor tíz magyar feltalálójával foglalkozik, de munkája így is nagyon érdekes olvasmány. Végül összefoglalónak ajánlhatjuk — ugyancsak az ifjúsági könyvek közül — Zsitkov: Elbeszélések a technikáról (Ifjúsági Könyvkiadó, 1952.) című könyvét. Mint az előző cikkünkben közölt ismertetésből kitűnik, ez a könyv valóban politechnikai jellegű olvasmány, mert minden időszerű műszaki kérdésről ad izeltőt.

A második csoportba azokat az olvasókat sorolhatjuk, akiknek már van valamely előképzettségük, gyakorlati tapasztalatuk (pl. szakmunkások) — vagy az előzőleg ajánlott könyveket már elolvasták. Elsőnek Valgard: A természet erői az ember szolgálatában (Szikra, 1950., Természettudományi Kiskönyvtár 29. sz.) című könyvet ajánljuk. Ez a füzet röviden, de az előbbieknél igényesebben foglalja össze a technika történetét. Ismerteti a fontosabb műszaki felfedezéseket, az első tűzgyújtástól a korszerű motorig. Főleg az energiafejlesztés kérdéseivel foglalkozik népszerű, érdekes, élvezetes formában. Ezután azoknak a használati cikkeknek népszerűen megírt gyártástechnológiai ismertetéseit ajánljuk, amelyekkel az emberek mindennapi életünkben állandóan találkozhatnak. Különösen a háziasszonyokat nagyon érdekelheti Szánthó: Gyorsfagyasztott termékek előállítására és fogyasztására (Népszava, 1953 Szakszervezeti Ismeretterjesztő Előadások) című füzete. A bevezetés a dolgozó nőről beszél, akinek háztartási gondjait enyhíti a gyorsfagyasztott élelmiszer. Végigvezet a gyorsfagyasztás munkafolyamatain, a nyersanyag kiválasztásától a boltban történő tárolásig. A füzetnek ez a műszaki

része nyilván a férfiolvasókat is érdeklí. A füzet végül újból a háziasszonyoknak nyújt segítséget a gyorsfagyasztott ételek elkészítési receptjeivel. A férfiak érdeklődését azonban talán inkább a távolbalátás kérdése kelti fel. Eről sok népszerű könyvünk van, de ha valaki csak nagyjából akar megismerkedni a távolbalátás lényegével, akkor ugyanezen szakszervezeti ismeretterjesztő sorozatból Molnár: Távolbalátás (Népszava, 1952.) című könyvét ajánljuk olvasásra. Ugyanebben a sorozatban ajánljuk a következőket: Balla: Amit a papirosról tudni kell (Népszava, 1953.). A papírgyártást ismerteti népszerűen a papír feltalálásától a legújabb módszerekig. A füzet végül rövid ismertetőt ad a különféle papírfajtákról és megtanítja az olvasót arra, hogy a mindennapi életben, egyszerű eszközökkel hogyan vizsgálhatja meg a papírost, amelyet használ. Kőbányai: Üveg és porcelán (Népszava, 1952.). Az üvegyártást ismerteti az obszidiántól a munkafolyamatok teljes gépesítéséig, valamint a porcelángyártást történeti fejlődésében. Kár, hogy az érdekes füzet képek és ábrák nélkül jelent meg, holott az olvasók általában szívesen nézegetik a szép üveg és kerámiaáruk képeit. Az üvegről szól a Természettudományos Kiskönyvtár 79. füzete is, Knapp: Amit az üvegről tudni kell (Művelt Nép, 1951.). Ez a füzet illusztrált. Rajzai az üvegyártás régebbi és újabb módszerének mozzanatait ábrázolják. Ez a könyv tudományosabb jellegű, részletesebb az előbbinél és ugyanakkor világos, érthető, népszerű nyelven íródott. Homoródi: Hogyan lesz a fából textil (Népszava, 1952.), ugyancsak a Szakszervezeti Ismeretterjesztő Előadások sorozatában jelent meg. A műanyag-textiliák előállítását ismerteti. A műanyagok elvéről írt bevezetés után a cellulóz-műrostopok készítését tárgyalja.

A harmadik csoportba azokat az olvasókat soroljuk, akiknek már nagyobb az olvasottságuk, némi természettudományos előképzettségük is van, és általában az értelmiségieket. A technika történetével foglalkozó, már előbb említett könyveket ajánljuk ezeknek az olvasóknak is. A gondolkodó embert azonban nemcsak a jelen érdekli, hanem a jövő is — vajjon mit mond a jövőről a tudomány? Az idealista áltudomány képviselői sok olyan hazug elméletet dolgoztak ki, amelyek a holnaptól való félelemmel tölthetik el az embert. Ám Iljin: A holnapi nap (Művelt Nép, 1953. Természettudományos Kiskönyvtár, 96. sz.) című könyvében bízónyítja, hogy a föld kincsei kimeríthetetlenek és az ember biztosítani tudja megélhetését még akkor is, ha az eddiginél jóval gyorsabb ütemben

szaporodik. Ehhez a fejlett technika segíti az embert, aki a világ egyhatodán máris forradalmian megváltoztatta életkörülményeit, átalakítja a természetet és soha nem látott kulturális magaslatokra emelkedik. Ennek a könyvnek az olvasatása felkelti az érdeklődést a természetátalakító munkák technikája iránt, amelynek megismerésére ajánljuk Lőrinc: Gépóriások a Szovjetunióban (Művelt Nép, 1952. Természettudományos Kiskönyvtár 89. sz.) című füzetét. A kommunizmus nagy építkezéseinek gépeivel foglalkozik, ekskavátorokkal, földszivattyúkkal, óriásdarukkal, hatalmas szállítóautókkal stb. A gépeket és munkájukat részletesen és ábrákkal szemléltetve ismerteti. Előadása szakszerű, komoly és világos, amelyet minden laikus is megért. A földmunkák gépesítése után ismertessük meg az olvasót a többi iparágak korszerű gépesítésével. Ehhez ajánljuk Juhász—Bálint: Hogyan segítik automata gépek és gyárak az embert munkájában (Népszava, 1953. Szakszervezeti Ismeretterjesztő Előadások). A Szovjetunió önműködő gépeit és gyárait ismerteti a bányászatban, a kohászatban, a könnyűiparban. A gépeket nem írja le részletesen e népszerű és politikai tartalommal megírt elbeszélő jellegű füzet. Ha azonban az olvasó a részletek iránt érdeklődik és meg akarja ismerni a megmunkálások technológiáját, akkor ajánljuk neki Barátosy: Hogyan készül a szerszám gép (Népszava, 1953. Szakszervezeti Ismeretterjesztő Előadások) című könyvét. Ez azokról a megmunkálási folyamatokról beszél, amelyekről ma a sztahanovista eredményekkel kapcsolatban a napilapokban mind többet olvasunk. Szakszerűen, ábrákkal ismerteti a szerszámgyártás munkafolyamatait, és ez a munka a fémmegmunkálással még nem ismerős olvasók számára is könnyen érthető, élvezetes olvasmány.

Egyes részletkérdésekre az említetteken kívül még a Természettudományos Kiskönyvtárból választottunk ki néhány könyvet. Katrenko: A fekete arany (57. sz.) A kőolaj jelentőségét, eredetét, termelését és felhasználását ismerteti. Szuszlov: A porszem a molekulák között (60. sz.). A kolloidok nagyon érdekes és népszerű ismertetése után a porveszély és porvédelem kérdéseit mutatja be, ami ma minden dolgozó érdekli. Gazda: Új anyagok az ember szolgálatában (61. sz.), a műanyagokat írja le, valamivel részletesebben és több oldalról mutatja be a kérdést, mint a második csoportban említett, a textilműanyagokról írott könyv. A szén is egyike korunk legfontosabb alapanyagainak. Eről két füzetet ajánlunk, a következő sorrendben: Benkő—Lantos: A kőszén

története (73. sz.), Gazda: A százarcú szén (69. sz.), és végül a rokontémájú Freund: A földgáz (76. sz.) című füzetet. A szén után következik a vas. Vécsey: A vas- és acélgártás (84. sz.) a kohászat munkáját ismerteti népszerűen, a nagy kemencétől a különleges acélgártásig. György: Automatagépek (90. sz.). Részletesebben ismerteti meg bennünket az ember új segítőtársainak működésével. Az automatizálás erősen foglalkoztatja a mai ember képzeletét és ezért ajánljuk az erről szóló könyveket, a többi közé beékelve és nem egymásután. A villamosság iránt érdeklődőknek ajánljuk először Gaponov: A villamosság elemei (51. sz.) c. művét, majd Adirovics: Az elektromos áram (63. sz.), Ember: Amíg az áram eljut a fogyasztóig (77. sz.) és Valkó: Telefon és távíró (70. sz.) című füzeteket.

Végül, korunk legnagyobb felfedezéséről, az atomenergiáról is olvassunk el néhány könyvet. Elsőnek Iljin: Az atom világa (Népszava, 1950.) című könyvét ajánljuk, amely legnépszerűbben ismerteti az anyag szerkezetét. Kitaj-

gorszkij: Az anyag szerkezete. (Természettudományos Kiskönyvtár (23. sz.). Világosan, szemléltetően foglalkozik tárgyával, az atomok szerkezetétől a kristályokig. Röviden ismerteti az anyag szerkezetének tanulmányozásához szükséges műszereket és módokat, ezenkívül befejezésében röviden rávilágít arra, hogy miért kell ma az anyagok szerkezetét tanulmányozni. Nem túlzás, ha az atomenergia felszabadítását korszakalkotó felfedezésnek nevezzük. Különös súlyt adnak ennek a kérdésnek azok a politikai események, amelyek az atomenergiát a háború és béke kérdésének központjába helyezték. Ezért szeretem méltóan fejezzük be bibliográfiánkat ha utolsónak a Természettudományos Kiskönyvtár 53. sz. füzetét ajánljuk, amelynek címe: Az anyag szerkezete. Az atomenergia békés célokra való felhasználása.

A politechnikai műveltség megszerzése elősegíti a dolgozók jobb munkáját, közelebb hozza őket mások munkájának megértéséhez, megbecsüléséhez.

DR. HEGEDŰS MAGDA

Az iskolai ifjúsági könyvtárak helyzete és fejlesztésük időszerű kérdései

A tanulók olvasás iránt megnyilvánuló érdeklődésének tervszerű és folyamatos fejlesztése igen jelentős nevelői feladat. Novikov, a kiváló szovjet pedagógiai szakíró így foglalja össze a kérdéssel kapcsolatos véleményét: az olvasás kiszélesíti a gyermekek tudományos és kulturális látókörét, emeli eszmei és politikai színvonalukat, a szocialista társadalom számára sokoldalúan képzett, öntudatos építőket nevel. (Az oktató-nevelő munka megszervezése az iskolában. 317. l.)

Ezeknek a fontos nevelői céloknak a megvalósításához, az iskola ifjúsági könyvtára értékes támogatást nyújthat. Pedagógiai jelentősége azért olyan nagy, mert szervezése és működése megfelelő vezetés esetén teljes mértékben az iskola nevelő-oktató célkitűzéseinek van alárendelve. Az élén olyan nevelő áll, aki a gyermekek iskolai munkáját közvetve, vagy közvetlenül ismeri, így az iskola tanulmányi, nevelési követelményeinek a könyvtári munka során érvényt tud szerezni.

Az ifjúsági könyvtár eredményes működésének azonban feltételei vannak.

Ilyen feltételek: 1. a könyvanyag mennyisége álljon arányban a tanulók létszámával, összetétele pedig feleljen meg az iskolai nevelés szükségleteinek. 2. A könyvtári munka szervezése, vezetése kielégítő legyen. A tanulók érdeklődése és az iskola e téren jelentkező követelménye között legyen meg az összhang. A könyvtár működése vonzó és fejlesztő hatású legyen. 3. A felsőbb tanügyi szervek (Tanácsok oktatási osztályai, Oktatásügyi Minisztérium) könyvtárfejlesztési terveik elkészítésénél és azok végrehajtásánál vegyék figyelembe az egyes iskolák ifjúsági könyvtárainak konkrét szükségleteit.

Ha már most ezeknek a feltételeknek a figyelembevételével megvizsgáljuk általános- és középiskoláinkat, megállapíthatjuk, hogy az elmúlt években határozottan fejlődtek. E fejlődés a könyvek vásárlására fordított pénz növekvő számadatain mutatkozik meg a legszembetűnőbben. 1949-ben az O. M. még csak 900.000 forintot irányzott elő az általános és a középiskolák könyvtárainak fejlesztésére (beleértve a nevelői könyv-

tárat is). Az elmúlt tanévben már 3,001.400 forintot fordított könyvbeszerzésre. A jövő (1953—54) tanévben az előzetes forv szerint hozzávetőlegesen 6,500.000 forinttal gazdagodnak könyvtáraink. A fejlődés irányát mutatja az is, hogy a szovjet pedagógia gazdag tapasztalatainak elterjesztése, valamint az ifjúsági könyvtárak munkájának előmozdítása céljából az O. M. számos rendeletet, útmutatást adott ki, szakcikkeket és szakmunkákat jelentetett meg, anketokon foglalkozott ifjúságunk irodalmi nevelésének és a könyvtár ezirányú felhasználásának a kérdéseivel.

Mindezekre szükség volt, mert az ifjúsági könyvtárak terén uralkodó állapotok iskolai nevelésünk további javításának komoly hátráltató tényezőivé váltak. A további lépésként a Népművelési Minisztérium Könyvtárosztálya az O. M.-mel együtt 1953. május és június havában elrendelte az iskolai könyvtárak felülvizsgálatát. E munka célja az volt, hogy a jelenlegi helyzet felmérhető legyen, összegezni lehessen a hiányosságokat, és nehézségeket, hogy így konkrét segítséget lehessen nyújtani. Cik kem további részeiben főként a felülvizsgálat során szerzett legfrissebbnek tekinthető adatokra támaszkodom. Helyenként hivatkozom azokra a személyes tapasztalatokra is, amelyeket a Gyermeklélektani Intézet ifjúsági irodalmi munkacsoportjának tagjaként az ország különböző iskoláinak meglátogatása alkalmával szereztem.

Könnyebb áttekinthetőség céljából az ifjúsági könyvtáraink állapotáról szóló beszámolót a már említett három feltétel szemszögéből készítettem el.

1. Könyvtáraink könyvállománya

Az 1952-es adatok szerint egy általános iskolai ifjúsági könyvtárra átlagban 40—50 kötet jutott. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy van olyan kisebb tanyai iskola, amelyre csak 10—20, városi iskola pedig, amelyre 2—300 kötet esett. Így például a kisújszállási iskola 890 tanulója 334 darab, a tatabányai Ady Endre általános iskola 600 tanulója 218 kötet, a sárándi ugyancsak népes általános iskola ifjúságára pedig 156 kötet esett.

A középiskolákban lényegesen jobb a helyzet. Iskolánként átlagban 1000, egy tanulóra pedig három könyv jutott. A könyvállomány megoszlásában itt is egyenlőtlenségek tapasztalhatók. A budapesti Kölcsey-gimnázium 6000, a karcagi ált. gimnázium 2050, a tatabányai Rákosi Mátyás-gimnázium 1655 kötet (1950-ben) könyvvel rendelkezett. Ellen-

ben a budapesti Huba-utcai óvónőképző már csak 220, a mezőtúri ált. gimnázium 619 kötettel folytathatta csak könyvtári munkáját.

A könyvtár igazi értéke és használhatósága azonban nem pusztán a könyvállomány nagyságától, a kötetek számától függ. A könyvtárnak a fő feladata, hogy olvasói — jelen esetben az ifjúság — kulturális igényeit és az iskola szabta követelményeket minél hiánytalanabban kielégítse. Ebből a szemszögéből vizsgálva iskolai könyvtárainkat, igen komoly hiányosságok derülnek ki. Egyik legáltalánosabbnak tekinthető panasz az, hogy az irodalmi órák kötelező olvasmányi anyaga részben, vagy teljesen hiányzik, illetve nem áll elegendő példányban ifjúságunk rendelkezésére. Pl. a mátraszöllösi ált. iskolában a magyar irodalmat úgy tanítják, hogy az irodalom tanár könyvek hiányában saját emlékezetére támaszkodva elmondja a legfontosabb művek tartalmát. Az O. M. egy év előtti adatai szerint a mintegy 6000 általános iskolára Móricz: Légy jó mindhalálig című kötelező olvasmányából 2000, az Ifjú Gárdából 3000 példány jutott. Egyéb nevelőerejű ifjúsági művek terén is hasonló volt a helyzet: Puskin: A kapitány leánya 112, Dickens: Twist Olivérja összesen 200 példányban volt meg az ország általános iskoláiban. Ez akkor is kevés, ha tekintetbe vesszük azt, hogy a felsorolt könyveket főleg a felsőbb osztályosok olvassák. A tanulók feie (kb. 600.000) ugyanis felsősztályos.

A legújabb felmérés azt mutatja, hogy az egy évvel ezelőtti helyzet lényegében nem változott meg. A hiányosságok e téren ma is megvannak. A kisújszállási ált. iskolában az Egri csillagok 1, Légy jó mindhalálig 2 példányban van meg. A Timur és csapata, — ifjúságunk egyik népszerű olvasmánya —, teljesen hiányzik a könyvtárból. A tatabányai József Attila ált. iskola 65 darab könyvének a fele régi kiadású Verne-regény. A nagymezői tanyai iskola 20 kötetes ifjúsági könyvtárában a mesét egyetlen verses meséskönyv képviseli, Petőfi költeményei hiányoznak. A sárándi iskola könyvtárából nemcsak a magyar mesemondás klasszikusai hiányoznak, hanem Jókai, Mikszáth és Gárdonyi művei is. Ifjúságunk legnépszerűbb írói — Verne, Iljin, Hegedüs Géza, egyetlen kötettel sem szerepelnek. Móricz is csak egy elbeszélés-kötet képviseli.

Középiskoláinkban is sok tekintetben hasonló a helyzet. A mezőtúri ált. gimnáziumban nincs történelmi regény. Móricz: Rokonok-jából egy példánnyal kell beérnie 164 tanulóknak. A budapesti Huba-utcai óvónőképző 280 növendéké-

nek 220 kötet áll a rendelkezésére. A kötelező olvasmányok nagyrésze hiányzik.

A hiányosan felszerelt iskolai könyvtárak természetesen súlyos objektív akadályai a könyvvel folytatott nevelőmunkának. Iskoláink egyrésze különböző módszerekkel igyekszik is enyhíteni a könyvhiány okozta káros hatásokat. Jó szervezéssel, lelkes munkával, az iskola körzetéhez tartozó üzemi, szakszervezeti, párt- és egyéb könyvtárakkal való együttműködéssel enyhíthető a könyvhiány, ellensúlyozhatók a nevelésre hátráló kedvezőtlen hatások. A megoldást azonban csakis központilag irányított, átfogó intézkedések hozhatják meg. Tudásunk szerint ilyen természetű intézkedések már az elkövetkezendő iskolai évben történni is fognak.

2. Az ifjúsági könyvtár belső munkája

Az iskolai könyvtár eredményes működésének másik fontos feltétele a könyvtár belső munkájának jó megszervezése és pedagógiai vezetése. Tapasztalataink azt mutatják, hogy egészen kivételes esetnek tekinthető az olyan iskola, ahol a könyvvel folytatott nevelőmunka szocialista módszereit ismerik és a könyvtári munkát ennek megfelelően szervezik. Mi jellemzi ezt a módszert? Olyan szervezési, foglalkozási és ellenőrzési formák tudatos alkalmazása, amelyek felhasználásával közelebb vihetjük ifjúságunkhoz, az irodalmat, megszerethetjük vele az olvasást és

a könyvek nevelőhatását kellően kiaknázhatjuk. Ehelyett azonban a könyvvel való nevelés formálisan történik. A legjobb esetben elszigetelt könyvtári munka folyik, amelynek az iskola általános és speciális nevelési célkitűzéseire csak nagyon kevés köze van. Az olvasás a tanulók érdeklődésének kielégítését szolgálja ugyan, de a tanulók érdeklődésének fejlesztésére, olvasmányaiknak a világnézet és jellemfejlesztés szempontjából való felhasználására nem fordítanak kellő gondot. Az iskola nem tud megfelelő kapcsolatot teremteni a gyermek olvasása és saját nevelői törekvései között. Mi aztán az eredménye a könyvtármunka szervezetlenségének? A tanulók tekintélyes része nem olvas. Az olvasó tanulók többsége pedig nem a fejlődésnek és az iskola követelményeinek megfelelő irodalmat forgatja. Serdülő fiatalságunk körében a ponyvaolvasás is elterjedt.

A jól felszerelt és helyesen vezetett iskolai könyvtár nagy pedagógiai jelentőségét két iskolából származó adategyűjtéssel kívánom szemléletesen bemutatni. Az egyik a tatabányai Táncsics-ált. iskola, amelynek a vizsgálat idején (1950) gyengén felszerelt könyvtára volt, szervezett olvasómozgalom még nem bontakozott ki. Az ifjúság olvasó rétege így kénytelen volt az iskolai könyvtáron kívüli forrásokból beszerezni olvasmányait. A lent közölt adatok 164 V—VIII. osztályos tanulótlól származnak:

Könyvforrások	Iskola	Üttörő	Saját, szülő	Üzem	Párt, szaksz.	Rokon	Barát	Ismerős	Nem olvas
Fiúk	6	8	14	27	8	21	39	3	5
Lányok	5	31	12	20	6	28	48	21	3
Összesen	11	39	26	47	14	49	87	24	8

Az irányítás szempontjából legkedvezőbb könyvforrást, az iskolai könyvtárat gyér könyvállománya miatt mindössze 11-szer (3,6 százalék) említik a tanulók. Ezzel szemben a nevelői befolyás és irányítás dolgában leginkább kívül eső, kevésbé ellenőrizhető források 168

esetben (55,1 százalék) szerepelnek.

Kedvezőbb ez a kép a püspökladányi ált. iskola 123 leánytanulójánál (1952. őszi adatok). Az iskola ifjúsági könyvtára elég jól felszerelt. A könyvforrások felsorolása ezt a helyzetet a következőképpen tükrözi:

Könyvforrás	Iskola	Üttörő	Saját, szülő	Üzem	Párt, szaksz.	Rokon	Barát	Ismerős	Nem olvas
VI—VIII. osztály	100	7	31	7	13	27	55	29	5

Itt a könyvforrások súlypontja már a jól vezetett és az iskola tanulmányi célkitűzéseire igazodó könyvtárra esik (36.5 százalék, az úttörőkönyvtárral és az otthoni könyvforrásokkal együtt 50.3 százalék). Az ellenőrizhetetlen könyvforrások vonzó hatása azonban még itt is erősen érvényesül (40.6 százalék).

A fenti adatok pontosan ráirányítják a figyelmünket arra az összefüggésre, amely a könyvtár és ifjúságunk nevelése között van. A könyvtár felszerelésének fogyatékossága és a könyvtári munka módszereinek elégtelensége azt eredményezik, hogy ifjúságunk irodalmi érdeklődésének fejlesztése és irányítása kicsúszik az iskola kezéből. Az ellenőrizhetetlen könyvforrások, az irodalmi nevelés tervszerűtlensége oda vezethetnek, hogy ifjúságunk tekintélyes része az erkölcsi, értelemiségi és világnézeti fejlődését kedvezőtlenül befolyásoló irodalom hatása alá kerül.

Tekintettel a kérdés nagy horderejére, a jól vezetett ifjúsági könyvtár nevelői hatását kísérletileg is tanulmányoztuk a budapesti XIII. kerületi Váci-út 67. sz. ált. leányiskolában (1950—51. tanév). Első lépésként a jórészt elavult, olvasómozgalmi szempontból használhatatlan könyvtár helyén a Szabó Ervin-könyvtár támogatásával új ifjúsági könyvtárat rendeztünk be. A könyvtár anyagát az Áll. Gyermeklélektani Intézet irodalmi munkacsoportja állította össze az ifjúság kedvelte, nevelőhatás és művészi érték szempontjából kiemelkedő művekből. A tanulók életkori és fejlődéslelektani sajátosságaira is figyelemmel voltunk, valamint arra a körülményre, hogy leánytanulók. A könyvtár vezetését egyik magyarszakos nevelő látta el. E könyvtárpedagógiai kísérletet megelőzően a 290 V—VIII. osztályos tanuló körében adatokat gyűjtöttünk annak megállapítására, hogyan viszonyulnak az irodalomhoz, az olvasáshoz. Így például kiderült, hogy a tanulóknak csak 14.8 százaléka tagja valamelyik könyvtárnak. A ponyvairodalom olvasása általánosnak mondható jelenség náluk. Könyveiket nagyrészt ellenőrizhetetlen forrásokból szerzik be. Szervezett olvasómozgalom az iskolában korábban nem volt.

A féléven át végzett szervezett, tervszerű és pedagógiailag átgondolt munkának figyelemreméltó hatásai voltak. Így: a felsőtagozatú növendékek többsége rövid időn belül rendszeres könyvtárlátogatóvá vált; a ponyva és a polgári irodalom iránt való érdeklődés érezhetően megcsappant; a haladó szellemű ifjúsági művek iránt ugyanakkor fellendült az érdeklődés. A tanulóknak közel fele olvasmányairól rendszeres

feljegyzéseket készített (olvasási naplót). A fejlettebb és igényesebb olvasók pedig a lakóhelyük körzetéhez tartozó és gazdagabb könyvvállománnyal ellátott Szabó Ervin-könyvtárfiók tagságát szereztek meg.

A fenti kísérlet legfőbb tanulságaként leszűrhetjük, hogy a jól összeállított, könnyen hozzáférhető (az iskolában elhelyezett!) és tervszerűen vezetett könyvtár nemcsak nagy vonzóerőt jelent ifjúságunk számára, hanem biztosítja az iskola irányító szerepét is a tanulók otthoni szabad tevékenységének ezen a rendkívül fontos területén.

A Népművelési Minisztérium és az Oktatásügyi Minisztérium által most végrehajtott felmérés azt bizonyítja, hogy iskoláink egyrészében igyekeznek megoldani a nehézségeket és az elégtelen iskolai könyvtárak pótlását szorgalmazzák. Így például a budapesti Heránad-utcai, a Röck Szilárd-utcai és a Lehel-úti ált. iskolákban a gyermekek saját könyveikből osztálykönyvtárat rendeznek be. Kisújszálláson a szülői munkaközösség járul hozzá erőteljesebben a könyvvállomány növeléséhez. Más helyeken — de különösen a budai iskolákban — az üzemi és közkönyvtárakkal működnek együtt pedagógusaink.

Ha ilyen szervezési fogásokkal sikerül is enyhíteni a meglévő könyvhiányt, hátra van még a másik nagyon fontos feladat megoldása; a könyvtári munka megjavítása. E téren is igen sok hiány mutatkozik. Mindenekelőtt a könyvpropaganda kezdetleges, tervszerűtlen. Ennek az a következménye, hogy a tanulók a még meglévő jó és új szépirodalmat sem használják ki kellőképpen. Például Tatabányán a »Melletted áll a Komszomol« című könyvből három példány van, s mégis mind a három a könyvtárban volt található a felülvizsgálat idején. A József Attila ált. isk. VII. osztálya, amelynek saját könyvtára van, egy hónap alatt 40 könyvet kölcsönzött, de a meglévő »Zója és Sura« című könyvet egyik tanuló sem olvasta.

Összefoglalólag megállapíthatjuk, hogy a könyvvállomány nagysága, a könyvtár könyvanyagának megfelelő összeállítása és belső munkájának jó megszervezése együttesen biztosíthatják azt, hogy az irodalommal folytatott nevelőmunka eredményes legyen iskoláinkban.

3. Tanügyi szerveink munkájának javítása

Hátra van még annak megtárgyalása, hogy tanügyi szerveink ilyen irányú tevékenységében milyen hiányok tapasztalhatók és hogyan lehetne azokat megszüntetni.

A könyvek beszerzését az Oktatásügyi Minisztérium irányításával a városi, illetve a megyei tanácsok oktatási osztályai végzik. A felülvizsgálat és a tapasztalatok azt mutatták, hogy tanügyi szerveink ezt a rendkívül nagyjelentőségű munkát sok esetben gépiesen, tervszerűtlenül, az iskolák konkrét igényeinek figyelembe vételével kívül hagyásával végzik el. Így fordulhat aztán elő az, hogy például az egyik óvónőképző az »Orosz-magyar műszaki szótárt« két példányban is megkapja, ugyanakkor a kötelező olvasmányok terén súlyos hiányosságokkal küzd. A helyzet megjavulását eredményezné az, ha az eddigi gyakorlattól eltérően a könyvbiztosításra fordítandó összegekkel nem a megyei, vagy városi tanácsok osztályai kezelnék, hanem az O. M., illetve közvetlenül maga az iskola. A felügyeletet természetesen továbbra is az Oktatási Osztály látná el. Ily módon fokozottabban lehetne biztosítani nemcsak a könyvellátás egyenletesebb és átfogóbb megszervezését, hanem iskoláink legégetőbb könyvszükségletét is a pedagógiai célszerűség sorrendjében elégíthetnénk ki.

Nem kevésbé jelentős kérdés az sem, hogyan járulhatna hozzá az O. M. és miként mozdíthatnák elő a megyei és városi tanácsok oktatási osztályai az iskolák könyvtárosi munkájának színvonal-emelését. Kétségtelen, hogy már nevelőképzésünk tantervében is helyet kell biztosítani annak, hogy a jövő tanítóit előkészítsük az alapvető könyvtárosi feladatokra. Legalább néhány olyan, el-

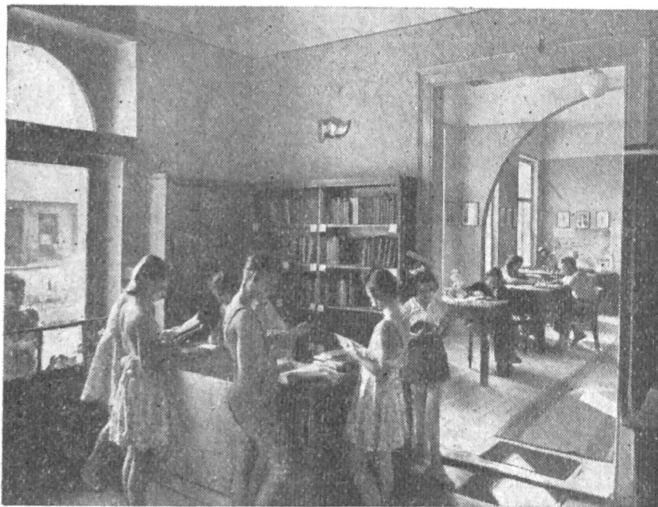
méleti és gyakorlati jellegű órát kellene már a jövő tanévtől beiktatnunk, amelyek az ifjúsági könyvtáros munkájával ismertetik meg a nevelői pályára készülő ifjúságot.

A nagylétszámú és újszervezésű iskolákban függetlenített könyvtáros beállítása látszik szükségesnek. A szerteágazó és nagy szakértelmet, könyvtárpedagógiai jártasságot kívánó feladatok kielégítő megoldását nem láthatja el olyan nevelő, akinek ez a munkakör a legtöbb esetben csak teher. Addig is, amíg ez a legkedvezőbb megoldás meg nem valósulhat, a nagyobb iskolák, — elsősorban a középiskolákra gondolunk — könyvtárvezető nevelői a tanulók létszámához igazodó méltányos óraszámcsökkentésben részesüljenek.

Ezek mellett a mélyreható intézkedések mellett fokozottabb figyelmet fordítsunk a könyvtárosi munka megjavítására oly módon is, hogy nevelőinket rendszeresen lássák el a megfelelő gyakorlati és elméleti irányítással. Az O. M. most készülő módszertani útmutatója értékes kezdeményezés, amelyet tovább kell fejlesztenünk. Módszertani levelek formájában a legszélesebb körben terjeszthetnénk el a szocialista könyvtárpedagógia bevált módszereit. Ezeknek kisebb értekezleten való megvitatása és a helyi viszonyokhoz való alkalmazása a jelenlegi helyzetben is a munka színvonalának javulását eredményezné.

DR. TÓTH BÉLA

a Vendel-utcai tanítóképző tanára

Ifjúsági kölcsönző a salgótarjáni Megyei Könyvtárban

Tanárok és könyvtárosok együttműködése az ifjúsági olvasómozgalomban

Könyvtárunknak (Szabó Ervin-könyvtár budafoki fiókja) 1100 általános iskolás olvasója van. Ez a tény nagy feladatokat ró ránk és arra készít minket, hogy könyvtári munkánkban döntő helyet foglaljon el a gyerekekkel való foglalkozás. Elvünk, hogy az ifjúsági olvasókra ugyanolyan gondot fordítsunk, mint a felnőttekre. Ennek biztosítására egy teljes kölcsönzési napot a gyermekek részére tartunk fenn és két másik napon időpontban elválasztjuk kölcsönzési idejüket a felnőttekétől. A három kölcsönzési idő közül minden gyermek egy meghatározott napot választ, figyelembevéve elfoglaltságának délelőtti, vagy délutáni idejét és rendszeresen ebben az időben kap könyvet. Ez két szempontból is hasznos. Egyrészt rendszerességre szoktatja őket, másrészt megkönnyíti munkánkat: a könyvekért jelentkezők nem torlódnak egy napra és így nagyobb lehetőség jut az olvasókkal való egyéni foglalkozásra.

Könyvtárunkban külön polcon tartjuk a mesekönyveket az I—III. osztályosok részére, külön a IV—V. osztályú olvasóknak és külön a VI—VIII. osztályosok részére való szépirodalmat. Ezt a csoportosítást a gyermekek már megszokták és csak a nekik való könyvekből választanak. Természetesen, ha valamelyik gyermek olvasottabb, vagy fejlettebb értelmű, komolyabb könyvet is kaphat. Így például Zs. I. VIII. oszt. tanulónak már rendszerint a felnőttek könyvei közül választunk, míg egy VI. oszt. leánytanulónak — aki értelmileg elmaradottabb —, mesekönyvet, könnyebb ifjúsági szépirodalmat adunk.

Gyakorlati tapasztalatunk, hogy az ifjúsági olvasók többsége — akárcsak a felnőttek — szívesen veszi, ha ajánlunk számukra könyveket. A könyvajánlást mindig nagy gondossággal és figyelemmel végezzük, mert ez az egyedüli biztosítéka annak, hogy a gyermekben bizalom ébredjen a könyvtáros iránt.

Munkánkat úgy akarjuk alaposabbá tenni és könyvtárunk hatását szélesíteni, hogy szoros kapcsolatot tartunk kerületünk általános iskoláinak, gimnáziumainak és technikumainak pedagógu-

saival. Az iskolák igazgatói és tanárai megértették, hogy az ifjúságban a könyv iránti érdeklődés és szeretet felébresztése az ő munkájukat is megkönnyíti és ezért szívesen segítettek nekünk. Így szerveztünk sikerrel három ízben mesedélelőttöt, 150—400 hallgatóval, »Hős szovjet ifjúság« címmel filmmel egybekötött előadást kb. 500 részvevővel, továbbá Petőfiről és Móricz Zsigmondról ankétot 80—80 tanuló számára. A közös munka eredménye az volt, hogy, a választások előtt egyik általános iskolánk kilenc osztályában az osztályfőnöki órák keretében felolvasásokon keresztül mutattuk be a régi és a mostani választások közti különbséget.

Nemcsak rendezvények szervezésével könnyítik munkánkat a kerület pedagógusai, hanem segítők és kezdeményezői az ifjúsági olvasómozgalom kiterjesztésének is. A Budai Nagy Antal-gimnázium egyik osztályfőnöke például egymaga ötven gyermeket iratott be a könyvtárba, a Kossuth Lajos-utcai általános iskolából 450 gyermekolvasónk van, a Bőripari technikumból pedig a fiatalok legtöbbször a diákothon vezetőjével jönnek hozzánk könyvekért.

A tanítókkal, tanárokkal való gyakori kapcsolat lehetőséget ad arra, hogy mi is segítsük őket nevelőmunkájukban. Ezt meg is tesszük úgy, hogy az őket érdeklő támakörökhöz könyvanyagot válogatunk össze, számukra fontos pedagógiai könyvet megszerzünk, vagy félreteszünk.

Bár könyvtárunk viszonyaihoz és saját erőnkhez mértén igyekszünk a pedagógusok lelkes, segítő munkáját viszonzni, mégis úgy éreztük, hogy a II. Pedagógusnap alkalmából külön köszönet illeti őket az ifjúsági olvasómozgalom fejlesztésének segítéséért. Nagyszerű munkájukat levélben megköszönve, egy-egy könyvet küldtünk azoknak, akik e téren a legkiválóbb munkát végezték, hogy ezzel is szorosabbra fűzzük a kapcsolatot a tanítók, tanárok és a könyvtár között.

GAÁL JENŐNE

a Szabó Ervin Könyvtár
XXII. sz. fiókjának könyvtárosa

A dolgozó ifjúság olvasásának irányítása

(A »Bibliotékár« 1951. 2. számából, rövidítve.)

A Krasznopresznyenszki-kerületben (városszélén) két kis szobában van elhelyezve a 28. sz. könyvtár. A könyvtár közelében üzemek és gyárak vannak. Az olvasók között sok a fiatal munkás és így a könyvtár természetesen nagy figyelmet fordít a dolgozó ifjúság olvasásának irányítására.

A könyvtár még 1947-ben az olvasók tömegéből kiválasztott egy csoport fiatal dolgozót, külön nyilvántartásba vette őket és részükre külön fehérszínű olvasójegyet állított ki. A fiatal termelőmunkások gyakran kértek kalandregényeket és nem akartak más könyvet olvasni.

A könyvtár célul tűzte ki, hogy fölkeltsi a fiatal olvasók érdeklődését a társadalomtudományi, természettudományi, és termelés-technikai irodalom iránt, megismerteti őket az orosz klasszikus irodalommal, a Sztálin-díjas írók műveivel, és mert közülük soknak csak 4–5 osztályos képzettségük volt, elhatározta, hogy hozzásegíti őket ahhoz, hogy beiratkozzanak az esti iskolába vagy technikumokba.

A fiatal termelőkkel való beszélgetésből kiderült, hogy nagy részük nem ismeri a klasszikus- és szovjetirodalom legjobb műveit, semmi jártasságuk nincs népszerű tudományos és társadalompolitikai irodalomban.

A könyvtárosok úgy kezdték munkájukat, hogy az olvasókat hozzászoktatták az ifjúságnak szánt bibliográfiái segéd-eszközök használatához. (Peszkina B. olvasókalauza: »Az orosz szépirodalom klasszikusai«, Zalyeszka V. és Zlasszkij M. olvasókalauza: »Orosz szovjet irodalom«, »Beszélgetések társadalompolitikai, természettudományi, földrajzi könyvekről« stb.).

A fiatal dolgozók lassan megszokták az ajánló jegyzékek használatát és elfogadták a könyvtárosok segítségét a könyvek kiválasztásánál. Megértették, hogy a könyvtár minden lehetőséget megad nekik a sokirányú olvasáshoz, kultúr-színvonaluk és szakmai képzettségük

emeléséhez. A fiatal olvasók érdeklődési köre évről évre fejlődött, hazánkról, országunk legkiválóbb embereiről, a békeharcról, természettudományi kérdésekről szóló könyveket, termeléstechnikai irodalmat kezdtek olvasni. A fiatal dolgozók nagy érdeklődéssel tanulmányozzák a szovjet nép nagy vezéreinek, Leninnek és Sztálinnak az életrajzát.

Az 1950/51-es tanév elején a dolgozó ifjúság többsége már esti iskola vagy technikum tanulója lett. A fiatal termelők szívesen közlik gondolataikat az elolvasott könyvről a könyvtárosokkal, meghallgatják a könyvtáros tanácsát, már maguk választanak könyvet a katalógusból, vagy bibliográfiából.

Ilyen jó eredményeket ért el ez a kis könyvtár, mert céltudatosan dolgozik a fiatal olvasókkal, gondosan irányítja olvasásukat.

Az olvasás differenciált irányítása szempontjából szükség van az olvasók érdeklődésének és igényeinek ismeretére. Az olvasói érdeklődés tanulmányozása szerves kapcsolatban van az olvasók mindennapi kiszolgálásával. A kölcsönző dolgozói az olvasók igényeit a beszélgetések folyamán tanulmányozták, a törzslapra tett feljegyzések alapján elemezték olvasmányaikat.

Az olvasóknak kikölcsönzött könyvekről az analitikus füzet ad számot. Vegyük például Zseitikov fiatal lakatos füzetét. A füzet végén a könyvtáros következő megjegyzéseit találjuk:

»1948. óta olvas könyvtárunkban. Beiratkozott az üzemi könyvtárba is. 1950-ben beiratkozott a fiatal dolgozók iskolájának 5. osztályába. Mindössze kéthetenként egyszer látogatja a könyvtárat. Élénken érdeklődik a természettudományi (csillagászat) irodalom és a történelmi regények iránt. Az olvasóval együtt átnéztük a bibliográfiákat és összeállítottuk a természettudományi olvasmányok tervét. Mikor e terv szerinti könyveket elolvasta, kérésére kiegészítő olvasótervet állítottunk össze, főleg csil-

lagászati művekből. Érdeklődik a népszerű technikai irodalom iránt, egyedül választ ki könyveket az előkészített könyvek dobozából. Figyeli a rádió tájékoztatását az új könyvekről. Látogatja az olvasótermet, rendszeresen olvassa »A fiatal technikus«, »Tudás — erő« című folyóiratokat!«

A füzetbe beírják az olvasóval folytatott legérdekesebb beszélgetések rövid tartalmát is, véleményét az elolvasott könyvekről, ezenkívül a füzetbe vannak csatolva a könyvtár által az olvasóval együtt összeállított olvasótervek.

Ilyen analitikus füzet vezetése segíti a könyvtárost a fiatal dolgozó olvasásának jobb irányításában.

Ebben az analitikus füzetben azonban sok hiányosság van. Az olvasó viszonyát az elolvasott könyvhöz általános frázisokkal jellemzik, nincs följegyezve egy-egy könyvkérelem megtagadása, nincs mindig tisztázva, mi vezérelte az olvasót a könyv kiválasztásánál.

A fiatal termelők olvasásának egyéni irányításánál a könyvtárosnak segítenek az ajánló bibliográfiai segédeszközök.

A könyvtárosok, ha új jegyzékeket kapnak, mindenekelőtt kijelölik bennük azokat a könyveket, amelyek a könyvtárban megvannak. Azután a termelési értekezleteken megvitatják, hogyan kell felhasználni ezt a jegyzéket az egyéni olvasótervek összeállításánál, milyen olvasónak kell azokat ajánlani stb.

A bibliográfiákkal való propagandamunka eredményei kitűnnek az olvasók nyilatkozataiból. Mit ír például Proskin Oleg:

»Nagyon jó, hogy a könyvtár a biblio-

gráfiák felhasználásával segít a fiatal olvasóknak a legjobb könyvek kiválogatásában. Először »Az orosz szépirodalom klasszikusai« jegyzékkel ismerkedtem meg, amely megmutatta nekem, hogy milyen fogyatékosan ismerem ezt az irodalmat. Most állandóan bibliográfiai segítségét veszem igénybe a marxizmus-leninizmus klasszikusai munkáinak, a szovjetírók, Gorkij, Szimonov, Tyihonov, legjobb műveinek kiválogatásánál!«.

1950. végétől a könyvtár a fiatalsággal való munkánál a Szovjetunió Állami Lenin-könyvtára által kiadott nyomtatott olvasóterveket használja föl. (»Segítség az olvasóknak«), A fiatal olvasók között »A Szovjetunió a békeharc élén«, és »Milyenek kell lennie a szovjetembernek« témáról szóló olvasótervek örvendenek a legnagyobb népszerűségnek.

A 28-as számú könyvtár kölcsönzójében a fiatal termelőkkel való munka fő módszere a fesztelen beszélgetés. Ilyen beszélgetéseket gyakran folytatnak.

A könyvtár dolgozói gondosan és figyelmesen foglalkoznak fiatal olvasóikkal, minden erejüket megfeszítik, hogy segítsenek a legjobb könyvek kiválogatásánál. A könyvtárosok jól ismerik az olvasók érdeklődési körét és igényeit, alaposan tanulmányozzák a bibliográfiai segédeszközöket és maguk is sokat olvasnak.

Naponta gondosan felkészülnek a kölcsönzésre: elemzik előző napi munkájukat, kiválogatják a legjobb könyveket, átvizsgálják a vitrineket és kiegészítik az aktuális kérdések új irodalmával.

M. HODZSEJEVA

A könyvállomány védelme — a könyvtáros egyik legfontosabb kötelessége

Április óta »A Könyvtáros« minden számában hosszabb-rövidebb cikkeket közöl — a könyvállomány védelméről. Ezekben a közleményekben maguk a könyvtárosok hangoztatják, hogy az állomány védelme fontos dolog.

Számos hasznos, másol is megvalósítható tapasztalat látott e cikkekben napvilágot. Tanulhatnak belőlük könyvtárosok éppúgy, mint a könyvtárügy vezető szerveinek dolgozói. Egyidőben folyt vita az új, egyszerűbb kölcsönzési eljárás bevezetése és a szabadpolc-rendszer körül is.

Mivel ezek a témák egymással erősen összefüggnek, helyesnek látszik a legfontosabb kérdésekre egy cikk keretében kitérni.

Előre kell bocsátani, hogy a cikk egyáltalán nem akarja lezárni, befejezni a vitát, csupán összegezni akarja az eddigi tapasztalatokat.

Az új kölcsönzési eljáráshoz.

A kisebb könyvtárak tanulmányozása során rá kellett jönni, hogy az eddig használatos kölcsönzési technika túlságosan bonyolult. Egyes helyeken a

könyvkártyás, személyilapos rendszert is jól alkalmazták, de miután a népkönyvtárosok 90 százaléka társadalmi munkában látja el feladatát, az egyszerűsítést a füzet parancsolja. Ugyanerre az irányba mutatott a Szovjetunió kisebb könyvtárainak kölcsönzési módszere is.

Ezért a kisebb könyvtárakban elhagytuk a könyvkártyát és a személyi lapot és helyette a kölcsönzési füzetet rendszerítettük. Ez a nyilvántartás egyszerűbb és könnyebben ellenőrizhető. Maguk a könyvtárosok is szívesen fogadták.

Éppen ezért nem tartjuk helyesnek Szőnyi elvtársnak, a miskolci megyei könyvtár vezetőjének és Miklósi elvtársnak, az Országos Széchényi Könyvtár könyvtárosának véleményét a kölcsönzőfüzetekről. (Lásd A Könyvtáros 1953. májusi számában.)

Szőnyi elvtárs ellene van az egyszerűsítésnek és bonyolítani akarja a feladatot. Azt követeli, hogy »minden könyvtár ugyanúgy kölcsönözzön, mint azt pl. az új kölcsönzési eljárás 500-on felüli olvasóval bíró könyvtár számára előírja.«

Véleményem szerint Martonosi elvtársnak (ugyanabban a számban) van igaza: még az 500 olvasónál javasolt módszert is egyszerűsíteni kell, mert ha kevés a könyvtáros, akkor ez a technika ahelyett, hogy elősegítené a köl-

csönzést, akadályozója lesz annak. Az élet, a gyakorlat követeli az egyszerűbb technikát.

Miklósi elvtárs, aki cikkében több más kérdésben helyes álláspontot képvisel, ugyancsak a füzet ellen lép fel és megmagyarázza, hogy »miért nem jó az új módszer«. Biztosan másképpen látná a füzet kérdését, ha az új technika kidolgozásakor az egyes kategóriák közti átmenetet is megoldották volna. Miklósi elvtárs, jogosan, attól fél, hogy egyesek más módszereket fognak alkalmazni 101 olvasónál, mint 99-nél. Miklósi elvtárs azt írja, hogy a füzet »rongyolódik, szakad és könnyen szennyeződik.« Ez igaz, de ilyen alapon a kartonok használatát, amelyek a tetejébe még könnyen el is vesznek, sőt a könyvek használatát is ellenezhetné.

Több hozzászólót megtevésztett a javasolt kölcsönzési rendszer merevsége.

Gépi és bürokratikus dolog volna elfogadni a 0—100-ig, 100—500-ig és 500-on felüli kategóriákat. Ehelyett a legegyszerűbb technika ott kell, ahol a könyvtáros társadalmi munkában dolgozik és fejlettebb technika alkalmazható a mellékfoglalkozású, vagy főfoglalkozású könyvtáros esetén.

A kétkártyás módszer a tömegkönyvtárakban kudarcot vallott. Nemcsak Kiskunhalason és Pécsen, hanem a fővárosi kerületi könyvtárakban is. Jogosan tettek szemrehányást a könyvtárosok, amikor a »kezelési szabályzat« szerint azt be kellett vezetni.

Az új kölcsönzési eljárás elősegíti a könyvvállomány védelmét. »Az olvasónak csak aláírás ellenében szabad könyvet kiadni.« elvet sokkal könnyebb megvalósítani és még könnyebb ellenőrizni egy kis könyvtárban a füzet segítségével, mint a kartonokon.

Alá kell iratni minden könyv átvételét!

Akár füzetes, akár kartonos rendszerrel dolgozik a könyvtáros, aláírás nélkül még egy négylapos brossúrát sem kölcsönözhet ki, ha az a könyvtár lel-tári állományába tartozik.

A »Pellengér« rovatban bővebben van szó arról a szegényletes esetről, hogy a kecskeméti megyei könyvtárban, utasítás, többszöri szóbeli megmagyarázás és A Könyvtárosban közölt cikkek ellenére sem iratták alá a könyvek átvételét az olvasóval.

Tanulhatnának a kecskemétiék és mások is a Középülettervező Intézet könyvtárosa: Liborz Aliz elvtársnő cikkéből (A Könyvtáros júniusi számában), akinek több mint 4000 kötetes

„Szabad pole — üveg alatt” a kiskunhalasi Járási Könyvtárban

könyvtárából két és fél év alatt csak hat vagy hét könyv veszett el. Ez persze nem kizárólag; de igen nagy mértékben múltott azon, hogy könyvet csak aláírás ellenében adott ki a könyvtáros.

Minden megyei, járási, városi, önálló községi könyvtár, a Népkönyvtári Központ, vagy a minisztérium munkatársa minden könyvtári ellenőrzés alkalmával gondosan ellenőrizzze, hogy a könyvek kölcsönzésére vonatkozó utasítást végrehajtják-e (aláíratják-e a könyvek átvételét, a kölcsönzési határidő lejártát figyelemmel kísérik-e stb.)

A könyvek megóvása a rongálódástól.

A vita során Szalai István elvtárs, a Szabó Ervin könyvtár dolgozója (A Könyvtáros májusi számában) igen hasznos tapasztalatokat és tanácsokat közöl a könyvek megvédésére.

Feltárja, hogy az olvasók nem vigyáznak a könyvre, hogy összezsúrozzák, kifordítják, gyúrik, bepiszkítják a könyvet.

A könyvtáros nagyon sokat tehet, hogy ez megváltozzék.

Már eddig is több könyvtárban rendeztek kiállítást a könyvtárosok az »így vitted el — így hoztad vissza« témából.

Kiskunhalason a járási könyvtárban kipellengérezik a rendetlen olvasókat.

Az olvasók nevelése a könyvek védelmére lassú, de a legeredményesebb eszköz.

A könyveket kiadásukkor és a visszavételkor alaposan nézze meg a könyvtáros. Bármilyen sokan is várnak könyvre. Az olvasó nevelésének ez igen egyszerű, de nagyon fontos módszere. Az olvasó is jobban vigyáz a könyvre, ha a könyvtáros átnézett könyvet ad a kezébe.

A könyvtárosok bátrabban támaszkodhatnak az olvasók öntudatára, megmutatva nekik a bepiszkított, bezsírozott könyveket. Az olvasóértekezleteken mindig ejtsenek pár szót a könyvek megóvásáról is.

Az állomány időelőtti megrongálódását a könyvtáros azáltal is megelőzheti, hogy nem akkor adja a könyvet a könyvkötőnek, mikor az már teljesen tönkrement, sőt esetleg már hiányos is. Ajánlatos, hogy a könyvtáros időnként (legalább negyedévenként) átnézzze állományát és a javításra szoruló könyveket átadja a könyvkötőnek.

Szabad polc is, meg nem is

Elég heves vita alakult ki a szabad-polcrendszer kérdésében. A vita heve onnan van, hogy két ellentétes kérdést kell megoldani. Még pedig, hogy az olvasónak minél több könyvet megmunkassunk és a kezébe adjunk azért, hogy választhasson belőlük, de ugyanakkor ne adjunk lehetőséget arra, hogy egyes olvasók, akik »túlzottan szeretik« a könyvtári könyvet, állományunkat csökkentsék.

A szabad polc helyes propaganda-módszer, ha biztosítjuk a könyvek védelmét.

Ezért igen jó az, amit több budapesti kerületi könyvtár és néhány megyei és járási könyvtár is csinál, hogy beüvegezett könyvállványt állít a kölcsönzőbe és az üveg mögé teszi, címlapjával az olvasók felé, a könyveket.

Azt hiszem, Szárnovszki elvtárs, a Kismotor- és Gépgyár szakszervezeti könyvtárosa is egyetért ezzel a megoldással.

Ez a könyvpropaganda-módszer annyira bevált, hogy például Kiskunhalason minden kikölcsönzött 100 könyv közül negyvenet innen kérnek az olvasók. Ugyanakkor a könyvkirakat (hívjuk így) hallatlanul megkönnyíti a könyvtáros munkáját is.

Nagyon ajánlatos, hogy minden könyvtár ilyen üveg mögötti könyvkiállításokat készítsen. S már most gondoskodjék, hogy a szükséges költségek szerepeljenek a költségvetésében.

Felmerül az ilyen kirakatnál az a veszély, hogy minden könyvet (vagy minden olyan könyvet, amelyiknek mutatós a címlapja) kiállítanak. Szükséges, hogy az üveg mögött a könyvek bizonyos témák szerinti csoportosításban álljanak. A témákat pedig a polc felső során messziről olvasható fejrát mutassa.

Úgy vélem, hogy a szabad polcnak ez a nem egészen szabad megoldása minden elvtársat kielégít, aki a vitában részt vett és minden könyvtár részére ajánlható.

Szükségesnek tartom, hogy folyóiratunk a jövőben legyen még inkább fóruma a könyvtárosok véleményének. Önálló vélemények, vita, kritika és önkritika kell ahhoz, hogy a magyar könyvtárak tovább fejlődjenek.

BARABÁSI REZSÓ

a Népművelési Minisztérium Könyvtár-
osztályának vezetője

Látogatás a keszthelyi Helikon könyvtárban

Az egykori Festetics hercegi palotában, annak egyik elkerített szárnyában van a Helikon könyvtár. Valamikor régen, másfél évtizeddel ezelőtt szerettük volna megtekinteni, de ez akkor egy halandónak, kit más, mint könyvek szeretete erre nem jogosított, úgyszólván lehetetlen volt. Csak úgy, a kastély rácsán hatolhatott be érdeklődő és vakmerő tekintetünk a parkba.

A keszthelyi kastélyt most a nép vette jogos birtokába, a nép, melynek veritéke támasztotta és tapasztotta egykor a falát. S a Helikon könyvtárt most bárki megtekintheti és használhatja. A hévízi munkásüdülők szép levélben köszönték meg a könyvtárnak a velük való törődést és ez a levél a mostani átrendezett Helikon könyvtár igazi alapítólevele. Látogatásunk idején is a hévízi reuma-kórházban üdülő dolgozók egy csoportja tekintette meg éppen a könyvtárat.

1911-ben hét esetben tizenegy kötetet kölcsönöztek ki egy év alatt a hatalmas 60—70 ezer kötetes könyvtárból és 68 művel gyarapodott csupán, mint azt Párkányi József, egykori könyvtáros kötelességszerűen följegyezte. Ez az adat önmagában megvilágítja, hogyan akadt el az egykor nagymúltú könyvtár fejlődésében, még valahol a múlt század közepén, miként középneemesi könyvtáraink is megfigyelhetően a múlt század végén, mintegy jelképezve mindkét társadalmi osztály lefelé menő útját.

A könyvtárat Festetics Kristóf alapította 1763-ban, s mostani helyére, a weimári udvari könyvtár mintájára épült hatalmas terembe, Festetics György gróf helyezte 1810 és 1812 között. Ő volt az, aki az egykori helikoni ünnepélyen Berzsényi Dánielt hódolattal fogadta és aki Csokonait támogatta. De hová zuhant ez a magatartás a Georgikont alapító Festetics Györgytől addig a Festetics Taszilóig, aki nemcsak nem volt hajlandó Kossuth temetésén részt venni, hanem végrendeletileg meghagyta, hogy saját temetési menete nem haladhat végig Keszthely főutcáján, a Kossuth Lajos-utcán, annak elnevezése miatt,

mert így vélekedett Kossuthról: »Hiszen ez az egyén csak egy izgága lapszerkesztő volt, aki mindenbe beleszólt, holott még ezer holdja sem volt.«

Alatta a könyvtár már elzárt és használatból kiment lakrészévé vált. Már 1840-ben Festetics László korlátozta használatát és tudományos kutatók, vagy éppen keszthelyi főiskolás diákok választ sem kaptak látogatási engedélyt kérő levelükre.

A könyvtárt a háború megkímélte, mert a bevonuló szovjet katonák azonnal elfalazták, amikor a kastélyt kórház céljaira lefoglalták.

A hatalmas rokokóterem roppant faburkolata előtt hasonló erzés szállja meg a szemlélőt, mint Pannonhalmán, a bencés könyvtárban. Mielőtt odajutott, áthaladt a két enciklopédia-termen, s a mezőgazdasági könyvtárt tartalmazó, a kutatóknak is helytadó Georgikon-termen. Ezenkívül egy emelettel feljebb a hírlaptárt, a szépen rendbe gyűjtött Ephemerides-t találja.

A nagy teremben jó kiállítás ismertet meg a könyvtár múltjával, társadalomtörténeti háttérrel és legértékesebb könyvpéldányaival. A régi Hungaricákat nézegetve, egyszerre körül fogja a látogatót a magyar humanizmus világa; Székely István Krakkóban 1559-ben megjelent *Chronicaja*, az első magyar nyelvű világtörténet, Erdősi Sylvester János Újtestamentum fordítása 1541-ből, e kiváló, protestánsá áttejlődő erasmistáé, mellette már az ellenreformáció egyik harcos alakjának, Telegdi Miklósnak: *Evangéliumoknak magyarázatja*, Bécs 1577 és amott Istvánffy Miklós *Históriája*. S még tovább nagyértékű Hungaricák számos példánya.

Az autóbuszon az egyik látogató a Hévízen nyaraló dolgozók közül felhívja a figyelmet a szép fénykép-levelezőlapra, melyet a könyvtárról emlékül vásárolt. Ószinte örömmel csillan meg szeme, amint a nagy teremről felvett szép képet mutatja. E belső örömet látva, érzi igazán a könyvtáros, hogy kik a régi magyar kultúrának igazi örökösei és kikért és miért érdemes dolgoznia.

KATONA JENŐ

Cserekönyvvalap létesül a megyei és járási könyvtárakban

Még a legjobban működő megyei és járási könyvtáraknál is azt tapasztalhatjuk, hogy a belső könyvtári munkájuk mellett — mint pl. a helyi kölcsönzés — elhanyagolták a községi népkönyvtárak irányítását, támogatását. A népkönyvtárak jelentős százaléka éppen ezért gyengén működik. Az 1952-ben végzett statisztikai felmérés alkalmával kiderült, hogy pl. Szolnok megyében 70 népkönyvtár közül 40 olyan rosszul működött, hogy nyolc hónap alatt nem kölcsönöztek ki saját könyvállományát. A 3—4000 lelkes nagyközségek átlag 3—400 kötet könyvvel rendelkeznek, s nem ritka az, hogy ezeknek a könyvtáraknak nyolchavi kölcsönzése még a százat sem éri el.

A statisztikai adatokat vizsgálva azt is megállapíthatjuk, hogy könyvtáranként 250—300 kötet könyv is található, s ugyanakkor falusi könyvtárainkból számtalan levél érkezik, amelyekben újabb könyveket kérnek a könyvtárosok.

Ha a hibák okát keressük, megállapíthatjuk, hogy az alapvető ok az, hogy a könyveket nagy részben elolvasták.

A megyei és járási könyvtárak létrehozása előtt megyénként 1—2 körzeti könyvtár működött. Ezeknek a könyvtáraknak legfontosabb feladata a népkönyvtárak szervezése volt. Havonta nem 1—2, de gyakran 10—12 népkönyvtárat létesítettek. A gyors, nem mindig a legészzerűbb szervezés következtében a népkönyvtárak állományösszetétele sok esetben rendkívül rossz volt. A minden áron való szervezés azt jelentette, hogy a pillanatnyilag rendelkezésre álló könyvanyagból látták el az újonnan nyitandó falusi könyvtárakat. Ha történetesen csak mezőgazdasági könyvek voltak a raktárban, az abban az időben alapított népkönyvtárak anyaga sem lehetett más. A baranyamegyei ferde helyzet híven tükrözi a fentebb említetteket. Itt a megye népkönyvtárainak kb. egyharmadában még ma is 60—65 százalékban található az ismeretterjesztő és politikai irodalom a szépirodalom rovására. Ennek fordítottja, hogy a népkönyvtárak másik részében a helyes aránytól eltérően túlsúlyban vannak a szépirodalmi művek. A későbbiek során kiküldött könyvekkel a helyes arányt egyáltalán nem, vagy csak részben tudták megteremteni.

Erre egyetlen mód, ha a jövőben biztosítjuk a még tervszerűbb könyvelést az új szerzemények terén, ugyanakkor a népkönyvtárakban lévő könyveket cseréljük. Így elérhetjük azt, hogy a megfelelő könyvek a megfelelő helyre kerüljenek. A könyvek cseréjét nem pótolhatja a Népkönyvtári Központ legerőteljesebb könyvkiküldése sem. Már a körzeti

könyvtárakkal szemben is voltak olyan igények, hogy a népkönyvtárak állományát időnként cseréljék ki. A gyakorlatban azonban ez nem nagyon valósult meg.

A könyvcserre lehetőségét még inkább megnehezítettük, — a könyvállomány védelme szempontjából igen fontos — 1952-ben elrendelt kötelező leltározással. A népkönyvtárakhoz kötöttük a könyveket, s a cserelehetőségre nem is gondoltunk.

A jelenleg olyan nagy munkát igénylő átszervezést megelőzhetjük volna, ha néhány évvel ezelőtt a népkönyvtári hálózat építésénél a Népművelési Minisztérium körültekintőbb, s a könyvek cserélésének lehetőségére gondolva kidolgozza a csererendszert.

Hogy a könyvek cseréje egyáltalában nem folyt, annak részben a nehézkes adminisztráció volt az oka. A körzeti, később a megyei és járási könyvtárak a kezdeti, majd az átszervezési nehézségekkel küzdve nem is gondoltak arra, hogy a népkönyvtárak egyik égető problémáját, a könyvek cseréjét megvalósítsák. Nem volt tehát más megoldás, mint a népkönyvtárak »továbbtöltése«, amely már csak esetenként néhány könyvet jelenthetett számukra. A gyengén vagy rosszul működő könyvtárakat — ezek rendszerint a rossz állományösszetétel miatt nem működtek — még ettől a lehetőségtől is megfosztották. Így következett be az a helyzet, hogy az egyes népkönyvtárakban csak régen (2—3 éve) odatelepített könyveket találhatunk, amelyeket az olvasók már agyonolvastak.

A pestmegyei Gyón község népkönyvtára például éveig nem kapott újabb könyveket. Az alapításkor odajuttatott könyvek nagyobb része politikai, kisebb fele pedig szépirodalom volt. Egyetlen mezőgazdasági, szak- vagy szépirodalmi könyve nem volt a könyvtárnak egészen ez év elejéig, annak ellenére, hogy a község nagy része mezőgazdasággal foglalkozik.

Ahhoz, hogy az eddiginél jobb rendszert vezessünk be, segítséget nyújt a Szovjetunióban jól bevált, s a gyakorlatban is alkalmazott vándorkönyvtári hálózat működésének tanulmányozása. Ehhez hasonlólt kívánunk mi is megvalósítani. (A következőkben cserekönyvvalapnak nevezzük azt, amit a Szovjetunióban vándorkönyvvalap néven ismernek.)

A cserekönyvvalap bevezetésével lényegesen nagyobb forgalmat érhetünk el népkönyvtárainkban, s kiküszöbölhetjük azt, hogy a könyvek olvasatlanul heverjenek népkönyvtárak százaiban.

Ha a legnagyobb falusi könyvtárainkat vesszük alapul, akkor is azt tapasztal-

taljuk, hogy átlag 5—600 kötet könyvvel rendelkeznek. Az olvasók tehát még a legjobb körülmények között is csak néhány száz kötetből válogathatnak. A népkönyvtárak cserekönyvalapba való bekapcsolása viszont azt eredményezi, hogy a járás területén lévő több ezer féle könyvből válogatási lehetőség nyílik számukra.

A cserekönyvalap azt a célt szolgálja, hogy a falusi könyvtárak, városi könyvkölcsönző állomások könyvanyagukat felfrissíthessék. Innen cserélik, ill. szerzik könyvállományukat azok a könyvtárak, amelyeknek könyvtárosai társadalmi munkában végzik a könyvtári teendőket.

Könyvállomás lesz 1953. év végéig minden falusi, s minden városi fiókönyvtár, kivéve azokat, amelyekben a könyvtári munkát az alapító könyvtár egyik dolgozója végzi.

Ennek természetes következménye, hogy az említett könyvtárak könyvállománya a cserekönyvalap része lesz. Nem tartozik a cserekönyvalap állományához a könyvállomások saját erejükből szerzett könyvanyaga (vásárlás, ajándékozás stb.).

A megyei és járási könyvtárak állománya két részre oszlik.

1. a helyi kölcsönzés és olvasótermi anyag,
2. a cserekönyvalap, amely ugyancsak két részre:
 - a) a megyei és járási könyvtárban lévő csererészlegre,
 - b) és a könyvállomásokra kihelyezett anyagra oszlik.

Hogy ez év végére a cserekönyvalap zavartalanul megkezdhesse működését, elengedhetetlen az, hogy a megyei, illetve a járási könyvtárakban 3000 kötet könyv álljon rendelkezésre. Ezt a könyvmennyiséget pedig csak úgy biztosíthatják könyvtáraink, ha a régi gyakorlatot teljesen megszüntetik, s a jövőben nem küldenek ki »feltöltésre« könyveket, hanem azokat a könyvtárakban tartálékolják.

Gondoskodniuk kell a megyei — járási könyvtáraknak arról, hogy a cserekönyvalap részlegét elkülönítve, a beutazó népkönyvtárosok részére hozzáférhető helyen tartsák. Lehetővé kell tenni, hogy a bentlévő könyvállományból válogathassanak a népkönyvtárosok. Azt is szem előtt kell tartaniuk, hogy válogatni csak olyan állományban lehet, amelyben sokféle könyv van. Törekedjenek tehát arra, hogy az egyelőre nem nagymennyiségű csererészleg minél változatosabb legyen.

Vannak könyvek, amelyekből ajánlatos többet (20—30 darabot) tartalékolni a csererészlegben, hogy minél több könyvállomás hozzájuthasson.

Nem minden könyvet cserélhetnek a könyvállomások vezetői. Azokat a legfontosabb politikai, szakmai és szépirodalmi könyveket, amelyeknek minden könyvtárban meg kell lenniök, nem cserélhetik. Ezekből csak a felesleget cserélhetik ki. (Pl. Sztálin életrajza. A Szovjetunió Kommunista (b) Pártjának története, XIX. Kongresszus anyaga; ezekre a könyvekre a jegyzékét a Népkönyvtári Központ összeállítja.) Ezeket a könyveket még abban az esetben sem szabad kicserélni, ha a könyvtáros a könyveket csere céljából beszállítja. Ezzel azt a célt szolgáljuk, hogy az egyelőre még kevésbé olvasott, de politikailag egyre fokozottabb jelentőségű könyvektől a könyvtárosok ne próbáljanak megszabadulni.

A cserekönyvalap akkor lesz jó, ha a könyvek cseréjét tervszerűen irányítják és végzik a megyei és járási könyvtárosok. Ez pedig megköveteli, hogy a könyvtárosok a legpontosabban végezzék el a könyvállomány feimérését, mert ez egyik előfeltétele a cserekönyvalap jó működtetésének.

Hogyan működjék a cserekönyvalap?

A cserekönyvalap állományát nem csak külön helyiségben (elkülönítve) tartjuk, de külön is **leltározzuk**. Semmiképp sem szabad a helyi kölcsönzésre szolgáló könyvanyaggal együtt leltározni.

A leltárkönyvön kívül legfontosabb adminisztrációs eszköz (megyei és járási könyvtárakban) a **letétlap**. Ezeket a megyei és járási könyvtárakban betű, illetve szakokon belül betűrendbe kell rakni, s könyvállomásonként elkülönítve kezelni. Minden egyes — a könyvállomáson lévő — könyv letétlapját alá kell írtni a könyvállomások vezetőivel (átvételi elismervény). A letétlapok számának tehát pontosan meg kell egyeznie a könyvállomásokon lévő könyvek számával. A letétlapok aláíratását ez év végéig minden könyvtárban el kell végezni.

A könyvek átvételét nemcsak a letétlapok, hanem a **törzslapok** is mutatják. A törzslap egyik példányát a népkönyvtáros, a másikat a megyei, illetve a járási könyvtáros őrzi. A könyvállomás törzslapján a letétbehelyezett könyvek számán, s a letétbehelyezés időpontján kívül a könyvállomások vezetőinek legfontosabb adatai és tennivalói is szerepelnek. Minden egyes csere előtt aláírja a községi tanács vb. elnöke a törzslap megfelelő rovatát, s ezzel felhatalmazza a könyvtárost, hogy a könyvállomány részére a csererészlegből könyveket kölcsönözzön, vagy cseréljen. A könyvállomások vezetőinek a könyvcserével kapcsolatos utazásuk költségeit lehetőleg a tanács fedezze,

A népkönyvtárban maradó

szám.

I. számú TÖRZSLAP

(legalább félévenként egyeztetni kell a II. számú törzslappal)

A könyvtár pontos címe: Martély Szalm-ut 6. könyvtár adatai
 A könyvtár nyitvatartásának (kölesbészének) napja és órája: Vasárnap
18. órától - 20 óráig
 A könyvtár létesítésének időpontja: 1952. VIII. 20.

A könyvtáros neve	Foglalkozás	lakolai végzettsége	Könyvtárosi végzettsége	Működésének kezdete	A helyi tanács elnöke meghatalmasán
<u>Kiss Iren</u>	<u>tíz.</u>	<u>8 ált.</u>	<u>5 hetes</u>	<u>1952. VIII. 20.</u>	<u>Ropp János</u>

Az I. számú törzslap állandó melléklete a „Nyilvántartás a járási (megyei) könyvtártól kapott művekről”, ezért azt mindig a törzslapban kell tartani.

Kelt-	A könyvek cseréje	A könyvek száma	Az átértni vizsgáztatolasa (a megyei vagy járási könyvtár vezetője)
1953	A letétbe adott könyvek száma	180	
IX. 1.	A visszaadott könyvek száma	-	
	Letétben van	180	
1953	A letétbe adott könyvek száma	40	<u>Vattay József</u>
XII 10	A visszaadott könyvek száma	20	
	Letétben van	200	
	A letétbe adott könyvek száma		
	A visszaadott könyvek száma		
	Letétben van		
	A letétbe adott könyvek száma		
	A visszaadott könyvek száma		
	Letétben van		

A könyvállomásokon lévő könyvekről az eddigiektől eltérően nem leltárt, hanem a könyvállomásokra kihelyezett könyvek **nyilvántartását** kell vezetni. A nyilvántartás rovatai kevés eltéréssel megegyeznek a népkönyvtárakban használatos leltárkönyv rovataival, azzal a különbséggel, hogy külön rovatban ismeri el a megyei, illetve a járási könyvtár vezetője a könyvek visszavételét. Mind a törzslapot, mind a nyilvántartást minden könyvcseré alkalomával magával viszi a könyvállomás vezetője.

Megyei, járási könyvtáraknak és a könyvállomásoknak feltétlenül be kell tartaniuk a cserekönyvalapra vonatkozó meglévő és a jövőben megjelenő rendelkezéseket, munkájuk módszerére vonatkozó szabályokat.

Mindenekelőtt biztosítani kell a könyvállomásokra kiadott állomány védelmét. A megyei és járási könyvtárak 1953. augusztus 1-től már csak **szerződéssel** létesíthetnek új könyvállomást. A meglévő könyvállomásokkal (nép- és fiókkönyvtárakkal) visszamenőleg szerződést kell kötni ez év december 31-ig. A szerződés értelmében a könyvtár (megyei, járási) kötelezi magát, hogy meghatározott mennyiségű könyvet ad a könyvállomásnak és biztosítja azok időnkénti (évente legalább kétszeri) cseréjét. A másik szerződő fél (tanács, tsz. elnök stb.) ezzel szemben biztosítja a megfelelő könyvtáros beállítását, a könyvtárhelyiséget és általában a működéshez szükséges feltételeket.

Hogy a cserekönyvalapnak, s a könyvállomásoknak munkáját lényegesen megjavíthassuk, szükségesnek mutatkozott a 100, vagy ennél kevesebb olvasóval rendelkező könyvtárakban a **füzetkölszönszés** bevezetése. Könyvállomásaink jelentős része tehát áttér erre a kölcsönzési technikára.

A statisztikai felmérések adatait alapul véve, Bács-Kiskun megyében 130 könyvtár közül (városi, megyei könyvtárt is beleszámítva), 84 könyvtár az, ahol az olvasók száma 100, vagy ennél kevesebb, s csak 46 könyvtárban emelkedik az olvasók száma 100 fölé. Itt tehát a könyvállomások mintegy kétharmadában indokolt a **füzetkölszönszés** bevezetése.

A kölcsönfüzet 100 oldalas, amelynek minden oldalára egy-egy olvasó adatai és az általa olvasott könyvek szerzője és címe kerülnek. Ugyanitt tölténik a könyv átvételének és visszaadásának elismerése. Teljes mértékben helyettesíti tehát a kölcsönzslapot és az addig használt olvasói törzslapot. A 100 olvasónál többel rendelkező könyvtáraknál megmarad a régi kölcsönzési forma. Természetesen, ahol a könyvtárosok jobbnak tartják, ott 100 olvasón felül még egy füzet beiktatásával akár 200 olvasót is füzetben tarthatnak nyilván.

A megyei és járási könyvtárak arra törekedjenek, hogy a könyvállomásokon ne legyen gyakori a könyvtárosváltás, s hogy a könyvtárosok képzetek legyenek. Szervezzék meg a könyvtárosképzést, ahol könyvtártechnikára, propagálásra és egyéb könyvtári munkára tanítják meg a könyvállomások vezetőit. A beutazó könyvállomás vezetőikkel beszélgessenek el munkatervéről, kölcsönzéséről, a kiadott könyvekről, propagandamódszereiről stb. Helyes lenne, ha a későbbiek során minden megyei, esetleg járási könyvtárban berendeznének egy módszertani szobát, ahol egy mintaszerűen berendezett könyvtárat láthatnak a beutazó könyvtárosok.

A könyvállomások vezetői minden egyes látogatásuk alkalmával magukkal viszik adminisztrációs eszközeiket (törzslap, könyvek nyilvántartása, munkanapló). Ezeket a megyei, járási könyvtárosok alaposan nézzék át, s az esetleges hibákat javítsák ki, magyarázzák meg helyes kezelésüket. Neveljék arra a könyvtárosokat, hogy az adminisztrációt ne tehernek, hanem munkájuk elengedhetetlen részének tekintsék.

A cserekönyvalap működéséhez szükséges nyomtatványokat szeptember hónapban minden könyvtár megkapja. Addig, vagy később is, bármilyen kérdés adódik az elmondottakkal kapcsolatban, kérjük, írják meg A Könyvtárosnak. A »Kérdezz — felelek« rovatban felvilágosítást ad rájuk a folyóirat.

BERZA LÁSZLÓ

a Népkönyvtári Központ vezetője

Az olvasók ízléséről

1.

Ahány könyvtárost Budapesten megkérdeztem, hogy könyvtárában milyen könyveket olvasnak, hosszabb-rövidebb töprengés után majdnem mindegyik azt válaszolta:

— Minden jó könyv forog.

Arra a kérdésre, hogy mit érthetünk jó könyvön, általában az volt a válasz:

— Ami érdekes és szép.

Am akármilyen kezdetlegesen hangzik ez a megállapítás és bármennyire általános jellegű, mégis azt kell mondanunk, hogy az olvasók is és a könyvtárosok is a lényegre tapintottak.

Mi az »érdekes« és mi a »szép«?

Olyan kérdések ezek, amelyekre csupán terjedelmesebb esztétikai cikkben lehetne válaszolni. Am tömören megfogalmazhatjuk, hogy eszerint jó könyv az, amelyben élénken pergő, változatos cselekmény van és ez a cselekmény élvezetes nyelven, hiteles, mély társadalom-és jellembrázolással elevenedik meg. És valóban; ha megvizsgáljuk könyvtáraink forgalmát, azt tapasztaljuk, hogy a »Karenina Anna« éppen úgy állandóan kézben van, mint a »Három nemzedék«, vagy a »Csendes Don«, vagy a »Doktor Arrowsmith«, az »Ivan Ivanovics«, a »Zord folyó«, a »Martin Chuzzlewit«, — Jókairól, Mikszáthról, Móriczról és még tíz-húsz klasszikus író műveiről nem is beszélve. Lehet, hogy egyesek inkább olvasnak nyugati és szovjet regényt, lehet, hogy mások inkább olvasnak magyart, mint külföldi irodalmat, lehet, hogy ismét mások szívesebben olvassák az orosz, mint a magyar irodalmat, de általában a »jó regények« — akár szovjet, akár nyugati, akár magyar könyv legyen az, — egyaránt keresettek és olvasottak. Az egyik budapesti üzemi könyvtárban 1951. óta Móricz Erdélyét 30, Veres Három nemzedékét 28, Karenina Annát 39, Sándor Mátyást 33, a Feletetet 35, Lewis Főutcáját 32, a Csendes Dont 32, a Hetedik keresztet 33 esetben kölcsönözték. A kép tehát valóban változatos.

Nagy általánosságban ez a helyzet, de ha ennyivel megelégednénk, ez azt jelentené, hogy pontot tehetünk könyvtári munkánk végére. Nekünk, könyvtárosoknak a felszín alá, a mélyre kell hatolnunk a tudatos, jó munka érdekében.

2.

Régi és elemi igazság, hogy az emberek elsősorban az érdekesség miatt olvasnak regényeket (a szó minden magyarozattól

mentes, eredeti értelmében). Az olvasók érdekes, izgalmas, lebilincselő történeteket szeretnek. Természetesen az érdekesség fogalma a fejlett ízlésű olvasóknál rendkívül sok árnyalatúvá válik, de a kezdő olvasó a magávalragadóan izgalmas cselekmény miatt veszi kezébe a könyvet. A gyermek például a mesében, a kamasz fiú a partizántörténetekben, a serdülő lány a szerelmi mozzanatokban keresi elsősorban az érdekességet. Am a kíváncsisággal együtt mindjárt jelentkezik egy másik is, mégpedig az, hogy az érdekesség — szép legyen, azaz az igazság, a jóság, a becsületesség, a bátorság, a hűség, a tiszta szerelem győzzön.

Minél többet olvas aztán valaki, akként nőnek igényei is. A fejlettebb olvasónak már nem mindegy, hogy az érdekes történet csupán kieszelt-e (mint például a cowboy-könyvéké), vagy pedig magában hordozza a való élet elemeit. Érdekes történetet akar olvasni, de olyat, amelyben felismeri a társadalom valószínűségű életének körvonalait, vagy a valószínűságot egészen. Továbbfejlődve az olvasó a lebilincselő történeten túl a mult társadalmának életét (történelmi regény), vagy idegen népek életmódját (külföldi regény) is meg akarja ismerni. Innen már csak egy lépcsőfok addig, hogy az olvasó a mindenkori társadalom osztályviszonyainak hű ábrázolását, vagy éppenséggel a mindenkori társadalom osztályharcainak megelevenítését is számonkérje az írótól. Végezetül: az igényes olvasónak már az sem mindegy, hogy milyen módon meséli el az író a történeteket, hanem megköveteli a nyelvi szépséget, a nyelvi hűséget, a szó költészetét.

Lehetséges természetesen, hogy az egyik, vagy a másik igény kerekedik feül. Így megtörténhetik, hogy ugyanazt a könyvet más-más olvasó más-más okból olvassa. Ha például megkérdeznénk száz olvasót, hogy miért szereti Jókait, a legkülönbélebb válaszokat kapnánk. »Tüneményes fantáziája van, amilyen sosem lesz egy írónak sem!« — mondotta egy cipőfésoréskészítő munkásnő — »ezt szeretem benne«. Egy fiatal villanszerelő így vélekedett: »Csodálatos szépen ír, gyönyörű magyar stílusa van!« — Gyakori válasz: »... mert Jókai nem politizál.« (Ezt a félreértést a könyvtárosoknak nyomban el kell osztatniok.) Déry Tibor Feleletének első részét — amely megjelenése óta kézzől kézre vándorol — egy vasipari munkás azért szereti, »mert szóról szóra így volt akkoriban!«, egy főkönyvelő fele-

sége azért, mert »jaj, nagyon-nagyon érdekes társadalmi regény«, egy egyetemista pedig azért, »mert rendkívül érdekes figurák vannak benne«.

E példákból is megállapítható, hogy az előbb említett igények olykor külön, olykor együttesen jelentkeznek. Összefoglalva, bátran megállapíthatjuk, hogy a kezdő olvasótól, a sokoldalú szocialista olvasóig az igények növekedésében a következő lépcsőfokokról beszélhetünk: 1. Pusztá érdekesség, 2. Előbbi és a társadalom ábrázolása, 3. Előbbiek és a népek életmódja, 4. Előbbiek és osztályviszonyok, osztályharc, 5. Előbbiek és nyelvi valóság, nyelvi szépség. Ezek szerint, ha egy kezdő olvasóval állunk szemközt, ne akarjunk mindjárt a »Karenina Annával« rátörni, hanem adjuk a kezébe például a »Sándor Mátyást«. Az ajánlási módszer kidolgozásában tehát szerintem az említett szempontokat ajánlatos figyelembe venni.

3.

Ha alapos vizsgálat alá vesszük a könyvtárak olvasótáborát, akkor egymástól halványan, de mégis megkülönböztető csoportokat fedezhetünk fel. A legegyszerűbb csoportosítás talán ez: korosztályok szerinti, nemek szerinti, foglalkozás szerinti, képzettség szerinti tagozódás.

Öt korosztály szerint vizsgáltuk meg az olvasókat; mindegyikből két-két esetet ismertettünk.

14—18 éveseknél első helyen a magyar történelmi regények, (pl. Egri csillagok), a szovjet ifjúsági regények, (pl. Zöld kö), a kalandos regények (Verne) és Jókai művei állanak. Rendkívül érdeklődik ez a korosztály — nemre való tekintet nélkül — a szovjet partizánregények (pl. Az arany) és az útleírások (pl. Amundsen) iránt.

A 18—22 éveseknél sok Móricz és Jókai könyvet, a fiúknál már Gorkij és Déry Tibor műveit, a lányoknál a Szürke fényt, az Aratást, a Kőcsozt fedeztük fel; ezenkívül sok szovjet ifjúsági regényt, a fiúknál továbbá szakmai és politikai műveket, a lányoknál életrajzokat (pl. Déryné naplója).

A 22—30 évesek olvasmányai a legváltozatosabb képet adják. Leggyakrabban előforduló írók ezeknél az olvasóknál Jókai, Mikszáth, Balzac, Dickens, Verne, L. Tolsztoj, Déry Tibor, Veres Péter, Amado, de természettudományos, technikai és politikai művek is felkeltik e korosztály olvasóinak érdeklődését.

A 28—50 évesek olvasólapjain lényegében ugyanazokat találhatjuk, mint az előbbi csoporttén, de talán sűrűbben csempélik a könyveket.

Az 50—70 évesek általában megmaradnak a klasszikusoknál, vagy visszanyarodnak hozzájuk, de a jó új könyvektől sem zárkóznak el egészen. Mikszáth, Móricz, Dickens nevei mellett megtalálhatjuk Lewis, Aldridge, Déry Tibor és Erenburg nevét is. Ismeretterjesztő könyvet meglehetősen keveset olvasnak, azt is csak a férfiak.

Ebből a kimutatásból láthatjuk, hogy az ifjúságot elsősorban a hősi tárgyú és a kalandos regények érdeklik. Figyelemreméltó, hogy 18 éves korig csak kevéssé érvényesül a nemek szerinti megosztódás. A második csoportban a lányok már inkább hajlanak a szerelmi téma, a fiúk pedig inkább a filozófikus mélységű társadalomábrázolás felé. Később a legváltozatosabbá tágul az egészséges érdeklődés, míg az öreg korban többnyire megint összeszűkül.

4.

A többi olvasócsoportról lényegesen kevesebbet mondhatunk. Mindenki előtt ismeretes, hogy a nőolvasók általában elsősorban a szerelmi tárgyú és az úgynevezett társadalmi regényeket keresik, míg a férfiolvasók jórésze a harcos, háborús, valamint a diplomáciai tárgyú könyveket kedveli. Ezért forog egyforma sikerrel a »Gyujtogatók« épügy, mint az »Ivan Ivanovics«, a »Bovaryné« csakúgy, mint a »Felelet«.

A kisiparos, kiskereskedő rétegek és a hivatalnokok leginkább a könnyű, azaz az élénk cselekményű regényeket, a munkások az új és klasszikus magyar irodalmat, az értelmiségiek talán legjobban a külföldi klasszikusokat keresik. Ismét meg kell állapítani, hogy eltérő egyéni esetek százait lehetne felsorolni, de nagy általánosságban ezek a tapasztalatok. Rendkívül érdekes, hogy az alacsony képzettségű kezdő olvasók feltűnő módon kedvelik a mese és az ifjúsági irodalmat, különösen falun, míg a magasabb képzettségű olvasó ilyen irodalmat nem szívesen vesz kézbe. E kissé önkényes, de azért tapasztalatokon alapuló elemzéssel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy lényegében minden csoportosítás szükségszerűen torz és hamis, mert a könyvtáros a valóságban nem csoportokkal, hanem egyénekkal áll kapcsolatban és az olvasó egyéniségéhez kell alkalmazkodnia, ha sikeres munkát akar végezni.

5.

Már cikkem elején említettem, hogy ugyanazt a könyvet az olvasóközönség a legkülönbözőbb okból kedvelheti meg. Jókai példáján kívül állítsuk még ide-

Amado példáját, akit az egyik nőolvasó azért szeret, mert »jaj, de érdekes, és olyan jó romantikus«, az egyik férfi-olvasó pedig azért, mert »jó, izgalmas«, a másik meg azért, mert »igazi nagy író, akárcsak Nexó«. Az ilyen és hasonló esetekben a könyvtárosnak az a feladata, hogy olyan általános közvéleményt próbáljon kialakítani olvasói körében, ami megközelíti az író, vagy a mű helyes értékelését, vagyis megtanítja az olvasót olvasni, irodalmat értékelni. Aki Jókait »apolitikussága« miatt kedveli, annak meg kell magyarázni, hogy Jókai a maga korában igenis politikus volt, például a »Fekete gyémántok«-ban, de más regényeiben is. Aki Jókainak csupán a képzeletét csodálja, azt fel kell világosítani arról, hogy ez a fantázia teljes mértékben szolgált a haladás irányát. (Például az »Egy az isten«-ben.) Egy öreg néni Puskin Anyeginjét a következő szavakkal adta vissza: »Milyen szép is volt az a régi világ!« Nyilvánvaló, hogy ebben az esetben a könyv éppen az ellenkező hatást váltotta ki, mint kellene. Itt a könyvtárosnak ismét közbe kell lépnie.

Az elsorolt példák bizonyítják, hogy az olvasás miéretté nem lehet egyöntetű választ adni. Hiszen egyesek azért olvasnak történelmi regényt, hogy »a múltba meneküljenek«, mások a hősi tettekért, megint mások esetleg tanulás céljából. A könyvtárosnak tehát egyénenként kell kitapintania az olvasó igényeinek okát és aszerint kell nevelő munkáját végeznie.

6.

Eddig csak az olvasó belső, vagy könyvtáron kívüli körülményei folytán előállott indítékairól beszéltünk, pedig nem állhatunk meg itt, mert akkor valóban az olvasótábor uszályába kerülünk. Az olvasók igényeit a könyvtárosnak fejlesztenie kell, új igényeket kell ébresztenie oly művek iránt, amelyeket az olvasó még nem ismer.

Minden könyvtáros tudja, hogy az a könyv, amelyet ő is olvasott és amely neki tetszett, sokkal jobban forog, mint az a könyv, amelyet nem ismer. Ezek után tehát természetesen hangzik, ha kijelentjük, hogy az olvasók igényeinek növelésében a legfontosabb tényező a könyvtáros olvasottsága, képzettsége. A könyvtárosnak nemcsak szórakozásból, időöltésből kell olvasnia, hanem kötelességből is. Az olvasás, a minél több olvasás a jó könyvtárostmunka alapja.

Nagyobb politikai események is befo-

lyásolják az olvasótábor igényeit. A választások idején például óriási tömegek keresték Mikszáth: Két választás Magyarországon című könyvét. Rendkívül hatásosak az érdeklődés felkeltésében a tematikus kiállítások. A budafoki Szabó Ervin könyvtár a szovjet könyvtárak gyakorlata alapján megpróbálkozott ilyen kiállítás-sorozattal és az eredmények máris meglepőek. Az üveges kirakatban címlapjukkal az olvasó felé elhelyezett könyvekhez ízléses feliratot készítettünk. A kiállított tárgykörből a szépirodalmi és az ismeretterjesztő könyvek olvasottsága kétszeresére szökkent. Ugyancsak nagyon keresik azokat a könyveket, amelyekről a könyvtár jólsikerült ankétot rendezett.

Bár a népszerűsítő munka részletezése nem térhetünk ki, mindezeket mégis meg kell említenünk, nehogy az olvasás miéretté indítékait, azaz az olvasó igénykörét eleve meghatározottnak és megváltoztathatatlanak tekintsük. Az olvasók igényeinek gazdagítása a könyvtáros ajánló munkájának feladata.

7.

Az ajánlás művészetéről — a téma sokrétűsége miatt — külön cikket kellene írunk. Annyit azonban mégis meg kell mondanunk, hogy az ajánlómunka tudatos, tervezett. Megengedhetetlen tévedés, amit az egyik könyvtárban tapasztaltam. Férfi-olvasó a »Gyujtogatók«-at kérte, de a könyv kézben volt. A könyvtáros erre a »Marjá«-t adta oda. Gondolta, ez is szovjet regény, az is. Nem kutatta ki tehát az olvasó igényének okát — valószínűleg a politikai tárgyú műveket szereti —, hanem gépiesen cselekedett. A könyvtárosnak mindig ismernie kell azokat a könyveket, amelyekkel az olvasó fejlődését továbbsegítheti. Erről a kérdéstről és a különféle olvasótípusokról részletesen beszámoltam a KÖNYVBARÁT 1952. júliusi számában »A sokoldalú olvasóért« című cikkemben.

Befejezésül csak annyit, hogy a jó könyvtárostmunka alapja tehát az ajánlás — a jó ajánlómunka alapja pedig a könyvtáros olvasottsága. Ezenkívül nagyon fontos az olvasás indítékainak egyénenkénti földerítése, mert csak így végezhetünk eredményes munkát. Szeretném, ha a könyvtárosok hozzászólnának cikkemhez és gyakorlati tapasztalatok elemzésével, valóságos esetek megírásával segítenék egymást a jobb módszerek kidolgozásában.

GYÓRI GYÖRGY

A Komárom Megyei Könyvtár politikai munkája

Alig van könyvtáros, akit ne töltene el örömmel és büszkeséggel könyvtárügyünk állandóan felfelívelő fejlődése. A Minisztertanács könyvtárügyünket fejlesztő nagyjelentőségű határozatai, a magyar könyvtárosok első országos konferenciája hathatós támogatói fejlődésünknek.

A konferencián a Népművelési Minisztérium és az Országos Széchényi Könyvtár vezetői, a felszólalók több ízben hangsúlyozták, hogy a könyvtári propagandában különösen fontos feladat a társadalom-politikai, ideológiai művek terjesztése. Barabási Rezső elvtárs a könyvtárak főfeladatául azt tűzte ki, hogy támasszák alá és segítsék a párt politikájának megvalósítását. Sallai István elvtárs minden könyvtár alapvető feladatának a pártoktatás támogatását tartja és hangsúlyozta, hogy »a könyvtárnak az ideológiai tudás éles fegyverével kell olvasóit felfegyvereznie.« Krupszkájja, a most magyar nyelven is megjelent »Lenin a könyvtárakról« c. könyvében olvassuk: »Vlagyimir Iljics kifejtette azt a nézetét, hogy a könyvtár és az olvasóterem hosszú ideig a tömegek politikai nevelésének főforrása és csaknem egyetlen intézménye lesz, különösen falun, s hogy a bennük folyó munka nagyon érdekes és ugyanakkor igen felelősségteljes.« (21. 1.) Korunk legnagyobb haladó mozgalmában, a békéért folyó küzdelemben, a szocialista Magyarország felépítéséért vívott harcban népünk dolgozó millióinak szocialista átnevelésében döntő szerepe van a könyvtáros politikai munkájának. Az I. Országos Könyvtáros Konferencia határozataiban a feladatok felsorolása így kezdődik:

»A könyvpropagandát többoldalúan kell továbbfejleszteni, széles körben propagálva, különösen a marxista-leninista politikai irodalmat...« A marxizmus-leninizmus klasszikus műveinek, a Szovjetunió Kommunista Pártja XIX. kongresszusa anyagának és a kommunizmus építését ismertető műveknek széleskörű népszerűsítése rendkívül fontos feladat népünknek a szocializmus felépítéséért vívott harcában. Pártunk vezetői, mindezekelőtt Rákosi elvtárs műveinek, öt éves tervünk feladatainak és eredményeinek, Nagy Imre és Rákosi elvtárs júliusi beszédének népszerűsítése, a falu szocialista fejlődésének propagandája politikai, szépirodalmi, szakmai könyvek által ugyancsak egyik legfontosabb feladata könyvtárainknak.

Minden könyvtáros tudja, hogy a marxizmus-leninizmus klasszikusait a könyvtár leginkább szem előtt lévő helyén kell

elhelyezni; az új, cédula-katálogosra való áttérésnél a politikai irodalmat kell legelőször feldolgozni és az olvasók rendelkezésére bocsátani; a plakátok, könyvkiállítások nagy népszerűsítő erejét első sorban a politikai irodalom terjesztésére kell felhasználni. (Kiállítások Sztálin, Rákosi elvtárs műveiből; időszerű kiállítások Lenin, Marx munkáiból, a békeharc, az öt éves terv, a szocialista átalakulás, a kommunizmus nagy építkezéseiről stb.) Minden könyvtáros ajánlja is a politikai irodalmat olvasóinak, hol több, hol kevesebb leleménnyel és eredménnyel. Különösen a választási munkában tanúsított sok lelkes könyvtáros dicséretes buzgalmat. (Választási polc, választási sarok, könyvkiállítás, mozgókönyvtár, könyvkézbítés, plakátok, népnevelők, előadók, tanfolyamvezetők támogatása; könyvismertetés, ankét, olvasóértekezlet, diavetítés, első választókkal való foglalkozás stb.) Könyvtárunk politikai munkájából nem az általánosan ismert és követett módszereket kívánjuk ismertetni, hanem azokat, amelyeket mi kísérletképpen megpróbáltunk és miután beváltak, rendszeresítettünk. Időbeli sorrendben ezek a következők:

A tatabányai Bányász-rádió vezetőségétől hetenként félórai időtartamot kérünk a »Megyei Könyvtár félórája« címmel. Minden adásunkat — Tatabánya dolgozó népe szereti és szívesen hallgatja őket — felhasználjuk politikai munkára is. Rádióelőadásaink politikai mondanivalóját mindig a párt által kijelölt országos vagy helyi feladatok szabják meg. Gyakran foglalkozunk a termelés, főként a széntermelés fokozásának kérdésével és azzal, hogy miként tud könyvtárunk szakirodalmával, folyóirataival segítséget nyújtani. A termelési feladatoknál, a munkaversenyek hőseinek népszerűsítésénél gyakran felhasználjuk a szépirodalmi műveket, verseket (Benjamin László: Mindennap győzelem; Kónya Lajos: Bányáslámpák; Boldizsár Iván: Magyarországi napló.) Nincs történelmi évfordulónk, nemzeti ünnepünk, amelyek nagy nevelő hatását ki ne aknáznánk rádióadásunkban. A Bányász-rádió mellett igénybe vesszük az üzemi rádiót is (és ez a lehetőség nagyon sok könyvtáros számára adva van). Például a Bányagépgyártó Vállalatnál körülbelül 500 dolgozó hallgatta nagy érdeklődéssel a Magyar Tanácsköztársasággal foglalkozó könyvek ismertetését.

A párt politikájának támogatását legeredményesebben a jól megszervezett előadások, könyvismertetések valósítják meg. Rákosi elvtárs mondta: »az élő

szó a meggyőzés leghatásosabb eszköze.« (A Rákosi-per, Az utolsó szó jogán. 386. l.) Maguk az előadók tapasztalhatják, hogy a hallgatóságnál egy-egy jólsikerült előadás nemcsak az ismertett könyv elolvasását érte el, hanem azt is, aminek a könyv elolvasása után kellett volna elhatározottsággá érlelődnie: »Igen, ezt fogom tenni«, vagy »Ezt kerülni fogom.« A könyvtár egyik dolgozója a választási munka idején Oroszlányban ismertette »Ötéves tervünk: béketerv« és »Komárom megye a kulturális fölemelkedés útján« c. választási kiadványt. Az előadást követő kilenc hozzászólásból kettőnek az volt a lényege, hogy az ilyen előadások elősegítik a termelés emelkedését és hozzájárulnak az ifjúság neveléséhez. (Nem a könyv, hanem már maga az előadás.) Ezért fontos, hogy a könyvtárosok maguk is tartsanak könyvismertetések, előadásokat. Könyvtárunk előbb említett dolgozója egymaga 22 előadást tartott a választási harc idején. Elment Tatabánya nyolc Népfőnt-irodájába és ott megállapodtak abban, hogy mikor jöhet előadást tartani. Szívesen ment vidékre is. Természetesen minden előadás középontjában egy-egy politikai jellegű könyv vagy pártkiadvány állott (Mikszáth: Két választás Magyarországon, Választások Magyarországon régen és most, Számel Lajos: Urak országából dolgozók hazája, vagy a párt kiadványai, elsősorban az MDP Megyei Bizottságának választási füzetei: Dolgozóink felszabadult élete, Komárom megye dolgozó parasztjai a fölemelkedés útján, Komárom megye a kulturális fölemelkedés útján.) Már tevékenykedik szerte az országban a nemrég életrehívott nagyjelentőségű Társadalom és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat. A könyvtárosoknak azonnal kapcsolatba kell lépniök a helyi vezetőkkel, előadókkal és fel kell ajánlaniok a könyvtár támogatását. Ugyanakkor kérniök kell a társulat segítségét főleg a politikai irodalom terjesztésében.

A pártoktatás támogatását könyvtárunk nemcsak azzal valósította meg, hogy biztosította a kívánt marxista irodalmat (az SzKP XIX. kongresszusának anyagát, először csak a Szabad Nép és Társadalmi Szemle kölcsönzésével), de azzal is, hogy az MDP Megyei Bizottsága oktatási osztályának munkatársával több ízben megbeszélést tartottunk arról, hogy miként lehetne az oktatási anyagot szépirodalmi szemelvényekkel kiegészíteni. »A párt — élcsapat« témához a következő szépirodalmat válogattuk össze: Kazakevics: Tavasz az Oderán (319—322. l.), Tardos Tibor: Gyári belépő (229—232. l.), Zelk Zoltán: A pártos éneke (Kommunisták c. vers), Szeberényi Lehel: A hegyek el-

mozdulnak (306—309. l.), Soós Magda: Az éltető szén (20—25. l.), Barabás Tibor: Győzelmes évek (98—99. l.), Zelk Zoltán: A nép szívében (38. l.).

Ugyanígy válogattuk össze az anyagot a »MKP harca hazánk függetlenségéért« és »A párt harca a szocialista mezőgazdaságért« témákhoz. Minden egyes könyvhöz rövid ismertetőt írtunk, ügyelve arra, hogy a felolvasásra szánt részlet minden hallgató számára érthetővé váljék. Az oktatásban részvevő elvtársak szívesen olvasták el a kijelölt szemelvényeket; sőt többen az egész könyvet is.

A könyvtárunk által életre hívott József Attila Irodalmi Kör tagjainak, az olvasókonferenciák részvevőinek a politikai művek ajánlása nemcsak alkalmilag történik, hanem azáltal is, hogy a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Olvasóterveit népszerűsítjük. (Igy »Az alkotmány«, »A Nagy Honvédő Háború«, »A béke-mozgalom«, »A Nagy Októberi Szocialista Forradalom«, »Az ifjúság és a kommunista erkölcs«, »Hazafiság és honvédelem« stb.) Ezeket az olvasóterveket könyvtárunkban is kifüggesztettük.

A választásra kiadott ajánló bibliográfiánk Lenin, Sztálin és Rákosi elvtársak több könyvét ajánlotta rövid ismertetéssel.

A könyvtár dolgozói a legkészségesebben támogatják a megyei és városi pártbizottságot, a DISZ-szervezetet, a megyei és városi tanácsot, a tömegszervezeteket (különösen az MSZT-t), a pártszervezetek kiadásában megjelenő két helybeli újságot. A támogatás nemcsak irodalom-összeállításból, egy-egy előadáshoz, kiadványhoz szükséges ideológiai, szépirodalmi vagy sajtóanyag összegyűjtéséből és feldolgozásából áll, hanem jelentősebb pártkiadványoknál munkatársi munkából is. (Igy pl. az MDP Komárommegyei Pártbizottság két választási és a Megyei Tanács egy választási füzetének megírásánál hosszabb időn át segített a könyvtár egyik dolgozója. Az újságokba gyakran írtak munkatársaink. Legutóbb »II. Rákóczi Ferenc győzelmei megyénkben« címmel.

A Megyei Könyvtár szerkesztésében, ifjúsági olvasóink közreműködésével megjelenő »Előre« sokszorosított gyermekújság is — olvasói fejlettségi fokát szem előtt tartva — a politikai nevelést is igyekszik megvalósítani. Gyermekújságunkon, aktíva-hálózatunkon keresztül, gyermekkölcsonzónkben, ifjúsági olvasóinkkal való foglalkozásainkban mindig arra törekszünk, hogy »olyan új magyar nemzedék formálódjon és nőjjön, amely szilárdan bízik népe ügyének igazában.«

BÁRDOS LÁSZLÓ

■ Komárom Megyei Könyvtár munkatársa

A textilipar üzemi könyvtárainak munkája

Ma már alig van olyan üzemünk, melyben nem működik szakszervezeti könyvtár. Dolgozók szívesen keresik fel a könyvtárakat, mert szeretik a könyvet. Iparunk dolgozóinak 31 százaléka rendszeres olvasója az üzemi könyvtáraknak. Sok budapesti és vidéki üzemünk van, amelyek dolgozóinak 50 százaléka, sőt egyes kiemelkedő esetekben még ennél is több kölcsönöz rendszeresen. Például a Zuglói Kötőtárugyárnál 75 százalék, a Mintagyermekruhagyárban 85 százalék.

Nagyüzemeink többségében műhelykönyvtár-hálózatokkal segítik az olvasók számának növelését. Eleinte a műhelykönyvtárakból adnak ki könyvet azoknak a dolgozóknak, akik még nem ismerik eléggé a könyvolvasás örömeit. Ezután, amikor már a műhelykönyvtár könyvei nem elégítik ki igényeiket, szívesen mennek a központi könyvtárba, még akkor is, ha az néhány száz méterrel távolabb esik munkahelyüktől. A Magyar Pamutiparban például 15 műhelykönyvtár működik és ezeknek 90 olvasója van. Nagyon fontos, hogy a könyvtárakban a könyveket rendszeres időben cseréljék és a központi könyvtáros szeretettel, türelemmel foglalkozzék a műhelykönyvtárosokkal, megtanítsa őket a könyvtármunka elvégzésére, a dolgozókkal való foglalkozásra.

Könyvtáraink többségében a könyvállomány összetétele ma már megfelelő. 60 százaléka szépirodalmi könyv (köztük ifjúsági és mesekönyv), 30 százaléka ideológiai munka és 10 százaléka népszerű, az olvasók számára könnyen érthető szakmai könyv. A könyveknek, mint köztudomásúnak, megőrzése komoly probléma üzemünkben. Mégis elértük már, hogy a legtöbb üzemünkben kilépés esetén a dolgozó munkakönyvét csak az esetben adják ki, ha kilépő céduláján a könyvtár igazolja, hogy könyvtartozása nincs. Ezzel sikerült megakadályoznunk a könyvek nagymértékű eltűnését.

Könyvtáraink könyvkiállításokkal segítik az egyes feladatok megoldását a külféle mozgalmi dátumok alkalmával, mint például Alkotmány-kiállítások vagy Május 1-i kiállítások stb. Mind gyakoribb, hogy e kiállításokat összekötik könyvkölcsönzéssel. Egy-két nagyüzemünkben állandó szakmai kiállítást is szerveznek és ehhez felhasználják a kiadott ajánló bibliográfiákat. Ebben a tekintetben komoly segítséget ad részünkre a Műszaki Könyvtár és az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztálya.

Vannak tehát eredményeink és ezeket elsősorban azért tudtuk elérni, mert könyvtárosaink többsége lelkes, odaadó munkát végez, de hiányosságaink is bőven vannak. Kultúrfelelőseink többsége

magukra hagyja a könyvtárosokat. Ha ugyanis »megy a munka«, nem törődnek velük, ha »baj van a könyvtármunkával«, akkor pedig azt mondják: »Hiába, nem tudok mindent magam ellátni, ez a könyvtáros feladata.« Az üzemi bizottságok sem törődnek eleget a könyvtármunkával. Alig-alig akad olyan üzemi bizottság, amely napirendre tűzné a könyvtármunkát és alapos vizsgálat után határozatot hozna megjavítására.

Ha az üzemben kulturális területen anyagi nehézséggel küzdenek, akkor jobbra a könyvtár anyagi ellátmányához nyúlnak és így sok üzemben előfordul, hogy hónapok telnek el, amíg könyvet vásárolhatnak. Nem lehet azonban kizárólag az üzemi bizottságokat hibáztatni. Az anyagi nehézségek kétségtelenül fennállnak. Sok üzemünk van, amelyik nem kap igazgatói alapot, még abban az esetben sem, ha tervét az előírásához híven teljesíti, vagy ha kap, az iparigazgatóság az igazgatói alap kulcsszámait olyan alacsonyan szabja meg, hogy az üzemnek valóban igen nehéz a kultúrnevelési munka minden ágának anyagi ellátását biztosítani. A Textilfestőgyár például majdnem egy évig nem vásárolt könyveket és így a 48 százalékos olvasottság 40 százalékra csökkent, és vizsgálatunk óta bizonyára még tovább süllyedt. Nyilván nem a Textilfestőgyár az egyetlen ilyen üzem. A múlt hónapban tartott könyvtáros-értekezletünkön szinte hősi küzdelemlről számoltak be a könyvtárosok, amikor arról beszéltek, hogy miként szerzik meg a könyvtár bővítéséhez a szükséges összeget. Az Egernehézi gyár könyvtárosa elmondta: három nap szabadságot vett ki azért, hogy szabadsága idején szállítsák a gyárba a Könyvterjesztőtől megrendelt könyveket, mert így távollétében nem tudtak egyebet tenni, mint kifizetni az átvett könyveket. A Soproni Posztó- és Szőnyeggyár kultúrotthonának könyvtára úgy jutott könyvekhez, hogy a könyvtáros a helyi lapban megírta a könyvtár súlyos helyzetét. Erre a vállalatvezető elszégyelte magát és egy meghatározott összeget biztosított könyvvásárlásra.

Mivel üzemi bizottságaink nem harcolnak a könyvtárak anyagi feltételeinek biztosításáért, gyakori eset, hogy a kollektív szerződésben a könyvtárra vonatkozó vállalásokat egyszerűen nem teljesítik. A könyvtárak ellátatlanságához még helytelen állami intézkedések is hozzájárulnak. Nagy kultúrotthonaink pl. állami támogatásban részesülnek. A költségvetésben biztosítják ugyan a könyvtáros fizetését, sőt még a kartonok vásárlását, a könyvek javítását is, de ebből

az összegből tilos könyvet vásárolni, mert az beruházási tételnek számít. Ilyen kirívó példa a Magyar Pamutipar könyvtára. Évi 22 ezer forint állami támogatást kap, de ebből a hatalmas összegből egyetlen könyvet sem vásárolhat! Pedig a Magyar Pamutipar könyvtára az egyik legjobban működő nagyüzemi könyvtárunk, 2100 olvasót lát el.

A hiányosságok alapvető oka, hogy könyvtárosaink munkájának politikai színvonala alacsony. Nem foglalkoznak megfelelően az olvasókkal, nem figyelik az olvasók fejlődését. Könyvtárosaink között viszonylag nem túl nagy a cserélődés. Ebből azt következtetjük, hogy szeretik munkájukat. A könyvtárosi munkakört valóban legtöbb esetben az vállalja, aki szereti a könyvet és szeret vele foglalkozni, azonban sok esetben munkája mégis gépies.

A SZOT titkársága határozatot hozott, hogy minden üzemben, amelyben az olvasók száma elérte a 300 főt, függetlenített könyvtárost kell alkalmazni. E határozat végrehajtásához azonban feltétlenül állami támogatást kell biztosítani. Másfél év óta őrjási küzdelmet folytatunk e határozat végrehajtásáért. A vállalatok igazgatói a legtöbb esetben eleget tennének a határozatnak, de a minisztérium számukra nem biztosít béralap-keretet függetlenített könyvtáros alkalmazására, az Országos Létszámmegállapító Bizottság pedig, ha egyes esetekben megvolna a béralap, létszámot nem biztosít. És amikor mi a minisztériumhoz vagy az Országos Létszámmegállapító Bizottsághoz fordultunk, egyik szerv a másikhoz utasított bennünket, mondván, hogy a másik illetékes ennek elintézésére. E labdázás közben összesen csak húsz üzemenkben tudtunk függetlenített könyvtárost alkalmazni, holott több mint kétszer ennyiben volna szükség függetlenített könyvtárosa!

Ugy érzem, a Népművelési Minisztériumnak is nagyobb segítséget kellene adnia az üzemi könyvtárak problémájának megoldásához. Ez a kérdés annál inkább bonyolult, mert összefügg a könyvtárosok képzésével. A Népművelési Minisztérium az öthónapos iskoláruküldés egyik feltételeként szabja meg, hogy elvégzése után a könyvtárost függetlenített könyvtárosként kell alkalmazni. Ugyanakkor erre nincs lehetőség. Mit tegyünk? Ne küldjük öthónapos iskolára könyvtárosainkat? Természetes, hogy nem ezt tesszük, harcolunk a vállalatok igazgatóival, hogy függetlenített könyvtárosaink legyenek. De mennyivel jobb volna, ha ezt az energiát a könyvtármunka javítására, ellenőrzésére fordíthatnánk.

Három könyvtárosunk főiskolai hallgató, nyolc pedig öthónapos könyvtárosiskolát végzett. Budapesten 16 könyvtá-

rosunk vesz részt a Módszertani Osztály szemináriumán. A nem függetlenített könyvtárosok részére azonban nem szerveztük meg a továbbképzést. Különösen vidéken még az öthónapos iskolát végzeteknek sincs továbbtanulási lehetőségük. Az újszegedi »Kender« öthónapos iskolát végzett könyvtárosa, Vig elvtársnő például elmondta, hogy a helybeli Somogyi Könyvtár munkatársai havonta ellenőrzik munkáját, mégis úgy érzi, hogy elmarad, ha továbbképzésben nem részesül. Helyes volna, ha a városi vagy járási könyvtárak a Módszertani Osztály anyagából továbbképző szemináriumokat rendeznének, mert az hozzásegítené könyvtárosainkat a fejlődéshez. Vannak helyek, ahol szerveznek ilyen tanfolyamot, de oda sem hívják meg az üzemi könyvtárosokat.

Júliusban egésznapos könyvtárosértekezletet tartottunk, amelyet összekötöttünk szemléltető kiállítással. Bemutattunk különféle módszereket könyvkiállítások rendezéséhez, továbbá mozgósító plakátokat is. A nemzetközi események ismertetése az üzemi pártbizottságoknak és üzemi bizottságoknak állandó problémája. Szemléltető módszerül kiállítottunk egy nagyobb térképet, amelynek oldalán a napi sajtóból kivágott cikkeket helyeztük el és a kivágatoktól különféle színű selyemszalagokat vezettünk a térképen

A Hazai Pamutzövögyár üzemi könyvtárának olvasásra mozgósító plakátja

ahhoz az országhoz, amelynek eseményeiről a cikk szólt. A könyvtárosok elmondták, hogy segítséget adtunk értekezletünkön munkájukhoz.

Tudjuk, hogy ez kevés és igyekezünk a jövőben még több módszerbeli segítséggel támogatni könyvtárosainkat, ám ilyen segítségre nekünk is szükségünk van. Bizonyára még sok olyan módszer ismeretlen előttünk, amelyet a népkönyvtárak, városi könyvtárak munkájában alkalmaznak. A KÖNYVTÁROS című folyóirat ma már sok könyvtárosunknak jóbarátja és a cikkeiben, leveleiben közölt

módszereket könyvtárosaink felhasználják munkájukban, de szerintem még több segítséget kell adnia a Népművelési Minisztériumnak, A KÖNYVTÁROS-nak és a SZOT-nak közösen az üzemi könyvtári munka megjavításához. A célok azonosak — e közös cél érdekében szorosan együtt kell működnünk, hogy a könyvtárak fokozottabban szolgálják a dolgozók nevelését.

MOLNÁR FERENCNÉ

a Textilszakszervezet Kultúr-
osztályának vezetője

Kiállítás a Textil szakszervezet üzemi könyvtárosainak értekezletén. (Fenn: a Magyar Pamutipar állandó olvasó mozgalmi kiállítása. Lenn: a Lőrinci Fonóipar eszéveszállító kocsiból átalakított mozgó-könyvtár kocsija.

Műszaki könyvtárak II. munkaversenye

Az üzemi, vállalati és intézeti műszaki könyvtárak — a Hídépítő Vállalat könyvtárosának kezdeményezésére — 1952. nov. 7-én munkaversenyre léptek, ahogy a felhívás mondotta: »a sztálinvárosi építők és a csepeli vasasok nagyszerű példájára, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 35. évfordulójának tiszteletére a Szovjet Műszaki Hónap sikerének előmozdítására«. Ezzel a kezdeményezéssel indult a műszaki könyvtárosok I. munkaversenye, amelyben 15 műszaki könyvtár vett részt és amely verseny az egyes könyvtárak különböző versenyvállalásain épült fel.

A műszaki könyvtárosok II. munkaversenye a MTESZ, az AKV és az Országos Műszaki Könyvtár rendezésében 1953. febr. 25-én indult és értékelésére július végén került sor.

A verseny hiányosságai mellett eredményeket mutat fel, így elsősorban a versenyben résztvevő műszaki könyvtárak számánál: míg az első versenyben csak 15 műszaki könyvtár vett részt, a második versenyre már 40 könyvtár nevezett be. Kétségtelen eredménye a II. munkaversenynek, hogy a műszaki könyvtárakban egységesebb szempontról szerint megy a munka, ismertebbek lettek a jól működő műszaki könyvtárak munkamódszerei, erőteljesen emelkedett az olvasók száma, nagy mértékben megnőtt a szovjet és az orosz fordított műszaki irodalom olvasottsága, javult a könyvtártechnika, és végül, de nem utolsósorban a propaganda jobb alkalmazásával megszűnőben van a műszaki könyvtárak elszigeteltsége, közelebb kerültek a könyvtárak egymáshoz.

A munkaverseny hiányosságai között elsősorban a versenyközbeni ellenőrzés gyengeségét kell felemlíteni; ennek következménye volt, hogy a benevezett 40 könyvtár közül csak 28 könyvtár munkája volt értékelhető. Komoly hiányossága volt a versenynek a könnyűipari üzemek műszaki könyvtárainak alacsony versenyző létszáma.

A II. műszaki könyvtáros munkaverseny értékelése az előírt pontok valamint a szabadon választott munkavállalások alapján történt. Az elbírálásnál azonban reális alapoknak szem előtt tartásával három kategóriát állapított meg a bíráló bizottság: I. Nagyüzemi könyvtárak. II. Kutató- vagy tervezőintézeti könyvtárak (ahol általában fejlettebb könyvtártechnikaival dolgoznak, kapcsolatosak a fordítói és dokumentációs tevékenységgel.) III. Kisüzemi könyvtárak (ahol általában nincsen függetlenített könyvtáros).

A nagyüzemi könyvtárak közül első he-

lyen a MÁVAG műszaki könyvtára végzett, amely a legnagyobb fejlődést érte el a verseny időszakában. Központi feladatát, a könyvtár adminisztrációs munkáját átszervezte, széleskörű műhelykönyvtárhálózatot szervezett, jelentősen emelte olvasói számát, komoly bibliográfiai munkát végzett. Kis létszámmal versenyvállalását 120 százalékra teljesítette.

Második helyre a Csepel Autógyár műszaki könyvtára került, fejlett könyvtártechnikájával, elmélyült könyvtári munkájával, a dolgozókkal való jó együttműködéséért. Propagandamunkája kissé halványabb volt, mint az I. munkaversenyben és fejlődése nem minden irányban volt lelemérhető.

A Győri Wilhelm Pieck Gyár a harmadik helyet érdemelte ki, miután a könyvtár felkészültségének maximumát nem tudta adni ebben a versenyszakaszban és több versenypontra az alapszázalékot sem tudta elérni. Kétségtelen eredményei mellett, mint pl. a műhelykönyvtárosok számára indított könyvtártechnikai szaktanfolyam stb., bizonyos stagnálás jellemzi a könyvtár munkáját.

A Magyar Optikai Művek műszaki könyvtára a negyedik helyen végzett. A könyvtáros komoly erőfeszítéseket tett anyaga széleskörű ismertetése érdekében, kölcsönzési kapcsolatba lépett a Finommechanikai Intézet könyvtárával. Az eredményeket nem függetlenített könyvtáros tudta felmutatni.

Meg kell még említeni a helyezést ei nem ért Lenin Kohászati Művek műszaki könyvtárát, amely igen nagy mértékben emelte olvasóinak, valamint műhelykönyvtárainak számát; és a jól dolgozó Tatabányai Szénbányászati Tröszt műszaki könyvtárát.

A nem függetlenített könyvtárosokkal dolgozó kisebb és közepűemek kategóriájában az első helyet az Angyalföldi Bútorgyár könyvtára érdemelte ki. A könyvtár igen komoly fejlődésen ment keresztül és eredményeiben komoly szerepe van a könyvtáros igen lelkes munkájának, aki növelte könyvvallományát, jól alkalmazta a könyvpropagandát.

Második helyen a IV. sz. Autójavító V. műszaki könyvtára végzett, amely igen komoly eredményeket ért el a műszaki könyvek terjesztése terén, helyesen szorgalmazta a tanuló ifjúság bevonását az olvasó mozgalomba, olvasótermet létesített. Megemlékezés méltó még ebben a kategóriában a Soroksári Textil és a Csepeli Papírgyár kis könyvvallományú, rendezett műszaki könyvtára is.

A Kutató- és Tervező Intézet csoportjában a legnagyobb fejlődést a Kohóipari

Tervező Intézet mutatta, annak ellenére, hogy könyvtároltszáma 1 főre csökkent. A könyvtár méltán érdemelte meg az első helyet, jól oldotta meg a bibliográfiák terjesztését, szoros együttműködést szervezett a hasonló területeken dolgozó könyvtárakkal, eredményes propagandamunkát fejtett ki a szovjet szakirodalom terjesztése terén. Nagy érdeme, hogy olyan anyagot szerez be, ami más könyvtárakból hiányzik. Katalógushíányait pótolta.

A második és harmadik helyre egyenlő pontszámmal a Hőtechnikai Intézet és az Út-Vasútervező Intézet műszaki könyvtára került. A HÖTI műszaki könyvtára általában minden szempontból jól működik, különösen kiemelkedő bibliográfiai, valamint referáló-dokumentációs munkája. Az UVATERV műszaki könyvtára komoly erőfeszítéssel emelte könyvválmányát, ezen belül a szovjet könyveket 112 százalékkal. A könyvtár olvasói is megszorodtak, könyvkiállításai nagyszabásúak voltak. Nagy segítséget nyújtott az újítóknak, szoros kapcsolatot tartott a dolgozókkal.

A verseny negyedik helyén az Építéstudományi Intézet műszaki könyvtára végzett. A példás rendben vezetett könyvtár komoly mennyiségű folyóirat címanyagát dolgozta fel a verseny időszakában. Széleskörű kapcsolatot épített ki a társintézmények könyvtárával. Jó bibliográfiaival, gyors feldolgozásával emelte olvasói létszámát.

A Kutató és Tervező Intézetek könyv-

tárai közül megemlítésre méltó még a Mélyépítés Tervező Intézet könyvtára, amely a dokumentációs anyag feldolgozása terén végzett kiemelkedő munkát és a Műanyagipari Kutató Intézet műszaki könyvtára, amely a könyvtár munkáját támogató tudományos gárdát szervezett.

Fel kell említeni a Rákosi Mátyás Művek műszaki könyvtárának magatartását, amely — bár több oldalról is kihívták versenyre, — nem válaszolt a kihívásokra és nem vett részt a versenyben.

Az I. és II. munkaverseny tapasztalatai alapján az Országos Műszaki Könyvtár a MIESZ segítségével a közeljövőben egységes versenypontok alapján — amelyeket a műszaki könyvtáraknak hozzájárulás céljából kiküldött — megindítja a műszaki könyvtárosok III. országos munkaversenyét. A verseny jó szervezéséhez és ellenőrzéséhez szükséges azonban a minisztériumnak illetékes szerveinek, a szakmai szervezeteknek és a szakszervezeteknek lehető legnagyobb támogatása. Feltétlenül rendszeres ellenőrzést kell gyakorolnia az OMK Módszertani Osztályának a verseny folyamán és azonnali segítséget kell adni a felmerülő kérdésekben.

A műszaki könyvtárak versenye, amelyet az Országos Műszaki Könyvtár a jövőben féléves szakaszonként indít, komoly segítséget fog nyújtani a műszaki könyvtáraknak munkájuk megjavítására, a hibák kiküszöbölésére és az egységes műszaki könyvtárügy kialakítására.

PAP JÁNOS

A Magyar Ásványolaj és Földgáz Kísérleti Intézet könyvtára Veszprémben.

A balatonmenti üdülőtelepek könyvtármunkájáról

A nyári üdülési idény néhány nap mulva befejeződik. Mint minden nyáron, az idén is több tízezer dolgozó töltötte szabadságát a Balaton melletti szép üdülőtelepeken. A jól végzett munka után vidáman, gondtalanul, fűrődve, szórakozva — és hozzátelhetjük olvasva — pihentek.

Nézzük meg, hogy a könyvtárak a maguk eszközeivel hogyan tették még kellemesebbé a dolgozók pihenését. Igen nagy eredmény, hogy ma már minden üdülőben kisebb-nagyobb, többé-kevésbé megfelelő könyvtár van. A könyvtárak állománya, ha összetettjük a férőhelyek számával, kielégítő. Egy beutaltra átlag két könyv esik, de gyakori, hogy ennél több. Például Hévízen a VASAS Üdülőben 100 beutaltnak 567 könyv áll rendelkezésére. Ezeket a könyveket olvassák is. Ezt igazolja az, hogy a part napos időben, de lényegében egész nap —, a parkok árnyas padjain olvasó embereket látni. Ha valaki az üdülőtelepről a partra megy, könyvet is visz magával. Sok beutalt már otthon gondoskodik megfelelő olvasnivalóról, de sok és komoly igényt kell az üdülőkönyvtáraknak is kielégíteni. Több könyvtár forgalmi statisztikáját összegezve megállapítható, hogy kéthetes beutalás alatt egy főre 1—1.4 könyv kölcsönzése jut, vagyis egy 100 férőhelyes üdülőben két hét alatt 100—140 könyvet forgalmaznak. Ha figyelembe vesszük, hogy sokan otthonról is hoznak könyvet, akkor ez a szám komoly eredmény.

Az olvasók igényesek. Ahol régebben leküldött anyag van a könyvtárban, ott a forgalom gyengébb, mint a friss, új kiadású könyvekkel rendelkező könyvtárakban. Példa erre, hogy a Népkönyvtári Központ által leküldött anyag nagyobb forgalmat ér el, mert abban a legújabb könyvek megvannak. A siófoki Építők Üdülőtelepén 580 könyvből mindössze 60 a Népkönyvtári Központ által leküldött könyvek száma, vagyis az egésznek alig több mint 10 százaléka. Ezzel szemben a kölcsönzések 30—40 százaléka ebből a 60 könyvből történik. A könyvtárak új könyvekkel történő feltöltését tehát erőteljesen szorgalmazni kell.

Régebben az esős és fürdésre nem alkalmas időt tartották jónak a könyvforgalom fellendülése szempontjából. Kétségteljesen igaz, hogy az időjárás hatással van az olvasásra, de nem olyan mértékben, mint azt egyesek beállítják. A tény az, hogy az olvasni szerető ember nemcsak rossz időben olvas, hanem még napozás közben is.

Eredményként kell venni — ami nem

utolsósorban a SZOT által megbízott egyetemista instruktorok munkájának tudható be, — hogy a könyvtárak állománybavétele, feltárása az általuk megátogatott könyvtárakban megtörtént. Kátóna Jenő elvtárs, aki »A Könyvtáros«-ban május végén írt a balatonai könyvtárak helyzetéről, még jogosan hiányolta ezt. Az instruktorok dicséretet érdemlő munkájának eredményeként jobb elhelyezést is kaptak a könyvtárak. Sok helyen mutató üvegszekrényekben vannak a könyvek. Megindult a könyvek és a könyvtárak propagálása is. Ma már több üdülőben megtalálható a könyvtári helyet és kölcsönzését hirdető felirat; a falújságon megjelent a »Mit olvassunk« című rovat. Papp András a keszthelyi Postás Üdülő kultúrfelelőse igen ötletes módon használta fel az Állami Könyvtérjesztő Vállalat plakátjait. Az azokon népszerűsített könyveket, mivel azok a könyvtárban nem voltak mind meg, behelyettesítette a könyvtárban meglévő jelentősebb könyvek borítólappjaival. További megvalósítható — néhány helyen már alkalmazott — módszer, kisebb irodalmi viták kezdeményezése, kiállítások szervezése, ötletes plakátok készítése, műsoros estén könyvtombola, stb. A legeredményesebb propagandamódszer, ha a könyveket lehetőleg üveges szekrényben, — forgalmas helyen (ebédlőben, társalgóban) helyezik el.

Visszatérve az előbb idézett cikkekre, igaz az, hogy üdülés közben kapnak kedvet az olvasáshoz. Sok beutalt itt látja megvalósíthatónak azt a vágyát, hogy olvasson. A példák egész sorát idézhetjük. Pólya Endre géplakatos két hét alatt 5 könyvet olvasott el, többek között Nexó: Hódító Pelle, Makarenkó: Új ember kovácsa című műveket, összesen több mint 2000 oldal szépirodalmat. Seres Mária, a VILESZ segédmunkása 8 könyvet olvasott el két hét alatt. Vannak olyan beutaltak is, akiknek otthon nem jutott sok idejük szépirodalom olvasására. Ezek a dolgozók az itt töltött időt használják fel arra, hogy pótolják az elmulasztottakat. Az üdülés tehát sokszor a rendszeres olvasástól elszakott embert is visszaviszi az olvasók népes táborába.

Ezek az eredmények és a tapasztalt igények kötelezővé teszik számunkra, hogy a hibákat, azok sürgős kijavítása végett, felvessük. Elsősorban a könyvtárak állományának felfrissítését kell megoldani. Itt főszempont az új könyvek azonnali eljuttatása a könyvtárakba. Ne forduljon elő az, ami a Sztálin Vasmű üdülő telepén megtörtént, hogy az idén is ott üdülő dolgozó azzal hagyta ott a könyvtárat,

hogy »ugyanaz mint tavaly volt«. Sok szépirodalmat kell eljuttatni és nemcsak prózai írásokat, hanem költők műveit is. Helyesnek tartjuk a SZOT üdülési központ tervezetét, mely szerint az üdülőket fenntartó üzemekkel az üdülőkben lévő könyvanyagot a tél folyamán kicseréltük. E mellett a SZOT-nak gondoskodnia kell jövőre megfelelő anyag biztosításáról.

Egyes lelkiismeretes kultúrfelelősök és gondnokok lelkes munkáját sajnos leontja néhány nem megfelelő ember felelőtlen, minimális hozzáértést is nélkülöző munkája. Sürgősen meg kell szüntetni a könyvtármunka még fennálló lebecsülését.

Nemcsak a gondnokok, hanem egyes kultúrfelelősök sem értékelik e munka jelentőségét. És ha értéklik is, felkészültség nélkül nem tudják ellátni a könyvtárak vezetését. Igen fontos, hogy a SZOT a kultúrfelelősök kiválasztásánál nagyobb gondossággal járjon el. Olyan kultúrfelelős, aki nem olvas, alkalmatlan a könyvtár kezelésére és képtelenedem abban, hogy az ilyen »kultúr-munkás« nevelni tudjon embereket. Egy-két ismerkedési est, hajókirándulás, kultúrműsor adminisztratív lebonyolítása még nem kultúrmunka. Szólni kell a kisebb telepek gondnokairól, akik az üdülő gazdasági ügyeinek intézése mellett aránylag jól végzik a kölcsönzési munkát is, de ha azt látják, hogy egy-egy megbeszélés alkalmával a főzés, elhelyezés, takarítás problémái mellett nem esik szó — vagy csak igen kevés — a könyvtármunkáról, nem foglalkoznak többé vele. A leküldött szervezők javasolták a SZOT-nak, hogy mint elsődrendű nevelési kérdést a könyvtár kérdését emeljék ki a kultúrfelelősök és gondnokok egyéb teendői közül. Ugyanakkor javasolták munkaverseny indítását a »legjobb üdülőkönyvtáros« címért. Erre a javaslatra a SZOT hévizi kirendeltségének vezetője azt mondta, fölösleges, mert a könyvtárosi munkát a megbeszélések alkalmával értékelik. A síófoki gondnokok augusztusi értekezletén azonban, a fenti állítással ellentétben, nem is esett szó a könyvtárakról. Így nem lehet azon csodálkozni, hogy a Szikra Üdülő kultúrosa, akinek 8 és 9 óra között van a kölcsönző órája, fél 10-kor még ágyban volt, és azon sem, hogy az instruktorok által megadott minimális feladatokat, mint például a könyvtár helyét megjelölő plakát készítése, sem hajtják végre. A tapasztalat az, hogy a gondnokok és kultúrfelelősök között él az a helytelen felfogás, hogy csak azt, amit »felülről« sürgetnek, igyekeznek végrehajtani. Ahol a könyvtármunkát

ellenőrizték, ott kezdtek törődni vele. Semmi értelme sincs azonban a feladatok megoldásának, ha annak elvégzését nem kérjük számon. Az instruktorok munkájától és egy-két megbeszéléstől eltekintve márpedig ez a helyzet. Ebből következik a pontatlanság, a munkafegyelem lazasága is. Egyik-másik kultúrfelelős a kölcsönzési idő kezdetén még ott van a könyvtárban, de 10 perc után, ha nem jön senki, elmegy. Sokszor zárva vannak a könyvtárak a kölcsönzési idő alatt, a kezelő pedig — mint például a balatonszéplaki kultúrfelelős — a Balaton partján halászik. Hiba volt, hogy a SZOT csak mellékesen foglalkozott ezzel a fontos kérdéssel.

Helyes lenne a könyvtárak raktározási rendje dolgában is olyan döntést hozni, amely nem terheli meg túlságosan a könyvtárak kezelőit. Ugyanis a SZOT utasításának megfelelően a könyvtárak szoros betűrendben raktároznak; a szerző neve, azon belül a cím szoros betűrendjében. Ugyanakkor az utasítás nem engedi meg a könyvek gerincén történő számozást. Ezt az utasítást azzal a céllal adták ki, hogy a könyvtárak kezelőit a könyvek szeretetére és ismeretére neveljék. A betűrendes raktározási rend kétségkívül rendszert teremt a könyvvállványon. De meg kell engednie az utasításnak azt, hogy ezután sorszámozzák a könyveket és gerincükön, kis kerek címkén a könyv számát feltüntessék. E rend alapján el lehet készíteni a betűrendes katalógust, ami az üdülőben több helyen kifüggeszthető. Ezzel a módszerrel a könyv, keresgélés nélkül, pillanatok alatt kiadható.

A Népkönyvtári Központ sem segítette eléggé az üdülőkönyvtárak munkáját. Pedig a járási könyvtáraknak adott több módszertani irányítással erre módja lett volna. Okulva az ideai tapasztalatokon, a jövő nyáron a balatonmelléki járási könyvtáraknak úgy kell munkájukat megszervezni, hogy az üdülőkönyvtárakat megfelelően segíteni tudják.

Végül egy olyan hiba, amely nem a könyvtárakban van, de ami ellen a könyvtárak sokat tehetnek. A cikk első részében utaltam arra, hogy sokan hoznak az üdülés tartamára magukkal könyvet. Nos, ezek nem mindig megfelelőek. A filléres ponyvafüzetektől a vaskos, burzsoa szemléletet tükröző regényekig, még elég sok haszontalan könyvet olvasnak. Ezeket a könyveket persze nemcsak az olvassa, aki magával hozza, hanem gyakran többen is elolvassák. Ha a telep könyvtára jól működik, az ilyen könyvek továbbkölcsonzésének elejét lehet venni. A jó könyvtáros az ilyen könyvet

olvasónak meg tudja magyarázni, hogy amit olvas, nem egyéb ámitó hazugságnál.

Okulva a fentiekből, a jövőben megfelelő könyvtárakat és jó könyvtárkezelőket kell biztosítani. A központi étkezőhelyiségekben nagyobb könyvtárakat kell létesíteni. Gondoskodni kell arról, hogy ezekből a könyvtárakból a más üdülőkhöz elhelyezett, de étkezni odajáró dolgozók is kölcsönözhessek könyvet. Ez azért is fontos, mert a kisebb üdülők könyvtárai kis állományuknál fogva gyakran nem elegendők az olvasók igényeinek kielégítésére. A kisebb telepeken el kell érni azt, hogy a könyvtár kötettszáma a beutaltak számának többszöröse legyen.

Az olvasók számát növelni kell. Ennek vizont elengedhetetlen feltétele, hogy a könyvtárakat kezelő kultúrfelelősöket, gondnokokat a nyaralási idény kezdete előtt rövid kiképzésben részesítsék. Tájékoztatni kell őket a könyvtárak nevelési feladatairól, a minimális kezelési technikáról. A könyvanyag összeállításánál figyelembe kell venni az olvasók összetételét. Az üdülőkhöz az ország minden részéből érkeznek beutaltak, akik az olvasottság különböző fokán állnak és ennél fogva igényük rendkívül változatos. Az ideai tapasztalatok alapján ajánlatos a könyvtárakban elsősorban magyar és szovjet szépirodalmat küldeni, mert a beutaltak ezt keresik a legjobban. Ezzel szemben a nagyobb telepek és a köz-

ponti étkezőhelyiségek könyvtáraiban szükséges, hogy a legfontosabb politikai művek is feltétlenül meglegyenek.

Komoly alapot kell biztosítani a könyvpropagandának. Azok a helyes és bevált kezdeményezések, melyekről fentebb szóltam, még kevés helyen vannak meg, de mert megvannak és eredményesek, mindenütt megvalósíthatók. Rá kell térni a kiállítások és a könyvismertetőik fokozottabb alkalmazására. A járási könyvtáraknak gondoskodniuk kell a strandkönyvtárak felállításáról, legalább a nagyobb fürdőtelepeken. Ez a kérdés a járási székhelyeken feltétlenül megvalósítható. (A Balaton körül 5 járási székhely van!) Természetesen a részletkérdéseket — elsősorban a kölcsönzés módszereit — még ki kell dolgozni.

Ebben a cikkben csak a SZOT-hoz tartozó könyvtárakban szerzett tapasztalatokat dolgoztam fel, de az a véleményem, hogy a többi üdülőtelepek könyvtárügyét intéző szervek is levonhatják tanulságait. Az üdülőkönyvtárak ügyével jelentőségükhöz mérten kell foglalkozni. Pontos, megdöntött intézkedésekkel, jó könyvekkel biztosítani kell azt, hogy a Balaton mellett pihenő dolgozók még megelégedettebbek legyenek és ne csak az üdülés alatt, hanem az után is szeressék barátjukként a könyvet, a tudás forrását.

GASCHLER REZSŐ

Az új járási és függetlenített községi könyvtárosokkal tartott megbeszélés tapasztalatai

A Népkönyvtári Központ augusztus 3—7-ig egynapos gyakorlati munkát szervezett Budapesten az új járási és a függetlenített községi könyvtárosok részére. Az alaposabb munka érdekében egy napra 8—8 járási, illetve 15—18 községi könyvtáros jött fel Pestre. A könyvtárosok tájékoztatást kaptak a szervezeti kérdésekről, a statisztikai adatszolgáltatásról stb. és munkájukat érintő különböző kérdéseket tettek fel. A gyakorlati munka gerincét azonban az írásban es szóban adott válaszok és az ezeket követő vita alkotta, ami felölelte a könyvtári munka egész területét.

Ez az ötnapos gyakorlati munka számos értékes tapasztalattal járt. Néhány ezekből a tapasztalatokból:

1. A tanácsok egy része nemtörődömséggel kezeli még most is a könyvtár-

ügyet, figyelmen kívül hagyja az 1952. májusi minisztertanácsi határozatot. Így pl. a lenti járási tanács annak ellenére, hogy hónapokkal azelőtt tudta, hogy július elsejével járási könyvtár nyílik, egyáltalán nem gondoskodott helyiségről. A könyvtárossal küldött levelében azt írja, hogy nem tud semmi bizonyosat közölni a könyvtári munka megkezdésének időpontjáról. A levélből nem az derül ki, hogy saját intézményéről van szó, hanem mintegy közömbös harmadik beszél a járási könyvtárról. Hajdúhadházon a könyvtár egy eldugott, piszkos helyen van a könyvtáros közlése szerint. Bajóton a tanács ki akarja kapcsoltatni a villanyt a könyvtárból.

2. Egyes tanácsok nem nevezik ki idejében a könyvtárosokat, vagy sok helyen alacsonyabb fokozatba sorolják be őket,

mint amit a népművelési kormányzat biztosított. Lentiben pl. csak egy könyvtárost neveztek ki. Nem kapta meg kinevezését egy hónappal a pénzügyi fedezet biztosítása után sem a ráckevei, diósgyőri, tiszaföldvári, hosszúhetényi stb. könyvtáros. A nagybányai könyvtáros már szerencsésebb: fizetést kap, csak nem tudni milyen alapon, mert kinevezését nem kapta kézhez. A gyönki könyvtáros, Uszinger elvtársnő, négy évig végezte társadalmi munkában a könyvtárosi teendőket, kinevezése elé azonban nem tudni mi okból, akadályok gördültek. Ennek ellenére ma is ő vezeti a könyvtárat. A biharkeresztesi könyvtáros július 1. helyett augusztus 4-én kapta kézhez kinevezését, de augusztus 6-án már felmondását is kikézbcsítették. A békési könyvtáros az őt megillető 786 forintos fizetést csak azután kapta meg, hogy megfellebbezte 606 forintos besorolását. Csongrád megyében mindegyik községi könyvtáros alacsonyabb besorolást kapott. Pedig könyvtárosaink jó munkájukkal kiérdemlik, hogy a tanács minden téren támogassa őket.

3. A községi könyvtárosok között sok értékes munkaerő van, akik számításba jöhetnek járási, sőt megfelelő iskoláztság után megyei könyvtárosi munkára is. Ilyen Rostás Lászlóné (Nagybajom), aki azt a propagandamódszert vezette be, hogy vasárnap délutánonként a kapu előtt üldögélőknek rövid felolvasást tart. Figyelemmel kíséri, hogyan teljesítik olvasói állampolgári kötelességeiket és az élenjáró dolgozókat a könyvtáron keresztül is népszerűsíti. Vető Györgyné (Kecel) júliusban is 1909 könyvet kölcsönzött, de szép eredményt ért el a másik két Bács megyei községi könyvtáros: Sántha Lászlóné (Fülöpszállás) és Czihák József (Izsák) is. Széphalmi Edit (Zalalövő) jó munkáját mutatja, hogy az 1953 áprilisában megnyílt könyvtár olvasóinak számát 265-re emelte. Eredményesen dolgozik az ökorítófülpösi könyvtáros, Hegedűs Gábor elvtárs, aki az utolsó három hónapban is mindig 1200 kötetet felül kölcsönzött. Ki kell még emelni Dán Gyuláné (Karácsond) és Erdélyi Béla (Tiszánána) munkáját, de még jó néhány olyan községi könyvtáros nevét lehetne felsorolni, akik komoly eredményt értek el. Vannak azonban olyan gyengén működő községi könyvtárak, mint a nagybányai, ahol mindössze 109 olvasó van és júniusban mindössze 235 a kölcsönzött kötetek száma. Ebben a gyenge eredményben szerepet játszik az is, hogy Tilibiczi elvtárs könyvtárosi funkcióján kívül, kultúrötthonigazgató és mozigépész egy személyben.

4. A könyvtárosok gyakori változása és egyes tanácsok közömbössége miatt

nagy a könyvvesztés. A csanádi könyvtárból 700 könyv hiányzik, Mezőkovácsházán a volt községi anyagból (714 kötetből) 400 kötet. Tatán egy táncmulatság alkalmával betörték a könyvtárba, a hiányt még nem tudták felmérni. Az új járási és a függetlenített községi könyvtárosok egyik legfontosabb feladata az évek óta kintlevő könyvek visszaszerzése.

5. A könyvállomány mennyiségileg kielégítő lenne, de nem kielégítő az összetétele. Altalános a panasz, hogy kevés az ifjúsági irodalom és kevés példány van meg a magyar klasszikusok műveiből. A nagybajomi községi könyvtár 1196 kötetből mindössze harminc esik az ifjúsági irodalomra. Nagyobb gondot kell fordítani a községek könyvellátására, mert nem egy helyen a több kötetes műveknek csak a második vagy harmadik kötetet van meg. (Tömörkényben és Csanádon pl. a Honfoglalás II. köteté.)

A könyvtárak sajtóval való ellátottsága tarka képet mutat. Az izsáki könyvtár 14-féle újságot és folyóiratot kap, Battonya, Kapuvár, Szentgotthárd vagy semmit, vagy alig kap valami sajtót. »A Könyvtáros« általában jár a könyvtáraknak. A községi könyvtárosok szóvá tettek, hogy a bibliográfiákat nem tudják használni, mert az azokban szereplő művek nincsenek meg a könyvtárban. Szeretnének olyan bibliográfiákat kapni, amelyeket használni tudnak. Lemaradás van különösen az új járási könyvtárakban a leltározással (a Hevesi Járási Könyvtárban még alig leltároztak be valamit).

Az új járási és a függetlenített községi könyvtárosokkal tartott megbeszélés tapasztalatai azt mutatják, hogy:

1. A megyei és járási könyvtáraknak a központi szervekkel egyetemben többet kell foglalkozniuk a községi könyvtárakkal és jobban kell szorgalmazni a könyvtárak megfelelő elhelyezését és a könyvtárosok kinevezését.
2. Az új járási könyvtárosok képzéséről sürgősen gondoskodni kell, mert itt a színvonal a feladatokhoz képest alacsony.
3. A függetlenített községi könyvtárosok komoly tartalékok jelentenek a járási, sőt megfelelő képzés után a megyei könyvtárak számára is.
4. Nagyobb figyelemmel kell kezelni községek könyvellátását.
5. Az új járási és a függetlenített községi könyvtárosokat munkábaállításukkor a megyei és a járási könyvtárakba be kell vinni, legalább egyheti gyakorlatra, ahol az elemi könyvtártechnikai és könyvtári ismereteket elsajátítják.

ROZSA GYÖRGY

a Népkönyvtári Központ szervezője

Az Országos Osztályozó Bizottság határozatai

Ma még, amíg a marxista könyvtári szakrendszer el nem készül, a tömegkönyvtárak könyveinek raktári felállításti rendjét a tudományos és ismeretterjesztő anyagnál a tizedes osztályozás szakcsoport számai határozzák meg. Ugyancsak az egyetemes tizedes osztályozó (ETO) rendszeren alapul mind tömegkönyvtárainknak, mind nagy tudományos, általános és szakkönyvtárainknak szakcatalogusa is. Az ETO fölünk idegen, idealista tudományrendszerezés. Ezért szükséges egy új, marxista rendszer kidolgozása. De addig használunk kell az ETO-t és meg kell küzdenünk nehézségeivel. A szocialista tudományrendszerezésnek megfelelőbb felosztást kell bevinünk a szakcsoportosításba, hogy a nemzetközi táblázatokban egyáltalán nem szereplő, vagy tévesen megvilágított fogalmak szocialista tartalmat nyerjenek. Az Országos Széchényi Könyvtár keretében most készítjük elő az ETO harmadik kiadását. Ennél a munkánál olyan irányú változtatásokra törekszünk, hogy a táblázatok mindinkább megfeleljenek azoknak a követelményeknek, amelyeket a szocialista társadalmi rend, a szocialista építés és a műszaki haladás támaszt velünk kapcsolatban.

Ebben a munkában segédkezik az Országos Osztályozó Bizottság, amelynek működése azért is szükséges, mert sok tudományágban még nem alakult ki a végleges magyar terminológia, a nemzetközi táblázatokban pedig új, illetve szocialista tartalmat nyert fogalmak egyáltalában nem, vagy téves megvilágításban szerepelnek.

Az 1953-ban újjáalakult bizottság üléspajzain céljainknak megfelelően átvizsgálta a régebbi osztályozási bizottsági határozatokat is. Itt összegyűjtve közöljük a felülvizsgált régebbi és az új határozatokat.

Először a bizottság által elbírált fogalmakat (ezek ismertebb szinonimáit is) betűrendben közöljük: mellettük mindjárt a tizedes jelzet. Célserű ezeket a döntéseket a megfelelő helyre, az ETO magyar kiadásának harmadik betűrendes és a 2. főtáblázati szakrendi kötetébe bevezetni.

Agrárrolló 338.5 [63:6] akkumuláció
 330.141 állami áruház 381.01.000.119.3
 államosítás 336.113.028 anyaggazdálkodás
 339.8.002.3 anyagnorma 658.516
 árdrágítás 343.531 áruház, állami
 381.51:658.115.3

Begyűjtés 339.661 bérelszámolás (munkaügyi) 331.211 bérelszámolás (üzemi) 658.321.1 beruházás 330.142 beruházási

bank 332.1:330.142 beszolgáltatás 339.661 bizonylati elv 657.24

Célhittel gazdasági szempontból 332.7 célhittel könyvelése 657.412.4

Dolgozó (korl. közös alosztás) —058.3 dolgozók kategóriái 331.7

Egyensúly, pénzügyi 336.121.7 egységes árulista 658.8(085) egyszámarend 657.43.01 élelmiszeripar 663.664 elhajtás a pártban 3KP:323.273 ellátmány, államháztartás 336.126.41 élmunkás 331.876.1 élmunkások jutalmazása 331.97:331.876.1 élüzem 658.5.018.2 elvtársi bíróság 331.166 erózió a geológiában 551.311.22.053 erózió a talajtanban 551.311.22.053:631.4 extraprofit 338.934.5 (1—5)

Falukutatás 308(1—202) feltalálók jutalmazása 331.97:608.3 feudális gazdálkodás 330.191.22 fizikai és szellemi munka közti különbség és ennek megszüntetése 331.7 foglalkoztatottság 331.6 foglalkoztatottsági fok üzemen belül 658.29 földbecslés 631.164 füves vetésforgó 631.582.9

Gazdasági földrajz 338(1) vagy 338:91 gazdaságos számvetés 657.47[3K] gyarmati munkások 331.7(1—5)

Háborús uszítás 327.8:355.015 hazafiság 172.14 helyi ipar 338.4(1—2) helyi tanács alá tartozó vállalat 658.115.3 hiteligenylés, államháztartás 336.126.41 hozarszcsot 657.47[3K] hulladékcsökkentés 658.567 hűbéri gazdálkodás 330.191.22

Igazgatói alap 657.439 ipar termelékenysége 338.4.011 ipari kombinát 338.873 ipari nyersanyaggazdálkodás 339.8.002.3

Kapitalista gazdálkodási formák 330.191.3/6 kiváló munkás 331.876.1 kizsákmányoló (korl. közös alosztás) —058.7 klerikális reakció 323.273[322] Kossuth-díj 331.97 kozmopolitizmus 172.16 Kölesönös Gazdasági Segítség Tanácsa 341.232 3 075 (47—62) költségvetési hiány 336.126.41 költségvetési fedezet 336.121.122 könnyűipar 67/68 kötelező beszolgáltatás 339.661 közellátás 339.8 közgazdasági elméletek története 330.18(091) közületi beruházás 336.121.11:330.142 közületi beszerzések 336.126.4[658.7] közületi vállalat 658.115.3

Mezőgazdasági állóalpok (föld, épületek, gépek) 631.12 monopolkapitalizmus 330.148 munka termelékenysége 331.87:338.011 munkaegység 331.231.2 munkaerőgazdálkodási szervezetek 331.96 munkaerőtartalékok hivatala 331.96 munkaintenzitás 331.024.3 mun-

kajog 331 munkamegosztás, nemzetközi 330.191.6 munkaverseny — jutalom 331.97:331.876.1 munkásmozgalom 331 [007] munkások kategóriái 331.7

Nacionalizmus 172.15 nehézipar 62 + 669 nehéz vegyipar 661 nemzeti vállalat 658.115.3 nemzetközi munkamegosztás 330.191.6 nemzetköziség 327.3 népgazdasági mérleg 339.4 népgazdasági tanács 354.075.1:338 norma, anyag-658.516 norma, teljesítményi szak-658.54 nyersanyaggyártás 339.8.002.3

Országos Munkabér Bizottság 331.2.075.1 önfényképezés 658.542.1 önköltségsökkentés 658.561.011 ösközösségi gazdálkodás 330.191.11

Pénzügyi egyensúly 330.121.7 pénzügyi deficit, államháztartás 336.126.413 primitív gazdálkodás 330.191.11 proletár nemzetköziség 327.3

Rabszolgatársadalom gazdálkodása 330.191.13 rejtett tartalékok feltárása 65.011 rovancsolás, államháztartás 336.126.51

Selejtsökkentés 658.567 sovinizmus 172.15 szakértelességi tanfolyam 373.57 szellemi és fizikai munka közti különbség és ennek megszüntetése 331.7 szocialista gazdálkodás 330.191.7 szocialista realizmus általában 18[3K] szocialista realizmus az irodalomban 8.015.16[3K] szocialista realizmus a művészetben 7.036.1[3K] Sztálin-díj 331.97 sztrájk törő 331.896.4

Takarékosság a népgazdaságban 339.444 takarékoság az üzemben 658.561.011 takarmány-vetésforgó 631.582:633.2/3 tallajjavítás 631.45.002.237 technikai minimum 331.86 teljesítménybérézés 331.231 teljesítményi szaknorma 658.54 teljesítőképesség népgazdasági szempontból 338.961 teljesítőképesség üzemgazdasági szempontból 658.29 termelési értekezlet 658.5.012.63 termelési viszonyok 330.19 tervárak 338.532.3 tervfegyelem népgazdasági szempontból 338.984.009 tervfegyelem üzemi szempontból 658.51.009 tőke kivétel 332.453./4/6 tőkés (korl. közös alosztás) — 058.7 tőkegazdálkodás formái 330.191.3.6

Újító jutalmazása 331.97:608.3 újratel-melés 330.141 uszítás, háborús 327.8:355.015 üzemi takarékoság 658.561.011 üzempacitás népgazdasági szempontból 338.961 üzempacitás üzemgazdasági szempontból 658.29

Versenyjutalom 331.97:331.876.1 vetésforgó, füves 631.582.9 vetésforgó, takarmányi 631.582:633.2/3

Módosította azután az OOB a 330.19 jelzetű szak meghatározását. (V. ö. ETO fő-táblázat, 21. lap.)

330.19 A gazdasági szervezet egységei és a társadalom fejlődési fokozatai. Termelési viszonyok.

A továbbiakban a 330.191 jelzetű szakcsoportban a szocialista fogalmazáshoz közelebbálló felsorolást adott:

- 330.191.1 Osközösség és rabszolgatársadalom gazdálkodása
 - .11 Osközösség. A gazdaság őállapota. Primitív gazdálkodás
 - .13 Rabszolgatársadalom gazdálkodása. Ld. még 326.3
 - .22 Feudális gazdálkodás. Ld. még 321.3
- 3/6 A kapitalista társadalom gazdálkodási formái. Ld. még 330.148
- .7 Szocialista gazdálkodás. Ld. még 3K

Részletesebben foglalkozott az OOB a szögletes zárójel használatával. Erre azért volt szükség, mert az ETO-rendszer mindkét magyar kiadása mellőzte a [] jel tárgyalását. A most készülő harmadik kiadásba a lényegét felvettük.

Két vagy több fogalom vagy tárgy egymásra vonatkoztatva, egymáshoz viszonyítva önszett fogalmat vagy tárgyat alkot. Ennek megfelelően egyszerű ETO-számok viszonyításával alkothatunk összetett ETO-számokat, összetett fogalmak vagy tárgyak jelölésére. A vonatkoztatás, a viszonyítás az egyszerű ETO-számoknak összekapcsolása vagy : jellel, vagy [] jellel. Beosztandó könyvünk tárgya pl. búzatermesztési statisztika. Tizedes jelzetünkben kettőspont lesz, ha a kérdést mind a statisztikánál, mind a búzatermesztésnél nyilván akarjuk tartani. Az egyik beosztandó katalógus szakcédu-la a statisztikánál fog szerepelni 31:633.11 alatt, a másik a búzatermesztésnél 633.11:31 alatt. Ha ellenben csak az egyik összetevő fogalomnál kívánjuk a kérdést nyilvántartani, a másodikat []-be tesszük. Pl. 31[633.11] jelzetet írunk és csak a statisztikánál helyezünk el szakcédulát. A kettőspontos viszonyítást mellérendelőnek, a szögletes zárójelű alárendelőnek nevezzük.

Alkalmas a szögletes zárójel használata arra, hogy egy tárgyon, vagyis egy fő-táblázati egyszerű tizedes szakszámon belül megkülönböztessük a marxista, illetve kapitalista anyagot, az egyszerű tizedes számmal kapcsolatos [3K], illetve [330.148] alárendelő viszonyítás alkalmazásával. Alkalmazható a szögletes zárójel közbeékelés céljára is, ha a fő-táblázati számon belül a rendestől eltérő csoportosítást akarunk elérni. Legyen pl. beosztandó könyvünk tárgya az acél hajlítási szilárdságának vizsgálata, tizedes jelzetünk 620.174:669.14 lesz az általános használat szerint. Ennél a mellé-

rendelő viszonyításnál egyik kataloguscédula a hajlítási szilárdság 620.174 szakszámhoz kerül, a további alosztást az acél vagy egyéb fémek adják; a másik cédula az acél 669.14 számához kerül s ennek irodalmán belül különböztethetjük meg a hajlítási vagy egyéb szilárdsági vizsgálatokat.

Csoportosíthatjuk azonban anyagunkat pl. úgy is, hogy az anyagvizsgálaton belül az első tagolási mozzanat az anyagfajtája, míg a szilárdságvizsgálat típusai csak a további tagolásnál jutnak szerephez. Az acél hajlítási szilárdságának vizsgálatát ekkor a 620.1 [669.14] 74 jelzet fejezi ki. Ez a szerkezet így egyezik a földrajzi közös alosztásoknak megengedett közbeékelésével; ha pl. egy ország nép-gazdaságára vonatkozó anyagot együtt akarunk tartani:

338.4(439) 338.91(439) 338.984(439)
stb. helyett

338(439)4 338(439)91 338(439)984

formában alkothatjuk meg a jelzetet.

Az alárendelő viszonylati alosztásban az alárendelt főtáblázati szám kétoldali szögletes zárójelbe kerül. Meg kell különböztetni ezt az általános közös alárendelő viszonylati alosztást a féloldali szögletes zárójellel kifejezett jelzőmódtól, amelyek nincsen alárendelő alosztási jellege.

Féloldali szögletes zárójelet abból a célból használunk, hogy kevesebb jeggyel fejezzük ki a könyv tartalmát. Pl. búza- és kukorica-statisztikát tartalmazó könyvünk tizedes szakjelzetei

31:633.11 633.11:31
31:633.15 633.15:31

Szakkatalogusunkban tehát erről a könyvről négy nyilvántartólap van, kettő a statisztikánál (külön a búza- és külön a kukoricatermelési statisztikánál) s egy-egy a búzatermesztésnél, illetve a kukoricatermesztésnél.

Ezt a kívánságunkat félszögletes zárójel használatával így fejezzük ki

31:[633.11:633.15

Azok a könyvtárak, amelyek nyilvántartólapjaikat és rajtuk a tizedes jelzetet sokszorosítják, valamint bibliográfiák, amelyek a címleírást szakjelzettel együtt csak egy helyen adják felsorolásukban, élhetnek ezzel a takarékos jelzőmóddal. A négy azonos nyilvántartólapon aláhúzással kell jelezni, hogy az egyes kataloguscédulák a lerakásnál megfelelő helyre kerüljenek.

Példánkban így:

1. cédula 31:[633.11:633.15
2. cédula 31:[633.11:633.15
3. cédula 31:[633.11:633.15
4. cédula 31:[633.11:633.15

rendre statisztika:búza, statisztika:kukorica, búza-statisztika, kukorica-statisztika alá.

Lehet ez a féloldali szögletes zárójel kétirányú is. Példánkat kissé módosítva szóljon könyvünk búza és kukorica külkereskedelmi statisztikáról és jelzetünk

31:382]:[633.11:633.15

lesz, amikor további aláhúzási változatok mutatják, hogy a szakkatalogus mely helyein kell nyilvántartólapot lerakni.

VEREDY GYULA

A KÖNYVTÁRÜGGYEL KAPCSOLATOS SZABVÁNYOK ÉS TERVEZETEK

A szabvány száma és címe:	A szabvány ára: Forint
MNOSZ 3394 Cirilbetűs címek átírása — — — — —	2.50
MNOSZ 3401 A betűrendbe-sorolás szabályai — — — — —	10.50
MNOSZ 3402 Könyvek címlapja, belső elrendezése és kolofonja — — — — —	4.50
MNOSZ 3403 T Könyvtári berendezés, kartotékfiók és szekrény — — — — —	2.60
MNOSZ 3404 Folyóiratcím-tövidítések — — — — —	7.50
MNOSZ 3405 Folyóiratok fedőlapja, belső elrendezése és tipográfiája — — — — —	3.50
MNOSZ 3406 Könyvtári és dokumentációs címléptételek — — — — —	1.—
MNOSZ 3407 Könyvtári és dokumentációs osztólap — — — — —	—50
MNOSZ 3424 Könyvtári címleírási szabályok — — — — —	32.—
MNOSZ 3449 A könyvtári bélyegzés — — — — —	1.50
MNOSZ 3491 Nyomdai korrekktúrajelek — — — — —	2.—
MNOSZ 3495 A gépirás szabályai — — — — —	7.—
MNOSZ 3497 Bibliográfiai hivatkozás — — — — —	3.—

Beszerezhető a Szabványboltban (Budapest, V., Szt. István-tér 4.)

Szegedi könyvtári problémák

Szegednek négy nagyobb könyvtára van: az Egyetemi Könyvtár, a Somogyi-könyvtár, Gorkij-könyvtár és a szegedi Járási Könyvtár. Az utóbbi kettő kifejezetten népkönyvtári jellegű, az első főként tudományos, a Somogyi-könyvtár jellege pedig kettős, népkönyvtári is, tudományos is. Népkönyvtári jellegét nemrég alakította ki, s ma már a város több pontján állított föl fiók-könyvtárakat, amelyek a nagykiterjedésű város legtávolabbi részein is könnyen hozzáférhetővé teszik a dolgozók részére a szépirodalom és tudomány népszerűsítés legfontosabb műveit.

A Somogyi-könyvtár népkönyvtári funkciója azonban hovatovább elnyomja a könyvtár tudományos szerepkörét, s a szólás szerint »átvesze a ló túlsó oldalára«, most a népkönyvtári jelleg válik a tudományos föladatak megvalósításának kárára. Nem akarjuk e két funkciót erőszakoltan szembeállítani egymással, mint-hogy igen jól megférnek együtt, s azt sem állítjuk, mintha a múltban a Somogyi-könyvtár be tudta volna tölteni tudományos szerepkörét is. Kétségtelen, hogy a Somogyi-könyvtár gazdag tudományos anyaga az alapítástól máig eltelt kerek hetven esztendő alatt gyarapodott, de a puszta hozzáférhetővé-tevésén kívül a könyvtár más tudományos funkciót a múltban nem tölthetett be. A szegedi történeti, kultúrtörténeti, néprajzi, régészeti, művészeti, irodalmi művek bibliográfiája — amely a helyi tudományos kutatásnak immár nélkülözhetetlen kiegészítése — máig sem készült el, pedig ez elsősorban a Somogyi-könyvtár gazdag helyi anyaga alapján lenne összeállítható. A Somogyi-könyvtár azonban ma sem tudományos könyvtár, tudományos dolgozója alig egy-kettő van, az is kizárólag katalogizáló és olvasótermi szolgálatra kárhozható. A hetven éves jubileumát idén ünneplő könyvtár ma is városi könyvtár, s ilyen minőségében nem hangsúlyozódik ki tudományos intézmény, könyvtártudományi kutatóintézet jellege. A városi tanács népművelési osztálya, a könyvtár fölöttes hatósága, elsősorban a népkönyvtári funkció kifogástalan betöltésén örködi, s a távolabbi, nem közvetlenül szemmel látható eredményeket hozó munkálatokat, amilyen a »Szegedi bibliográfia« elkészítése is, nem érzi sürgető könyvtári feladatnak. Pedig a helyi bibliográfia szükségességét — olyan gazdag művelődéstörténeti, főként irodalmi hagyománnyal rendelkező városban, egyetemi városban, iskolavárosban, mint Szeged — nem kell külön hangsúlyozni: ez már régi adóssága a

helytörténeti kutatásnak. Hiányában minden kutató újra meg újra arra kényszerül, hogy átrágja magát a helyi folyóirat- és hírlapirodalom kásahegyén, a maga aránylag szűkkörű témája kedvéért.

A »Szeged bibliográfiájának« elkészítése természetesen nem egyedül a legrégibbi könyvtárra, a Somogyi-könyvtárra vár, hanem abban a nála jóval fiatalabb (1922) Egyetemi Könyvtárnak is részt kell vennie, annál is inkább, mert ennek káderei már rendelkeznek megfelelő könyvtártudományi képzettséggel, bibliográfiai tudással, sőt ilyen irányú munkásságuk országosan is ismert. Sajnálatos, hogy eddig még az egyetemi könyvtár sem érezte az elkövetkező évek legsürgetőbb, legfontosabb feladatának a szegedi bibliográfia elkészítését.

A két nagy könyvtáron kívül a bibliográfiai munkálatokba — tudományszakonkénti anyagismeretük miatt — föltétlenül be kell vonni a helyi tudományos kutatóintézeteket (pl. a Mezőgazdasági Kísérleti Intézetet), a múzeumot, levéltárat, s főként az egyetemi és főiskolai intézetek dolgozóit. Az egyetemi és főiskolai intézetek például éppen a helytörténeti, honismereti kutatómunka szempontjából kiaknázatlanul és hozzáférhetetlenül (vagy legalábbis nehezen hozzáférhetően) heverő anyagokat őrznek: az egyetemi és főiskolai intézetekben évtizedek során készült, rendszerint helyi tárgykörű tanári szakdolgozatokat és kéziratok doktori értekezéseket. Ezek az irodalmi, földrajzi, néprajzi, történelmi stb. kéziratok munkák természetesen változó értékűek, mégis valamennyinek megvan legalább az az érdeme, hogy egy-egy kérdésre (pl. egy községre vagy településre, egy-egy környékbéli város valamilyen tudományos problémájára) vonatkozó irodalmat egybe gyűjtötte és összefoglalóan földolgozta, s ezzel a további kutatás előfeltételeit megteremtve, a kutató útját megkönnyíti. Az Egyetemi Könyvtár fontos feladata lenne ezeknek a kéziratok szakmunkáknak áttekintését egy bibliográfiában a helyi kutatás rendelkezésére bocsátani, s lehetővé tenni maguknak a kéziratok munkáknak hozzáférhetőségét is.

A két tudományos jellegű könyvtárra vár a jövőben is a különféle ajánló-bibliográfiák, szakmai előadások, útmutatások, tanácsadások útján a helyi és környékbéli népkönyvtárak dolgozóinak szakmai-ideológiai nevelése is. Ebbe a munkába a Somogyi-könyvtár ugyancsak akkor tud megfelelő módon bekapcsolni

lódni, ha munkatársai kellő szakmai képzettséggel rendelkeznek. Mindenképpen szükséges tehát Szeged legrégebb könyvtárának, a Somogyi-könyvtárnak jelleget és feladatát vizsgálóra venni, s a szocialista könyvtartudomány szükség-

leteinek megfelelően a fölmerült problémákat megoldani.

DR. PINTÉR LÁSZLÓ

a makói József Attila-múzeum vezetője

Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések jegyzéke

I. TÁRSADALMI — POLITIKAI IRODALOM:

Marx: **A politikai gazdaságtan bírálatához.** Társadalmi Szemle, június (Szabó Kálmán).

Lenin Műveinek 30. kötete. Társadalmi Szemle, június (Szánló Dezső).

Lenin műveinek 32. kötete. Magyar Nemzet, július 10.

Lenin Műveinek 33. kötete. Esti Budapest, július 27.

Bernhardt György: **A szakszervezetek munkavédelmi feladatai.** Népszava, augusztus 27.

Filozófiai lexikon. Esti Budapest, július 27.; Uj Világ, szept. 3. (Aba Iván.)

Golikov: **A Szovjet Hadsereg világraszóló győzelmei a Nagy Honvédő Háborúban.** Szabadságharcos, július.

Posner, Vladimir: **A gyilkos amerikai életforma.** Népszava, augusztus 29.

Sejman: **Fejezetek a pápaság történetéből.** Élet és Tudomány, augusztus 1. (Ákos Károly.)

A sötétség trónállói. Természet és Technika, július.

Ujságolvasók zsebkönyve. Élet és Tudomány, augusztus 19. (Ákos Károly.)

Weinert, Erich: **Memento Sztálingrád.** Szabadságharcos, július.

II. TERMÉSZETTUDOMÁNYOS IRODALOM:

Asztalos Sándor; Biró Lajos, a nagy magyar utazó. Természet és Technika, július.

Használd a matematikát. Élet és Tudomány, július 15.

Öt perc fejtörés. Magyar Nemzet, július 12.; Élet és Tudomány, aug. 1.

Oveges József: **Elektromosság és az élet.** Magyar Nemzet, július 12.; Élet és Tudomány, aug. 26. (Balogh Emma.)

Oveges József: **Az élő fizika.** Magyar Nemzet, júl. 12. (Gábor István.)

Perelman: **Szórakoztató geometria.** Magyar Nemzet, július 12.

Vertse—Tildy: **Erdő, mező madarai.** Élet és Tudomány, július 29. (Ozoray György); Természet és Technika, július (Ozoray György.)

Vinci, Leonardo da (Leonardo da Vincsi): **Válogatott írások.** Természet és Technika, július (Ákos Károly.)

Zerinváry Szilárd: **A naprendszer élete.** Esti Budapest, július 27.; Élet és Tudomány aug. 26.

IV. TECHNIKAI IRODALOM:

A sztálini korszak nagy építkezése. Természet és Technika, július (Lantos Győzőné)

V. SZÉPIRODALOM:

Április 4. Csillag, augusztus (Veres Péter).

Arlidge, James (Dzsémsz Elridzs): **A diplomata.** Magyar Nemzet, július 26. (Makai György.)

Déry Tibor: **Simon Menyhért születése.** Népszava, aug. 27.; Irodalmi Ujság, aug. 29. (Illés Béla.)

Gábor Andor **Válogatott Versei.** Szabad Nép, aug. 31. (Aczél Tamás); Irodalmi Ujság, aug. 15. (Földessy Gyula.)

Gorkij: **Hárman.** Esti Budapest, július 27.

Korolenko: **Egy furcsa lány.** Uj Világ, aug. 23. (Aba Iván.)

Kuczka Péter: **Mindenkinek, mindenkinek.** Csillag július. (Sarkadi Imre.)

Móricz Virág: **Apám regénye.** Szabad Nép, július 15. (Vézi Endre.)

Nagy Sándor: **A népi reménysége.** Magyar Nemzet, aug. 16. (Ujvári Imre.)

Salaginov: **A bíró.** Uj Világ, aug. 27. (Dr. Olti Vilmos.)

Stil André (André Sztíl): **Az első összecsapás.** Magyar Nemzet, aug. 16. (Csobádi Péter.)

Szabó Pál: **Uj föld.** Irodalmi Ujság július 18. (Pándi Pál); Magyar Nemzet, július 19. (Varga Imre); Szabad Ifjúság, aug. 13. (Puruczki Béla); Uj Hang, július—augusztus. (Nagy Magda.)

Szász Imre: **Szól a síp.** Irodalmi Ujság, aug. 29. (Koczkás Sándor.)

Szeberényi Lehel: **Hét nap.** Szabad Nép, július 9. (László Imre—Fekete Sándor.)

Szergejev: **A szív nem felejt.** Népszava, aug. 8. Tolsztoj Alexej: **I. Péter.** Irodalmi Ujság, aug. 1. (Ungvári Tamás); Uj Hang, július—augusztus. (Véber Károly.)

Volkov: **Szívügyünk.** Magyar Nemzet, július 30.

VI. IFJUSÁGI IRODALOM:

Németh Imre: **Öserdők mélyén.** Népszava, aug. 27.; Szabad Ifjúság, szeptember 1. (Bodánszky György.)

Teknős Péter: **Mi leszél, pajtás?** Élet és Tudomány, aug. 12. (Ferenczi Béla.)

VII. EGYÉB IRODALOM:

Abalkin: **Sztanyiszlavszkij rendszere és a szovjet színház.** Uj Világ, aug. 13. (Aba Iván.)

Emlékkönyv Kossuth Lajos születésének 150. évfordulójára. Társadalmi Szemle, június (Varga Zoltán.)

Feleki László: **Tizenhat nap.** Magyar Nemzet, aug. 15. (Pataky Károly.)

Georg Forster **Válogatott írásai.** Népszava, aug. 8.

Gyeniszjev: **A tömegkönyvtárak munkája.** Népművelési Híradó, augusztus (Tamás Ernő).

Kiss Pál: **Velasquez.** Szabad Nép, szept. 5. (Vézi János.)

Méray Tibor: **Koreai jelentés.** Irodalmi Ujság aug. 1. (Sarkadi Imre.)

Sztaszov: **Az orosz művészet huszonöt éve.** Irodalmi Ujság, aug. 1. (Garas Klára.)

Vita irodalmunk helyzetéről. Társadalmi Szemle, június. (Erdei Sándor.)

A kecskeméti Megyei Könyvtár fényképe

A Bács-Kiskun Megyei Könyvtár több tízezer kötet állománnyal rendelkező nagy könyvtár. Hat munkatársa van, közülük többen már néhány évi tapasztalattal rendelkező könyvtárosok. Vági elvtársnő, a helyettes vezető, öthónapos könyvtáros iskolát is végzett.

Az ember azt hihetné, hogy egy ilyen szép, nagy könyvtárban minden rendben is van. Sajnos azonban, ha kissé közelebbről megnézi az ember a dolgot, megváltozik a véleménye. Még be se kell mennie a könyvtárba.

A könyvtár a nap nagyobb részében van zárva, mint nyitva. Jobbára csak délelőtt kölcsönöznek. Este hat óra után soha, és a könyvtár vezetője még csodálkozik, hogy kicsi az olvasóterem forgalma. Pedig ez így nem csoda. A könyvtár vezetője tudhatná, hogy a dolgozók leginkább este érnek rá könyvtárba menni.

A könyvtár bejárata mellett van egy sajtóábla. Szegényes és kicsi ugyan — a megyei néplapnak is csak két oldala fér el rajta — de van. De ha valaki itt akarja elolvasni az aznapi lapot, azt csalódás éri. A kitett újság jó egynéhánynapos. A könyvtárosok sajnálják azt a néhány percet, amibe az újság kicserélése kerül.

A renddel is hadilábon állnak ebben a könyvtárban. Ha valaki a legújabb leltárkönyvet keresi, jó, ha mindjárt detektívet is visz magával, a könyvtár dolgozóinak ugyanis fogalmuk sincs, hogy hol is lehet az a leltárkönyv.

Az olvasók személyi lapjai közül jóné-

hánynak még sorszáma sincs. Igaz, helyük sincs ezeknek a kartonoknak, egy fiókban hányódnak mindenféle más holmi között. Az egyik ilyen kartonra az van ráírva, hogy az olvasó 1952. október 20-án kikölcsönözött három könyvet. Valóban kikölcsönözte? Ez nem egészen biztos. Az olvasó ugyanis nem ismerte el aláírásával az átvételt. Visszahozta az olvasó már a könyvet? Ezt sem lehet tudni. Mert ez sincs megjelölve ezen a személyi lapon.

De nemcsak ez az egy olvasó nem ismerte el aláírásával a könyv átvételét. A többi se. Pedig az aláírás fontosságát a könyvtár vezetőjének több ízben megmagyarázták már. Az öthónapos iskolán is tanítják ennek szükségességét. A Könyvtáros majd minden számában írt erről. Azonkívül utasítás is van rá. De mind hiába. A könyvtár vezetője mindezt egyszerűen elengedte a füle mellett.

Ez szomorú. De a legszomorúbb az, hogy a Népkönyvtári Központból és a Népművelési Minisztérium könyvosztályáról is jártak már elvtársak ebben a könyvtárban. Lehetetlen, hogy ne vették volna észre ezeket a hibákat. Miért nem tárták föl akkor? Miért nem ellenőrizték és követelték meg ezeknek a kiadott rendelkezéseknek a végrehajtását? Lehet, hogy azért nem, mert a kölcsönzési eljárás ellenőrzése éppen nem szerepelt a »kiadott szempontok« között?

B. R.

Kérdések — felelet nélkül

A jászberényi Járási Könyvtárban, hátul az irodában, az egyéb berendezési tárgyak közt egy könyvespolc is található. Rajta a Népkönyvtári Központ által leküldött könyvek. Vagy háromszáz kötet. Egytől-egyig válogatottan jó könyv.

Például: A. Tolsztoj: Első Péter és Emigránsok, Aragon: Kommunisták, Gorkij: Klim Számgin, Solohov: Csen-

des Don, Móricz Virág: Apám regénye (a könyvtár egyetlen példánya), Jókai: Fekete gyémántok, Stendhal: Vörös és fekete, Fagyejev: Tizenkilencen, Thackeray: Hiúság vására, Aczél: Szabadság árnyékában (három példány), Móricz: Elbeszélések I. és II. kötet, Popov: Acél és salak (két példány), Mikszáth: Különös házasság és Fekete város, Verne: Sándor Mátyás (három példány), Szabó

Pál: Új föld, Idegen szavak szótára (három példány), Az SZKP XIX. kongresszusának anyaga (négy példány!), Sztálin: A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban (tíz példány!) stb.

A meglepő azonban az, hogy bár ezek a könyvek jó néhány hete, sok közülük hónapok óta a könyvtárban van, egytől egyig mind vadonat új. Így tudnak Jászberényben a könyvekre vigyázni? Nem. Ezeket a könyveket még soha senki sem olvasta. Ezt kölcsönző kártyájuk tanúsítja. Eppen ezek a kitűnő könyvek nem kellettek itt még senkinek. Nem, nem. Erről sincs szó.

Ezeket a könyveket, bár fel vannak véve a forgalmi anyag leltárába — nem kölcsönzik ki.

Megkérdem Varga Antalt, a könyvtár vezetőjét: — Miért nem?

— Ezeket a könyveket még nem olvasták el a könyvtárosok és így nem tudják ajánlani. Ezért vannak félretéve — hangzik a válasz.

Töprengök egy kicsit, s megkérdem: — A kölcsönzőben levő, közel hétezer könyvet már mind elolvasták a könyvtárosok? És körülbelül mikorra fogják tudni ezt a háromszázat is elolvasni? Miért van szükség ehhez az elolvasáshoz tíz kötetre Sztálin művéből, amikor összesen csak négy alkalmazottja van a könyvtárnak? Végül miért nem tudják az »Idegen szavak szótárát« olvasatlanul ajánlani?

Ezekre a kérdésekre nem kapok feleletet.

Nem is könnyű válaszolni rájuk és megindokolni: milyen címen vonják el az olvasók elől a legkeresettebb könyveket.

Z. V.

KÉRDEZZ — FELELEK

Vető Györgyné keceli könyvtáros kérdezi: »Milyen módszer szerint állapíthatom meg gyorsan, hogy kik azok az olvasók, akik három hónapnál régebben nem olvasnak? Külön ládában tartom azon olvasók törzslapjait, akiknél nincs könyv.«

Sallai István, a Széchényi Könyvtár Módszertani Osztályának vezetője válaszol: Minden hónap végén betűrendbe kell rakni azon olvasók személyi lapjait, akik abban a hónapban nem vettek ki könyvet. A személyi lapok elé osztólapot teszünk. Tizenkét osztólapot kell előre elkészíteni. Ezek felső szélére a hónapok nevei kerülnek.

Ha az olvasó újra kölcsönöz, olvasójegye (ha nincs olvasójegye, emlékezte) alapján könnyen megállapíthatjuk, melyik hónapban adta vissza utoljára a nála levő könyvet.

A személyi lapok kiemelése tehát így sem okoz nehézséget.

A szeptember feliratú osztólap mögött tehát azok a személyi lapok vannak, amelyek szeptemberben még használatban voltak.

Január elsején a szeptember feliratú osztólap mögött betűrendben együtt találjuk a könyvtárat három hónapnál régebben nem használó olvasók személyi lapját.

Helyreigazítás

A KÖNYVTÁROS 1953. júliusi számában Goriupp Aliz cikkéhez, a 22. oldalon, közöltünk egy ábrát, amely a címléírás adatait tünteti fel. Ebből kimaradt a HELY, EV ÉS KIADÓ. A könyvnek ezeket az adatait is fel kell tüntetni a címléírásán a kiadás sorszáma után.

Ugyanebben a számban a »Tajkov András Kossuth-díjas vājár olvasmányai« című cikkünkben azt írtuk, hogy

Tajkov András felszólalt az I. Orsz. Könyvtáros Konferencián, holott nem vett részt rajta. Javaslatát Horváth Géza, a Komárom Megyei Könyvtár vezetője mondta el ezen a konferencián.

Júliusi »Eseménynaptár«-unkban 1883. szeptember 3. mint J. Sz. Turgenyev születési dátuma szerepel, ez halálának napja.

BIBLIOGRÁFIÁK

ELENJÁRÓ AGROTECHNIKAI ELJÁRÁSOK és ÖNTÖZÉSES GAZDÁLKODÁS a címe az Országos Mezőgazdasági Könyvtár »Olvasási tanácsadó« című új, nyomtatott füzetsorozata 1. és 2. számának. A színes borítóval ellátott füzetek jól megszövegezett ismertetésekkel sorolják fel a fejlett termelési eljárásokat népszerűsítő hazai és fordított könyveket. A vidéki könyvtárosok e tanácsadó füzeteiket jól felhasználhatják könyvkiállítások, könyvismeretések, megbeszélések és olvasótervek készítéséhez. A pontos tárgymutató megkönnyíti a füzet felhasználását.

ÚJ MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVEK JEGYZÉKE. (A-sorozat. Bp. 1953. 160. l.) Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár e címmel kiadta a megalakulásától, 1951-től — 1952. végéig beszerzett és kiválogatott könyveinek első jegyzékét, amelyben nemcsak szorosan a mezőgazdaság körébe tartozó könyveit, hanem a könyvtár mástermészetű anyagát is felsorolja katalógus-lapok formájában. A testes füzet az Egyetemes Tizedes Osztályozás alapján csoportosítja anyagát, a csoportokon belül pedig betűrendben. A címfelvételek jobb felső sarkában a könyv raktári számát közli. Az A-sorozatban a magyar- és idegennyelvű

könyvállományát léljük, a legközelebb megjelenő B-sorozat a szovjet könyveket foglalja majd egybe. A tudományos rendszerezésű könyvészeti munka külön sorolja fel az általános műveket, a társadalomtudományi, a nyelv- és a természettudományi műveket, végül az alkalmazott tudományok körébe tartozó munkákat.

II. RÁKÓCZI FERENC SZABAD-SÁGHARCA. (Bp. 1953. 24 l.) címmel az Országos Széchényi Könyvtár sokszorosított ajánló könyvjegyzékét adott ki a népkönyvtárak számára a 250. évforduló alkalmából, hogy a könyvtári kiállítások, könyvismeretések és előadások rendezésében segítse őket. A füzet nem adja a tárgykör egész irodalmát, hanem válogatás alapján készült.

MIT OLVASSUNK SZTÁLIN ELV-TÁRSRÓL MAGYAR NYELVEN? (3. átdolgozott kiadás), **MIT OLVASSUNK A LENGYEL NÉPKÖZTÁRSASÁGRÓL MAGYAR NYELVEN?**, **MIT OLVASSUNK A PROLETÁR NEMZETKÖZISEGRŐL ES IGAZ HAZAFISÁGRÓL?**, **MIT OLVASSUNK A SZOVJETUNIÓRÓL?** és **HOGYAN NEVELJEM GYERMEKEMET** című ajánló bibliográfiákat adta ki a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár »Népszerű könyvészeti sorozatában« (9—13. sz. Bp. 1953.). A nyomtatott könyvészeti füzeteiket Zoltán József és Szász Károlyné, Gillemot Katalin állította össze gondosan és hozzáértéssel, tömör, világos előadású könyvismeretésekkel. Köves Erzsébet bibliográfiája (Mit olvassunk a Szovjetunióról?) nem tartalmaz ismertetéseket.

MIT OLVASSON AZ ENERGIAFELELŐS? és **MIT OLVASSON A HENGERESZ?** címmel jelent meg az Országos Műszaki Könyvtár nyomtatott ajánló bibliográfiai sorozatának 11. és 12. zsebkönyvalakú füzete a szakma legfontosabb politikai, műszaki és szépirodalmi könyveinek ismertetésével.

A SZOVJET IRODALOM ÉS MŰVESZET IDOSZERŰ KERDESEI A SZOVJET SAJTÓBAN címmel (66. sz.) az MSZT Központi Orosznyelvű Könyvtára orosznyelvű sokszorosított tájékoztató jegyzékét adott ki, amelyben a magyarul is megjelent munkáknak hazai közlési helyét és idejét is feltünteti.

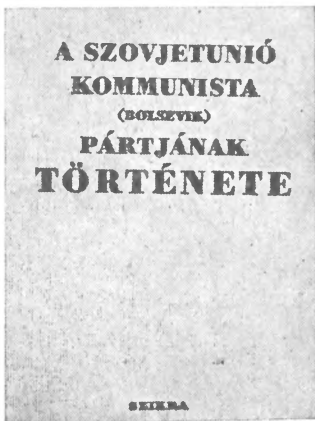
VILÁGIFJÚSÁGI TALÁLKÓZÓK A MAGYAR SAJTÓ TÜKRÉBEN a címe a sokszorosított füzetnek, amelyet az OSZK DISZ-szervezete adott ki. Szemelvények gyűjteménye és ajánló bibliográfia. A cím azonban — természet-

sen szándék nélkül — megtévesztő. Újságzemelvényeket ugyanis csak a Szabad Ifjúság és a Világifjúság c. lapokból találunk benne, a Szabad Népből csupán egyet. Abban sem értünk egyet az összeállítóval, hogy a füzet mindazt nyújtja, amit az előszóban ígér.

ÚJ SZERZEMÉNYEK a címe annak a két füzetnek, amelyet a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára (kéziratként, belső használatra) sokszorosított új szerzeményeiről.

A KÖNYVTÁRELLÁTÓ 1. SZÁMÚ AJÁNLO KÖNYVJEGYZÉKE a könyvtárosok számára, megrendelőlappal együtt, megjelent. Külön megrendelőlap van a könyvtári kötésű könyvekről. Ezenkívül az AKV kiadta az I. V. SZTÁLIN MŰVEINEK JEGYZÉKE, a GAZDASÁGI VEZETŐK KÖNYVEI, a KÖLTŐI MŰVEK JEGYZÉKE, a VASÚTI SZAKKÖNYVEK, a MAGYAR KÖNYVKIADÓK KÖZELJÖVŐBEN MEGJELENŐ KIADVÁNYAI (július és augusztus) c. könyvjegyzékeket.

ESEMÉNYNAPTÁR

1938 október 1-én, tizenöt évvel ezelőtt jelent meg Sztálin zseniális műve, »A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának története. Rövid tanfolyam«.

E könyv megjelelése rendkívül nagy esemény volt a bolsevik párt életében. A párt a bolsevizmusnak új, hatalmas eszmei fegyverére, a marxista-leninista alapismertetek valóságos enciklopédiájára tett szert. Sztálini szabotossággal és mélységgel van e könyvben kifejtve és összefoglalva a kommunista párt gigászi történelmi tapasztalata, amelyhez hasonlóval nem rendelkezett és nem rendelkezik a világnak egy pártja sem. Megmutatta a marxizmus továbbfejlődését a proletariátus osztályharcának új viszonyai között, az imperialista és proletárforradalmi korszak marxizmusának fejlődését, a marxizmus fejlődését abban a korszakban, amelyben a szocializmus győzelme a földkerekség egyhatod részén már bekövetkezett. Rámutat a marxista-leninista tudomány nagy átalakító és szervező szerepére, feltárja a társadalmi fejlődés törvényszerűségeit és rámutat a kom-

munista társadalom sikeres építésének tudományosan megalapozott útjaira. A »Párt-történet«, azáltal, hogy minden eseményt annak a harcnak átfogó perspektívájában vizsgál, amelyet a munkasztaály a szocializmus győzelméért folytat, a párt történetének kifejtését az ország gazdasági és politikai helyzetével kapcsolja egybe. A »Párt-történet« egész tartama világosan igazolja, hogy a marxizmus-leninizmus forradalmi eszméi a világ átalakításának eszközeül szolgálnak, hogy ezek az eszmék, a nép közkincsévé válva, elősegítik a társadalom forradalmi átalakítását. Sztálin elvtárs emellett különösen hangsúlyozza, hogy az új, haladó eszmék és elméletek maguk is anyagi erővé lesznek, amikor »a néptömegek közkincsévé válnak, mozgósítják, megszervezik őket a társadalom hanyatló erői elleni harcra, s ily módon megkönnyítik a társadalom hanyatló erőinek megdöntését, amelyek a társadalom anyagi életének fejlődését gátolják.« (125—126. l.)

J. V. SZTÁLIN. Rövid életrajz, Bp. 1949. 155—159. old.; PANKRATOVA A. M.: A sztálini »Párt-történet« és a szovjet történelemtudomány (Marxista ismeretek kis könyvtára 75. sz.), Bp. 1949.; TISCSENKO D.: A sztálini »Párt-történet« a marxizmus-leninizmus alapismerteteinek tárháza (Marxista ismeretek kis könyvtára 81. sz.), Bp. 1949.

1878. október 21-én, hetvenöt évvel ezelőtt született **Krúdy Gyula** író. Sorsának sajátos alakulása, nehéz életkörülményei indították arra, hogy a társadalom hivatalos rendjét bírálja. Ez sodorta őt a forradalmak útjára is. Nemcsak az 1918-as polgári forradalmat, hanem az 1919-es proletárforradalmat is lelkesen üdvözölte, s a forradalmak bukása után börtönbe került, majd emigrációba kényszerült. Hazatérve megtagadta forradalmi múltját, de nem csatlakozott az ellenforradalomhoz sem: a múlt felé fordult, Krúdy a talajátvesztett, városbaszakadt dzsentri tehetetlen álmodásának, dekadens pusztulásának írója, egy társadalmi életforma teljes felbomlását ábrázolja. Látja a jelen és múlt közötti ellentétet, de ebben nem a kibontakozó jelen,

hanem az elhaló múlt érdekli. A pusztuló világ alakjait szeretettel, de torzítás nélkül mutatja be. Rendkívül nagyszámú írásaiban a pusztuló dzsentri-világ és a modern városi élet sok remekbe formált figuráját alkotta meg.

Magyar irodalomtörténet. Tankönyvkiadó. Bp. 1952, 121, 1,

KRUDY GYULA: *A magyar jakobinusok*, Bp. 1948. 152 l. Népszava; *A vörös postakocsi*, Bp. 1948, 191 l. Dante; *Aranykézutcai szép napok*, Bp. 1948. 170 l, Hungária; *Dudorászl*, Bp. 1948, 157 l, Révai; *Egy pohár borovicska*; Bp. 1948. 248 l. Irod. Intézet; *Hét bagoly*, Bp. 1948, 231 l, Franklin; *Asszonyások díja*, Bp. 1949. 169 l. Révai; *A szabadság csillaga*, Bp. 1950, 64 l; Athenaeum; *A komáromi fiú*, Bp. 1951. 78 l. Ifjúsági.

1918. október 29-én, harmincöt évvel ezelőtt, a Bolsevik Párt utasítására összehívott munkás- és parasztifjúság szövetségeinek első kongresszusán megalakult az Országos Kommunista Ifjúsági Szövetség, a **Komszomol**. Sztálin elvtárs a Komszomol tevékenységének két szorosan összefüggő vonására mutatott rá: a Komszomolon keresztül hat a párt az ifjúság tömegére és ebben a tekintetben a Komszomol eszköz a párt kezében; a Komszomol ugyanakkor a Bolsevik Párt tartaléka, mivel a párt abból meríti scrainak ifjú nemzedékét és a társadalmi és állami tevékenység minden ágának kádereit. A párt segítségével a győzelmek hosszú sorát járta meg a Komszomol. A szovjet ifjúság pedig hűen követte a párt útmutatásait, s szoros egységben zárkózott fel a párt mögé, munkában és harcban egyaránt. A Komszomol a leg-hűbb segítőtársa lett a pártnak. »Hatalmas energia csak hatalmas cél érdekében születik.« -- tanítja Sztálin elvtárs. A bolsevikok a legmagasabb és legnemesebb célt állították a nép elé. Ez a cél a kommunizmus. Ez a hatalmas cél lelkesíti az egész ifjúságot és a Komszomolt és ez növeli erejét. A Szovjetunió fiatal nemzedéke Lenin-Sztálin győzelmes zászlai alatt halad e felé a cél felé. Ma a Komszomol a világ legnagyobb, legerősebb ifjúsági szervezete. A föld bármely tájékán élő ifjú izszetlettel és szeretettel tekint fel a Komszomolra.

A lenini Komszomol harcos útja, Bp. 1949.; IVANOV V. N.: *A Komszomol a Bolsevik Párt segítője*, Bp. 1949.

Könyvtáros Elvtárs!

Keresd fel a

KÖNYVTÁROSOK BOLTJÁT

BUDAPEST, VI., SZTÁLIN-ÚT 16. • TEL.: 113-043

*Szépirodalmi, politikai, ismeretterjesztő és szakkönyvek nagy választékban (könyvtári kötésben is). * Különbőféle könyvtárfelszerelési cikkek kaphatók (nyomtatványok, könyvtámaszok, szakjelzők, dobozok stb.).*

POLITIKAI MŰVEK

LENIN MŰVEINEK 32. KÖTETE.

Szikra

A 32. kötet azokat a műveket tartalmazza, melyeket Lenin 1920. december vége és 1921. augusztus közepe között írt.

Ez az időszak a párt és az állam életében igen nehéz időszak volt. Az intervenciókat majdnem mindenütt kiverték már az országból. Az ország gazdaságát azonban teljesen szétzilálta a polgárháború. A gazdasági építés megindításához elsősorban kenyérre volt szükség, a parasztság azonban, amely a polgárháború időszakában hősiessen harcolt a Vörös Hadseregben és elfogadta a hadikommunizmussal járó korlátozó rendszabályokat, most, a polgárháború befejezése után elégedetlenkedni kezdett a kötelező gabonabeszolgáltatás miatt.

Ebben az időszakban a párt, Lenin kezdeményezésére, órlási fordulatot hajtott végre politikájában. Ez a fordulat az új gazdasági politika volt. A kötelező gabonabeszolgáltatásról áttértek a terményadóra, engedélyezték a szabadpiacot, a magánkereskedelmet, sőt, bizonyos megszigorításokkal, a magánipart is. Ez a fordulat, amelynek végrehajtása létkérdés volt a fiatal szocialista köztársaság számára, természetesen kiélezte a harcot a párton belül is.

A 32. kötetben megjelent művek azt a hatalmas, sokoldalú munkát tükrözik, melyet Lenin elvtárs a NEP-ért, a párton és a szakszervezeteken belüli elhajlások ellen vívott harcban folytatott. Ebben a kötetben olvashatjuk Leninnek a X. pártkongresszuson (1921) mondott történelmi jelentőségű beszédeit, valamint »A terményadóról« című röpiratát. Ezekben és még számos munkájában Lenin részletesen megindokolja a NEP szükségességét, megvilágítja az új politika lényegét és végrehajtásának módozatait. Lenin ezekben az írásokban tudományos pontossággal elemzi azokat az osztályviszonyo-

kat, amelyek az új gazdasági politikát szükségessé teszik — nemcsak a Szovjetunióban, hanem minden olyan országban, ahol a lakosság jelentős része vagy éppen többsége a kistermelők közé tartozik.

Leninnek a NEP érdekében, a szocializmus építése érdekében kemény harcot kellett vívnia Trockij, Buharin és követőik ellen. Ezek a pártellenes, néppellenes elemek elsősorban a szakszervezetekben támadtak, a munkások meggyőzése helyett a parancsolgatást akarták a szakszervezeti munka fő formájává tenni, továbbá a szakszervezetekre akarták ruházni a gazdasági élet irányításának és szervezésének állami funkcióit. Lenin vezetésével a párt leleplezte és megghiúsította törekvéseiket, amelyek következtében a munkásosztály szembe került volna a párttal és megbukott volna a szovjethatalom. Erről a kérdésről szól Leninnek számos, ebben a kötetben megjelent beszéde és cikke, többek között: »A szakszervezetekről, a jelenlegi helyzetről és Trockij hibáiról«, a II. Összoroszországr Bányászkongresszuson mondott beszéd, a »Mégegyszer a szakszervezetekről...« című röpirat stb.

Ebben az időben, a polgárháború után, a pártra bizonyos mértékig rányomta bélyegét az a körülmény, hogy számos volt mensevik, eszer, nacionalista elem került soraiba. Ezek az elemek tudatosan és öntudatlanul lazították a párt egységét, frakciókba tömörültek és harcoltak a leninista politika ellen. Lenin több cikkében és főleg a X. pártkongresszuson mondott beszédeiben hevesen bírálta a frakciókat és megvédelmezte a párt egységének eszméjét. A kongresszus határozatot hozott a csoportok feloszlatásáról és egyszersmindkorra megtiltotta pártonbelüli frakciók szervezését.

A kötetben szereplő fontos okmányok közül ki kell emelnünk Leninnek a Komintern III. kongresszusán mondott beszédeit. Ezekben Lenin részletesen kifejtette és megindokolta az OK/b/P taktikáját, a Kommunista Internacionálé taktikáját és elemezte a nemzetközi kommunista mozgalom számos fontos kérdését. (B. Gy)

Luigi Longo:

AZ OLASZ NÉP HARCA A FELSZABADULÁSÉRT

Szikra

Luigi Longo ezt a könyvét 1945—47 között írta, mintegy válaszul a különböző emlékiratok és egyéb regényes történetek tömegére, melyek akkoriban szinte elárasztották az olasz könyvpiacot. Minden, többé-kevésbé írástudó, levitézlett államférfi, generális vagy újságíró sietett a maga szerepét a fasiszmus gonosz-tetteiben az ártatlanság fehér színére átfesteni és ugyanakkor lehetőleg bemocskolni a fasiszta rémuralom ellen küzdő partizánokat. Longo vállalkozott arra, hogy leírja az olasz nép harcát, emléket állítva a felszabadulás ügyéért elvérzett sok-sok hős munkásnak, diáknak, parasztnak, akik életüket adták azért, hogy az olasz nép emelt fővel állhasson a történelem ítélőszéke elé, lemosva magáról a kétévizedes gyilkos és rabló fasiszta uralom gyalázatát.

Ennek a harcnak tulajdonképpeni vezére az Olasz Kommunista Párt volt és annak egyik vezető embere Luigi Longo. Már 1928-ban ő állott a torinói munkások fölkelésének élén a fasiszta pogromok ellen. 1930-ban ő irányította a Kommunista Párt földalatti küzdelmét. A spanyol háború idején Gallo néven a nemzetközi brigádok főparancsnoka volt és amikor a francia fasiszta hatóságok fogságába került, Pétain kormánya sietett kiszolgáltatni Mussolini sbirrjeinek, akik Ventotene szigetére száműzték.

Mussolini bukása szabadította meg fogságából. Nyomban hozzálátott a fegyveres partizánalakulatok, a Garibaldi-rohambrigádok megszervezéséhez, melyek hamarosan fölrázták és harcba indították az egész országot tényleges antifasiszta erőit. A Garibaldi-brigádok nyomában tömegesen alakultak a városokban és a falvakban is kisebb-nagyobb harci csoportok, amelyek igyekeztek — és sikerrel — valóra váltani Sztálin emlékeztető utasítását: Elviselhetetlené kell tenni az ellenség számára az életet a megszállt területeken. A Garibaldi-brigádok és a Hazafias Akciócsoportok emberei naponként száz és száz helyen rendeztek kisebb-nagyobb támadásokat, szabotázs-akciókat. Longo könyve végén részletes, jó térkép szemlélteti a partizánhadak tevékenységének gócpontjait.

Jellemzők Longo könyvének adatai az úgynevezett »Szövetséges hadak« magatartásáról. Az amerikai-angol parancsnokságok kezdettől fogva rossz szemmel nézték a partizánmozgalom tevékenységét. Támogatást csak a látszat kedvéért, immel-ámmal adtak repülőgépről le-

dobott fegyverek és muníció formájában. Ez a nagy reklámmal beharangozott segítség többet értett a partizánmozgalomnak, semmint használt volna, mert (főleg a jobboldali elemek) a külső segítséget várták, ahelyett, hogy az ellenségtől igyekeztek volna fegyvereket zsákmányolni.

A kommunista vezetés alatt tevékenykedő garibaldisták felleptek az égi ajándékok csodavárása ellen. Felhívásuk szállóige lett országszerte: »Partizán! Ha az égből fegyver hull eléd, köszönd meg a barátoknak, de ne felejtse, hogy a te fegyvertárad a német-olasz fasiszták fegyverraktára!«

Amikor az amerikai-angol csapatok partraszálltak Olaszországban, Alexander tábornagy főparancsnok utasítást adott a partizánalakulatok feloszlására. 1944 telén egyszerűen szétoszlásra szolgáltatta fel a partizánseregeket, azzal biztatva őket, hogy tavasszal majd újra kezdek a harcot. Persze arra számított, hogy addig a német és olasz fasiszták összefogdossák és elintézik a fegyvertelen partizánokat. Az amerikai-angol szövetségesek ugyanis jobban gyűlölték a népi demokratikus mozgalmakat, mint a fasiszmust, szívesebben látták volna a fasiszta uralom helyreállítását (amiről tárgyaltak is Graziani marsallal), mint egy olasz népi kormány létrejöttét.

Longo könyve ebből a szempontból is tanulságos dokumentum, értékes adaléka korunk történetének. (Aranyossi Pál)

FILOZÓFIAI LEXIKON

Szikra

A felszabadulás óta eltelt években igen nagy mértékben megnövekedett dolgozóink érdeklődése a filozófia problémái iránt. Mind szélesebb körben merült fel tehát egy filozófiai kézikönyv magyar nyelvű kiadásának igénye. Ez nem véletlen. A marxizmus-leninizmus klaszszikusainak és általában az elméleti munkáknak a tanulmányozása során egyre több filozófiai fogalommal találkozunk. A materialista világnézet diadalmasan tért hódít a dolgozó nép minden rétegében. Állandóan növekszik azoknak a száma, akik alaposabban akarnak megismerkedni a tanulmányaik során előforduló filozófiai kifejezésekkel és fogalmakkal. Ezeket az igényeket hivatott kielégíteni a Filozófiai Lexikon, és ezért nagyjelentőségű megjelenése.

A Filozófiai Lexikon a Szovjetunióban két évvel ezelőtt kiadott »Rövid Filozófiai Szótár« 3., átdolgozott és bővített kiadásának fordítása. A Lexikon szerkesztői, P. Jugyin és M. Rozental neves szovjet filozófusok, egész tudományos

kollektíva közreműködésével alkották meg ezt a kézikönyvet, amely felhasználja a marxizmus-leninizmus klasszikusainak iránytmutató megállapításait és a Szovjetunió Kommunista Pártjának ideológiai kérdésekben hozott határozatait. A szerkesztők arra törekedtek, hogy olyan lexikont állítsanak össze, amely röviden megvilágítja a marxista-leninista klasszikusok filozófiai munkáinak tartalmát, vagy egyéb munkáik filozófiai vonatkozású részeit, megmagyarázza a legfontosabb filozófiai kifejezéseket és fogalmakat, röviden felvázolja a filozófiatörténet nagy alakjainak nézeteit és leleplezi a mai legkülönbébb reakciós irányzatokat.

A Filozófiai Lexikon külön érdeme, hogy viszonylag bő természettudományos anyagot közöl, és a haladó természettudomány eredményeivel illusztrálja a marxista-leninista filozófia igazságát. Különös gonddal foglalkozik Pavlov és Micsurin tanításaival mint a dialektikus materializmus filozófiájának természettudományi alátámasztásával. A Lexikon szerkesztői igyekeztek a bonyolult természettudományos kérdéseket minél egyszerűbben kifejezni, leleplezve a különböző ellenséges burzsoá nézeteket és bebizonyítva a dialektikus-materialista világnézet fölényét.

A dialektikus és a történelmi materializmus fogalmait tárgyaló címszavak a lexikon jelentős részét teszik ki. Ezek a cikkek (pl. »Marxista dialektikus módszer«, »Ugrás«, »Mennyiségi változások átcsapása minőségi változásokba«, »Ellentétek egysége és harca«, »Marxista filozófiai materializmus«, »Visszatükörzési elmélet«, »Igazság«, stb.) kifejtik a dialektikus materializmus legfontosabb tételeit, rövid, népszerű, könnyen érthető formában, sok természet- és társadalomtudományos példával alátámasztva mutatják be ezeknek a fogalmaknak a tartalmát és leleplezik le a velük kapcsolatos legkülönbébb burzsoá nézeteket. Ugyanez a helyzet a történelmi materializmussal foglalkozó cikkekkel is (mint pl. »A társadalom anyagi életfeltételei«, »Termelési viszonyok«, »Társadalmi-gazdasági alakulat« stb.). A történelmi materializmussal foglalkozó címszavak ezenkívül kiterjednek a mindennapi életben állandóan felmerülő olyan fogalmak megvilágítására is, mint »Kultúra«, »Kozmopolitizmus«, »Proletárnemzetköziség«, »Állam« stb., stb.).

A marxizmus-leninizmus klasszikusainak egyes műveit tárgyaló cikkek («A tőke«, »A filozófia nyomora«, »Anti-Dühring«, »A természet dialektikája«, »A német ideológia«, »Materializmus és empiriokriticizmus«, »Állam és forrada-

lom«, »Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka«, »A dialektikus és a történelmi materializmusról«, »Anarchizmus vagy szocializmus?«, »A marxizmus és a nyelvtudomány kérdései« stb.) rövid áttekintést nyújtanak az e művekben kifejtett gondolatokról, jelentőségükről és keletkezésük körülményeiről, és kimutatják, hogyan alakították ki és miben fejlesztették tovább ezekben a munkákban klasszikusaink a marxizmus-leninizmus elméletét.

A filozófiatörténeti cikkek (pl. »Arisztotelész«, »Középkori filozófia«, »Az ókori Kelet filozófiája«, »A mai Kína filozófiája«, »Diderot«, »Hegel«, »Feuerbach«, »Csernisevskij« stb., stb.) ismertetik az egyes filozófusok életét, munkásságát és marxista-leninista alapon értékelik életművüket.

Külön ki kell emelni a Marx, Engels, Lenin és Sztálin életét ismertető cikkeket, amelyek röviden, átfogóan ismertetik nagy klasszikusaink munkásságát és értékelik alkotásaik jelentőségét.

A Filozófiai Lexikon Sztálin elvtárs »A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban« c. művének megjelenése előtt készült, és ezért bizonyos hiányosságai vannak. Ezek a fogyatékoságok azonban nem érintik a munka egészét, és a helyenként található szerkesztői lábjegyzetek — ahol ez feltétlenül szükségesnek mutatkozott — idézik Sztálin elvtárs művének odavágó részeit, hogy ezzel is megkönnyítsék a lexikon használatát. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az olvasó az egyes problémák tanulmányozásánál ne olvassa el Sztálin közgazdasági munkájában a megfelelő részeket.

A Filozófiai Lexikon e fogyatékoságok mellett is hasznosan tölti be feladatát. Olyan kézikönyv, amelyben a filozófia kérdései iránt érdeklődő olvasó választ kap a legfontosabb problémákra. A Lexikon közel 500 címszavából marxista-leninista alapokon készült általános áttekintést és értékelést kaphatunk a filozófia mai állásáról.

(Varga Iván)

MAGYAR MÁJUS ELSEJÉK

Szikra

A nemzetközi munkásmozgalom történetében a II. Internacionále alakuló kongresszusa óta mindig nagy jelentősége volt és van ma is május elseje évenkénti megünneplésének. 1890. május elseje óta a nemzetközi proletariátus száz-ezrei sorakoznak fel ezen a napon és tesznek hitet a munkásosztály ügye, a szocializmus mellett.

A Magyar Munkásmozgalmi Intézet összeállításában megjelent dokumentumgyűjtemény feltárja azokat az eddig még nyilvánosságra nem került, vagy csak a korabeli sajtóban megjelent iratokat, újságcikkeket, melyek a magyar munkásosztály május elsejei harcok megmozdulásait tükrözik, kezdve az 1890-es első nagy tüntetéstől a felszabadulás után megünnepeelt első szabad május elsejéig. Emellett a május elseje megünneplésének előkészítését, a tüntetések lezajlását, az uralkodó osztályok kíméletlen terrorját tükröző dokumentumok mint lázgórbék mutatják meg a munkásmozgalm főbb problémáit is az illető szakaszban vagy esztendőben. Így a kötet — azonkívül, hogy méltó emléket állít az évtizedekig tartó harcoknak — nagy segítséget nyújt a magyar munkásmozgalm történetének tanulmányozásához is.

A múlt század kilencvenes éveiben felinduló forradalmi mozgalom ereje megmutatkozott a május elsejék megünneplésében is. Az első május elsejét 1890-ben csak Budapesten 60 000 részvevő tüntetésével ünnepelte a magyar munkásosztály, harcolva jogos követelése, a nyolcórás munkaidő megvalósításáért. S a további években is; minden esztendőben impozáns megnyitkozását adták a nemzetközi proletárosszefogásnak. Az orosz-házi és a békéscsabai események, majd 1894-ben a hódmezővásárhelyi zendülés ország-világ előtt bebizonyította a proletariátus és szegényparasztság harckész-ségét, forradalmiságát.

Az uralkodó osztályok válasza az emberegesebb életért, jobb munkakörülményekért, politikai jogokért harcoló munkások követelésére a terror, a csendőrsortútz, a kitoloncoltatás és a hírhedt »rabszolgotörvény« volt. Az uralkodó osztályok segítségére siettek a megalkuvó szociáldemokrata pártvezérek is, akik a századfordulóra már teljesen a kezükbe kaparintották a párt irányítását. Minden más követelést félretéve, egyetlen célt tűztek a magyar munkásosztály elé: harcolni az általános választói jogért. A párt-sajtót, a népgyűlési szónokok szavait, a május elsejei tüntetések jellegét a »mindent megoldó« általános választójog követelése hatotta át. S minden törekvésük az volt, hogy az eddigi során olyan erőt, szervezettséget felmutató május elsejéket »békés sörözéssé«, majálissá változtassák át.

A magyar munkásosztály azonban a szociáldemokrata mesterkedések ellenére tovább folytatta harcát, s az 1900-as években is »megmutatta kemény öklét a hatalom urainak«. Az 1905—1907-es oroszországi forradalom, majd 1912-ben a lénai események mozgósítóan hatot-

tak a magyarországi munkásmozgalmra és ez megmutatkozott a május elsejei tüntetések eseményeiben is. Amikor pedig a háború veszélye egyre fenyegetőbbé vált, a magyar munkásság május elsejei tüntetéseit is áthatotta a háború elleni harc szelleme. »Le a háborúval!«, »Lámpavasra Tisza Istvánnal!« — ezek voltak a fő jelszavak az első világháború előtti, 1913-as május elsején. S ez a szellem a háború alatt egyre nagyobb erővel nyilvánult meg. 1918-ban a forradalmi szocialisták az Oroszországban győztes forradalmat állítják példának a májust ünnepelő forradalmi proletariátus elé.

A május elsejék felszabadulásig terjedő történetének fénypontja az 1919-es május elseje, amikor a magyar nép először ünnepelte meg az 1918 novemberében megalakult forradalmi kommunista párt vezetésével szabadon a nemzetközi proletariátus világunnepeét. Szabad emberek szabad májusa volt ez az ünnep, melynek fénye reménykeltően világított a Horthy-reakció legvadabb esztendeiben is. Mert a magyar proletariátus harckész-ségét — ha elerőtlenítette is a nagy vereszettség, a sok áldozat — nem törte meg a Tanácsköztársaság leverése. Az illegális kommunista párt vezetésével a vérengző ellenforradalom idején is megünnepeelt minden május elsejét, aktív harci állomássá téve minden alkalmat a fasizmus, az új háború veszélye ellen.

A nemzetközi proletariátus májusi nagy ünnepe mindig fontos harci esemény volt. Harcot jelentettek a májusi tüntetések a kizsákmányolás, a tőkés rendszer ellen, a proletárujú, a szocializmus mellett. Tartalmuk nem változott meg, csak bővült és új értelmet nyert a felszabadulás után. Harci seregszemlék mostani május elsejeink is a béke ügye, a szocializmus építése mellett, harci tüntetés az ellenség, az imperialista háborús gyujtogatók ellen.

A kötet összeállítói hasznos és jó munkát végeztek. A megválogatott anyagok helyesen tükrözik az egyes esztendők május elsejei eseményeit, és az időrendi közlési mód is megfelel az iratközlés Szovjetunióban bevált módszereinek. Az egyes időszakok fejezetekre bontása híven követi a magyar történelem fontosabb szakaszait. A kötet összeállítói azonban megálltak 1945-ben és így aránytalanul kevés a felszabadulásunk utáni május elsejeikről szóló anyag, bár Réti László előtanulmánya egészen 1952-ig ismerteti az eseményeket. Helyesebb lett volna az első részek jelentéktelenebb dokumentumainak elhagyásával és a felszabadulás után megünnepeelt május elsejék anyagának közlésével arányosabbá tenni a kötetet. (I. B.)

Rákos Ferenc:

ÁLLAM ÉS ALKOTMÁNY A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁGBAN

Jogi és Allamigazgatási Könyvkiadó

Politikai irodalmunk — tudományos folyóiratainkat is beleértve — sajnos, ezideig nem fordított kellő gondot a dicsőséges Magyar Tanácsköztársaság történetének részletes feldolgozására. Ezért hézagpótló munka Rákos Ferencnek most megjelent közel 150 oldalas, alapos tanulmánya.

Történelmi perspektívába beállítva, a Szovjetunió államjogával, alkotmányával állandóan összehasonlítva ismereti a Tanácsköztársaság jogrendszerét, igazságszolgáltatását, fontosabb rendeleteit és ideiglenes alkotmányát. Kíméletlen őszinteséggel leplezi le a hibákat is, hogy ezek árnyéka annál inkább kidomborítsa azt a ragyogó fényöszönt, amelyet a Tanácsköztársaság 133 napja a magyar történelemben jelent. Bevezető szavaiban idézi Rákosi Mátyás szavait: »... a Magyar Tanácsköztársaság, a magyar kommun szerves része és folytatása volt a magyar szabadságharcoknak és forradalmaknak.« Rákos Ferenc hangsúlyozza, hogy a magyar proletariátus elvéülhetetlen érdeme, hogy a világ népei közül elsőnek követte az oroszországi proletárok példáját. Az állam és alkotmány alapelveinek marxista-leninista szellemű ismertetése után a könyv behatóan foglalkozik a Magyar Tanácsköztársaság megalakulásával, amelynek alapját a két munkáspárt megegyezése alkotta. A Tanácsköztársaság bukásának egyik legfőbb okára mutat rá a megegyezés és a néphez intézett kiáltvány hiányosságaiban. Végzetes hiba volt, hogy a forradalmi Kommunista Párt felozlatta önmagát és beleolvadt az egyesült pártba. Ez a hiba lett a Tanácsköztársaság gyengeségének és ingadozásainak legfontosabb kútforrása. A szerző a másik súlyos hibát a Tanácsköztársaság agrárpolitikájában látja. A Tanácsköztársaság jogalkotása és alkotmánya ugyanis nem rendelte el a földosztást, bár kimondotta a nagybirtokok társadalmi tulajdonbavételét. Pedig a Nagy Októberi Szocialista Forradalom híres októberi dekrétumai között az első a békéről, a másik pedig a földről szól s e dekrétum a dolgozó parasztok használatába adta át az államosított földet. A nemzetek jogainak kérdésében sem tette magáévá a Tanácsköztársaság alkotmánya a szovjet példát.

A szerző részletesen felsorolja a tanácskormány különböző rendeleteit a Tanácsköztársaság védelméről, a népgazdaság szervezéséről, a földbirtok, a tőkésva-

gyon, a bérházak szocializálásáról. A könyv egyik legfontosabb és legfigyelemreméltóbb fejezete a munkáról és a munkajogról szól. Ez a fejezet ma is forrón időszerű. Alapvető és rendkívül tanulságos a Tanácsköztársaság igazságszolgáltatásáról szóló fejezete, amely méltó emléket állít azoknak a mártiroknak, akik a fehérterror örjögésének estek áldozataiul. Behatóan ismerteti az ideiglenes Tanács-alkotmányt és egyformán világítja meg fény- és árnyoldalait. (Parragi György)

SZÉPIRODALMI MŰVEK

Gábor Andor:

VÁLOGATOTT VERSEK

Szépirodalmi Könyvkiadó

A magyar olvasóközönség, de különösen a fiatalabb olvasónemzedék számára mindmáig néhány, az antológiák lapjairól ismert megrázó erejű vers jelentette Gábor Andor nevét. Országszerte olvasták, szavalták az »Orgovány«-t, a »Tiszt urak«-at, — a fehér terror leplezésére írott izzó hangú vádiratokat —, de verseiből ennél többet kevesen ismer-tek.

Elsősorban ezért hat a felfedezés erejével és örömeivel válogatott verseinek új, hézagpótló gyűjteménye.

A világháborút megelőző, nyomasztó feszültséggel terhes esztendőből való az első, napjaink boldog, építő korszakából az utolsó költemény. Közte negyven év kemény és áldozatos harcának költői terméke: a háború, az ellenforradalom, és a magyar nép számára még végzetesebb fasiszta háború, majd az azt követő felszabadulás nagyszerű dokumentumai.

Gábor Andor, aki még mint a ferencjózsefi Magyarország jótollú újságírója kezdte meg irodalmi pályafutását, valójában a forradalom bukását követő hónapokban és években vált igazán költővé. A mélységes fájdalom, a nép sorsáért való fojtó aggodalom, az emigrációk keserű kenyeré ihlette legnagyobb, leplező verseire, amelyekben Siófok és Orgovány véreskező gyilkosait állítja a magyar nép és a történelem ítélőszéke elé. A bitófák és börtönök, részegen dözsölő tisztek és munka nélkül ödöngő proletárok országaról soha senki nem rajzolt nála megrázóbb, sötétebb képet. De a kép sötétjét mégis, a drámai cívvel megrajzolt bitók árnyékában is, beragyogja a költő kommunista hite, hazaszeretete és a népbe vetett mélységes bizalom. Gábor Andor a fehér terror

és a Horthy-fasizmus legszörnyűbb éveiben is hitt abban, hogy a munkásosztály »a világ telét tavasszá tudja verni«.

A magyar nép ébresztését vállalta feladatának és szinte a fasiszta háború utolsó napjáig biztatja lankadatlan erővel az orosz fronton harcolókat és az ott hon maradottakat, fordítsák fegyvereiket az igazi ellenség, a Hitler-banda ellen. Ugyanez a forró népszerűtet, ugyanez a tűz hatja át verseit később, a győzelem éveiben, mikor a magyar nép belső ellenségei iránt éberségre hívja fel figyelmünket, az új életért folyó harcra szólítja csatasorba ősz fejével, akadozó szívével a nála fiatalabbakat.

Igazi, a szó legnemesebb értelmében vett politikai, vagy ha úgy tetszik, agitációs költészet az övé. És hogy az időszerű harci feladatok vállalása, odaadó szolgálata mennyire nem szegényíti, hanem gazdagítja a költő húrjait, a többi között ez a kis kötet is bizonyítja. A könnyed dalszerűségtől a drámai feszültséggel terhes balladai hangig, a mesélő fuvolaszótló a maró szatiráig minden költői árnyalat fellelhető verseiben. és éppen ez a sokrétűség adja meg a kötet sajátos egyéni hangját. (Földes Anna)

Papp Ferenc:

ACÉLFOGAK

Szépirodalmi Könyvkiadó

Egy marosvölgyi fűrésztelepen játszódik a fiatal erdélyi író regénye. A cselekmény ideje 1947–48, a román király elűzésének, a Román Népköztársaság megalakulásának, az üzemek államosításának mozgalmas időszaka.

A regény első részében a fenyőházi proletáriátusnak a tőkésekkel szemben vívott harcát mutatja be az író, a második rész a már államosított üzem életéről szól, arról, hogy milyen hősi erőfeszítéssel küzd a munkásság a termelékenységgel fokozásáért, az ellenség aknamunkájának leleplezéséért.

Hőse Balázs Pista, a frontról visszatérő fiatal munkás, akinek egész családját elpusztították a fasiszták. Szülei elvesztése miatti depressziója lassan-lassan feloldódik szenvedélyes munkaszeretetében, kialakuló baráti kapcsolataiban és egy fiatal munkáslánnyal, Avram Ila iránt ébredő szerelmében.

Pista mellett a pozitív figurák egész sora él és cselekszik a regényben. Nistor Toáder, az okos, fegyelmezett párttitkár, Miklósi Gábor gatterlakatos, a még sok kispolgári nézetű, szokással küzdő fiatal értelmiségi: Serban Viktor, — mind részt vesznek a tőkésekkel, reakciókkal folytatott harcban.

És ez a küzdelem nem könnyű, — Papp Ferenc az élet sokszínű gazdagságának tükrében ábrázolja az eseményeket. Gyorsan pergő, szervesen összefüggő képekben mutatja meg az író a két szembenálló világot: az új embereket, akik éjt nappallá téve fáradoznak azon, hogy az üzem tovább működhessék, és a tegnap embereit, akik titkos éji találkozókön szövik gyilkos terveiket.

Kár, hogy negatív figuráinak ábrázolása sokkal jobban sikerült; valóságosabbak, élőbbek, mint a szinte tökéletes, — de gyakran élettelen pozitív alakok.

Papp Ferenc pártos szemléletű, ügyes mesészöveg, a lényegyet felismerő író. Könyve élvezetes olvasmány. (Gergely Béláné)

Barabás Tibor:

RAKÓCZI HADNAGYA

Szépirodalmi Könyvkiadó

Barabás könyve egy új szép műfaj képviselője: irodalmi forgatókönyv, azaz egy — most készülő — film témájának prózai feldolgozása. Ennek a műfajnak sajátosságai: a képszerű ábrázolásmód, az események állandó, reflexiók nélküli pergése — jellemzik Barabás kis könyvét.

Az író célja: bemutatni, hogyan széledett népháborúvá Rákóczi szabadságharca. A központi szereplő, Bornemissa János, egyszerű katona Rákóczi seregében. Szülőfaluja, Réthe a labancok kezén s miközben falujáért harcol, amíg visszafoglalásában résztvehet — hőssé érik. Bátorságáért előbb strázsamester, majd miután egy sikeres járórvállalkozáson, »portyán« magát Stahremberg gróftól, a labanc hadak fővezéréét ejti foglyul, Rákóczi nevezi ki hadnaggyá. Sorsa azt példázza, hogyan forrt össze a nép sorsa a szabadságharccal, hogyan nyílt meg előtte az érvényesülés útja. — Bornemissa hű bajtársa, Fekete Mihály egy szegénylegényekből verbuválódott szabadsapat vezetőjeként harcol, amíg a néptől idegen tábornokot, Eszterházyt Bottyán generális váltja fel az északi hadak parancsnoklásában — ekkor Fekete is átlép egyre fejlődő, népesedő reguláris seregébe.

A regény azzal fejeződik be, hogy Bornemissa résztvesz szülőfaluja visszafoglalásában és régi szokás szerint násznagyával kéreti meg szerelmese kezét; a násznagy pedig maga Vak Bottyán. A lakodalom utáni napon azonban kivont karddal, dobpergéssel, »Pro libertate« felirású zászlók alatt további harcban indulnak a kuruc seregek.

A regény tehát a Rákóczi-szabadságharc felefele ívelő szakaszát ábrázolja

és noha az író gondosan figyel a friss, optimista és emberábrázolásban a népmesék tisztaságára emlékeztető stílusra, megvillantja azokat a tényezőket is, amelyek a szabadságharc bukását okozták. Így Inczédi földesúr, — a seregben ezredes — többre becscüli birtokait, mint a szabadság ügyét és árulóvá válik. A külföldi követek is csak addig biztosítják, vagy inkább csak ígérik Rákóczi-nak a segítséget, amíg kiderül, hogy nem egy fejedelem áll szemben egy császárral, hanem a nép vívja forradalmi harcát elnyomói ellen. Barabás mindenütt a reális társadalmi mozgatóerők összhatását ábrázolja s így teszi könyvét időszerűvé. (L. O.)

Kuczka Péter:

MINDENKINEK! MINDENKINEK!

Szépirodalmi Könyvkiadó

A költő így határozta meg kötetének műfaját: »Versfűzér a Magyar Tanácsköztársaságról«. Hárminc lírai, elbeszélő és balladisztikus versben eleve-níti fel az első magyar proletárdiktatú-rát.

»Férfiakat dalolok, kik meg sose hal-nak, de életük egyre erősebb, emlékü-k egyre telibb« — mondja első négy so-rában, és legjellegzetesebb jeleneteiben, rendkívüli sűrítettséggel, keményen vé-sett képekben, megrázó erővel e har-minc hosszabb, rövidebb versben meg-énekli a forradalmat, attól a nagy vára-kozással telt perctől kezdve, amely-ben Európa fülébe eljutott a híre Lenin októberének és amikor mindenkire el-jutott a szovjet kormány első szava: »Legyen béke!«, és amikor ezektől a szavaktól szerte a világon megremegett az elkorhadt rend és új remény költö-zött a dolgozók szívébe. Kuczka látatja a frontokról hazaözönlő katonákat, az »őszirózsás« forradalmat, a pártot az újfajta különös emberekből, a dicsősé-ges március huszonegyedikét, amikor »feketül az utcán a felszabadult nép dolgos sokasága.«

A Tanácsköztársaság harcait apró je-lenetekben villantja elénk, de oly köl-tői erővel, olyan tömör képekben, hogy megérezzük az egészek nagyságát. A fegyvert fogott népről és igaz vezetőinől: Rákosiról, Szamuelyről szólnak ezek a versek, történelmi hűséggel és a ma harcaihoz erődtáolan, szívbemarkolóan és jellemet formálóan.

Úgy érezzük, Kuczka méltó emléket állított azoknak a férfiaknak, kik meg sose halnak, akiknek tetteire épül a megdönthetetlen második proletárdikta-túra. (Z. V.)

ÚJ MAGYAR ELBESZÉLÉSEK

Szabó Pál: Csendélet a pusztán;

Cseres Tibor: Embernek próbája;

Vidor Miklós: Hazugság

Az Országos Béketanács kiadványat

A falu új arcának egy-egy vonását mű-tatja be Szabó Pál és Cseres Tibor. Szabó Pál meleg szívvel megírt elbeszélése kö-zéppontjában egy süketnéma árva pa-rasztgyerek, névszerint Takács Kari áll. Falun még ma is él a múltnak az a hie-delme, hogy aki süketnéma, az bolond is. Takács Karinak is ez a sorsa, mos-tohaszülei dolgoztatják, de mégsem ves-zik emberszámba, a gyerekek kicsü-folják, még a kutyák is megugatják. A falu határában fekvő gépállomás Kari számára is megnyitja az emberi élet, a boldogulás lehetőségét. Traktorista lesz, gyógypedagógiai iskolába küldik, hogy megtanuljon írni, olvasni, kapcsolatot tudjon teremteni embertársaival. Meg-indító költőiséggel ábrázolja Szabó Pál a szegény süketnéma mélybőljövő, szóta-lan, szemérmes szerelmét a gépállomás üdvöskéje, a szép szóke Borsos Erzsike iránt.

Cseres Tibor szép magyarsággal meg-írt novellája egy szekérvásárlás bo-nyodalmaival beszél el. A termelőszövet-kezet két tagjára, Csótira és Szondára bizza ezt a felelősségteljes munkát. Nemcsak azért, mert a szövetkezetben nekik van kerékpárjuk, — de a kocsi-vásárlás egyúttal próba is. Mindkettőjük-nek kifelé áll a rúdja a szövetkezetből. Ám amíg Szondát hanyagsága, rossz munkája miatt akarják kitenni, addig a Csótit ért vádak nem egészen jogosak: rossz beosztást kapott, ahol nem tud jól dolgozni, és a vezetőség sem kedveli erősen bíráló magatartása miatt. A vá-sárlás során a konkoly elválnak a búzá-tól. Bebizonyosodott, hogy Csóti szívé-n viseli a szövetkezet dolgait, méltó tagok bizalmára, Szonda pedig léhűtő, lusta, iszákos, mulatós ember, aki vásárlás közben is csak a saját hasznát nézi. A cselekmény középpontjában álló konflikt-us túlságosan mindennapi. Ezért a hiá-nyosságért bőven kárpótol a falusi élet részleteiben is hűséges rajza, a két éle-sen megrajzolt parasztfigura, a kocsi-vásárlás mulatságos, »kalandos« leírása.

Vidor Miklós elbeszélése egy nagyon időszerű kérdést dolgoz fel. Közvetlenebb agitációs jellegű írás, mint a két előbb ismertetett elbeszélés. Vidor kiskorúny-eles vádirata a kapitalista társadalom egyik jellegzetes bűnének, a magzat-elhajtásnak. Értékes Zsófi szegény

parasztlányt addig-addig környékezi a falu gazdag kulákjának fia, amíg enged a szép szavaknak és a megígért házasság reményében a fiú szeretője lesz. A szerelem meghozza a gyümölcsét, a fiú szülei azonban hallani sem akarnak a házasságról, sőt ráveszik a szegény »megesett« teremtést, hogy vétesse el a meg nem született gyermekét. A műtétet hozzánemértő, avatatlan kezek hajtják végre, műhiba következtében Zsófinak többé nem lehet gyereke. Idővel a leány Budapestre kerülve, férjhezmegy. Házasságát azonban megmérgezi az, hogy nem lehet gyerekük. A férj, Kudra Berci önzését mélyen sérti, hogy felesége leánykori botlásának szomorú következményeit csak három évi házasság után meri bevallani. Kudra, aki mérhetetlenül vágyik gyerek után, úgy érzi, hogy becsapták, felesége hazudott neki. Már-már felbőrl a házasság, amikor egy korán árvaságra jutott gyerek, akit a Kudra-házaspár örökbefogad, elűzi a család feje fölé tornyosuló felhőket. Vidor elbeszélése hasznos fegyvere államunknak és pártunknak a magzatelhajtás ellen vívott küzdelemben (M. G.)

Gorkij:

HÁRMAN

Új Magyar Könyvkiadó

Gorkij ezt a regényét 1900-ban írta és először az »Élet« című irodalmi folyóiratban jelent meg folytatásokban. (A cári cenzúra azonban nem sokkal később a folyóiratot betiltatta, elsősorban Gorkij regényének közzétételéért.)

Három fiatalember életútját rajzolja meg az író ebben a regényben. A történet kerete — Gorkij több regényében megfestette s »okurovi világ« névvel szinte fogalomná tette ezt a tájat — a cári Oroszország egy eldugott, vidéki kisvárosának jellegzetes, egyhangúságba, mocsokba fúlt világa. Őt év választ el az 1905-ös orosz fennemlékéstől, s ez a regény — noha cselekményének egyetlen vonala sem mutat vagy utal közvetlenül 1905 felé — azt bizonyítja, hogy Oroszországban a századfordulón már szükségképp a forradalom felé mozdulnak a dolgok. Mindezt azzal bizonyítja közvetve is meggyőzően a regény, hogy olyan eretentő képet fest a korabeli Oroszország viszonyairól (megmutatva: mivé teszi az embert az a világ), hogy az olvasónak feltétlenül azt a következtetést kell levonnia: ez a rendszer nem maradhat sokáig háborítatlan.

Három gyermeket vet egymásmellé a sors. Ilja Lunyevet — apját gyujtogatás

vádjával száműzték —, Pável Gracsevet — apját, mert agyonverte feleségét, kényszermunkára küldték — és Jakov Petruhát, egy kapzsi, gonosz korcsmáros gyermekét. Mi vár ezekre a fiatalokra ott, ahol csak durvaságot, szennyet, erőszakosságot, bünt látnak maguk körül? Ahol a korcsmáros kirabolja még a koldust is, ahol gyerekleányokat adnak el szülőik gazdag kereskedőknek, ahol a nőknek sajátmagukat kell árulniuk, mivé lesznek ilyen életkörülmények között a gyermekek? Ilja és Jakov könyvekbe bújnak el a világ elől, míg tehetik, a vadóc Pável megszökik, éhezve kóborol, iskolába se járhat, őt az élet kemény öklöcsapásai »nevelik«. Jakov, a korcsmáros fia belefűl a könyvek álomvilágába, érzékenylelkű, de gyengeakarátú fiatalemberré serdül, aki nem tud egyenesen állni a lábán a sorsát alakító tényezőkkel szemben. Ilja Lunyev — ő áll a regény előterében — sorsa is hogyan alakul? »... Itt másféle a számvetés — mondja egyik gazdája, mikor elzavarja a munkából a fiút, egyenessége és vakmerősége miatt. — ... Ha csak egy becsületes, de kilenc csirkefogó, senki sem nyer... Az egy ember azonban elvész. Akik többen vannak, azoké az igazság... Így kell megítélni a becsületeséget.« Önzést, kapzsiságot látott maga körül Ilja s hiába világosfejű, fogékonylelkű fiú, a környezet hatása háttérbe szprította ezeket és olyan tulajdonságokat engedett benne érvényrejutni, amelyek aztán előidéztek életében a tragédiákat. »... Egész életemben nyakig piszokban jártam... mindig abba botlottam, amit gyűlölök... Soha sem találkoztam valakivel, akire örömmel nézhettem volna... Hát nincs semmi tiszta az életben?« Ilja Lunyev szavai ezek. Vagy másutt: »... De hát miért lennék jó? Ki simogatta meg a fejemet? ... Talán egyetlen ember akadt, aki szeretett... És az is egy ledér nő volt!«

A három ember közül egyedül Pável Gracsev élete mutat jó irányba, pedig talán ő indult legmélyebbről. Az ő élete lesz egyedül munkás élet, egyedül ő keresi munkával a kenyerét.

Gorkij tehetségének két lényeges vonása jut érvényre ebben az alkotásában is. Az egyik: az élet, ezen belül egy társadalmi rendszer minden lényeges jelenségét emberi sorsok alakulásának a tükrében megmutatni. A másik: a munka jellemformáló erejének ábrázolása Pável Gracsev életén keresztül.

Gorkij nagyon szerette ezt a munkáját, több átdolgozásban tökéletesítette. A magyar fordítás — ezé a kiadásé és az előbbié is — Havas András Károly munkája. (Sz. A.)

A. Golubjova:
AZ URZSUMI FIÚ

Ifjúsági Könyvkiadó

A. Golubjova az egyik legnagyobb forradalmár és államférfi, Szergej Mironovics Kirov gyermekekörét és ifjúságát dolgozta fel »Az urzsumi fiú« című könyvében.

Sz. M. Kirov (1886—1934) mintaképe volt az igazi bolseviknak. Már kora ifjúságától cselekvően részt vett a munkásmozgásban és élete végéig harcolt a párt céljaiért.

Mindig a legveszélyesebb, legtöbb bátorságot és kitartást igénylő feladatokat bízta rá a párt. A Nagy Októberi Forradalom előtt Észak-Kaukázusban dolgozik az elmaradott népek öntudatra ébresztésén. Végigharcolja a polgárháborút. Nevéhez fűződik Asztrahánynak, a Volga vidék e kulcsfontjának védelme Gyenikin csapataival szemben. A szovjet hatalom megszilárdulása után hosszú éveket a leningrádi területi pártszervezet élén áll. Munkássága, szeretetreméltó egyénisége felkeltette a szovjet hatalom ellenségeinek gyűlöletét, vértanúként halt meg azért a szent ügyért, amelyért egész életében harcolt — a trockista árulók ölték meg 1934. december 1-én.

Az író Szergej Kosztrikov (Kirov eredeti neve) alakjában nem mindennapi ifjút állít elénk. A korán árvaságra jutott gyermek nyolcéves korától az urzsumi menhelyen nevelkedik. A menhely egyhangúsága azonban nem tudja elnyomni minden iránt való érdeklődését, tudásvágyát, amely arra ösztönzi pl., hogy állandóan olvasson bejárjon a város egyik könyvtárába és ott bújja a könyveket és folyóiratokat. Bármilyen közönségszerepbe kerül, mindenütt szeretik; tanárai szorgalmáért, társai igazságszeretéért, segítőkészségéért, bátorságáért. Nem tűri az önkényeskedést, az ok nélküli kapott bántalmakat. Szembeszáll a városi fiúkkal, akik csúfolják, ütök-verik a gyöngébb menhelyi gyerekeket. Képzletét állandóan foglalkoztatja az utcájuk végében lakó »lázadók«, a politikai száműzöttek élete. Szergejt a polgári iskola elvégzése után, mint »rendkívüli képességekkel rendelkező tanulót« az urzsumi jótékony egyet küldi a kazanyi alsófokú ipari iskolába. Itt ismerkedik meg forradalmi érzelmű diákokkal, munkásokkal és a munkások szörnyű kizsákmányolásáról is így szerez közvetlen tapasztalatokat. 16 éves, mikor röplapokat sokszorosít, tüntetéseken vesz részt. 1904. augusztusában egy forradalmár diákkal Tomszkba utazik, hogy forradalmi tevékenységet fejtsen ki.

Idáig írja meg könyvében Golubjova

Kirov élettörténetét. Az író úgy rajzolta meg hősét, hogy ragyogó példaképként állhat az olvasók előtt. A könyv mégsem elégti ki teljes mértékben várakozásunkat. Nevelőhatását csökkentti, hogy az írónak nem sikerült a nagy tisztelettel övezett forradalmár öntudatra ébredésének éveit mélyen ábrázolni. A gyermek Kirov alakja sikerültebb, mint az ifjúé. A cselekmény is lehetne izgalmasabb, kevés benne a forradalmi romantika.

Szükség lett volna, hogy a könyvet ki-egészítsék Kirov életrajzával, hiszen alakja ifjúságunk körében még nem olyan közismert, mint a Szovjetunióban.

Ezek a fogyatékoságok azonban nem takarhatják el azt a szeretetet, amelyet az író hősé iránt érez és amely minden sorából kiérződik. Hiányosságai ellenére is vonzó és kedves olvasmánya lesz a 10—14 éves olvasóknak. (Csupkai Aladárné)

N. Volkov:

SZÍVÜGYÜNK,

Új Magyar Könyvkiadó

A szívügy — mely fölé Volkov könyve gyöngéden és sok szeretettel hajol — a szovjet kereskedelem ügye. De a közös, szép ügybe beledobognak egyszerűbb szívügyek is: bátor és emberséges, lelkes és szerelmes nők és férfiak apróbb bizonyodalmi, harcai a tulajdon boldogságukért.

Mikor Lena Bajkova elindul útjára, még béke honol a szovjet földön. Kamenszk városának egyik élelmiszerboltjában kezdi mint takarintónó; de nemsokára a pult mögé kerül, kiszolgálónak. Szívós munkabírása, természetes okossága, lelkesége és ébersége arra készíti a területi kereskedelmi igazgatást, hogy egyre fontosabb és felelősségteljesebb feladatokat bizzon reá. Kitör a háború. A kereskedelemre új kötelességek hárulnak. Kamenszk folyójának túlsó partján jóformán pillanatok alatt gyárváros nő ki a semmiből. A munkásokat élelmezni kell. A jegyrendszer tömörked bajlódással jár; százszerosan több tapintatra, talpraesettségre és ötletességre van szükség, mint annak előtte. A hátszág arcvonalának legforróbb pontjain bukkan fel Lena kedves alakja, lelkes arca. Mindenütt hősiesen vívja meg a maga kis csatáit. Közben belül is fejlődik, gyarapszik. Pompás komszomolka válik belőle. Mire beköszönt a győzelem nagy napja s döntő léptekkel elindul a háborút követő öt éves terv, megszüntetik a jegyrendszert és végrehajjtják a jólétet árasztó pénzügyi reformot: Lena büszkén szorítja szívéhez a párt tagjelöltségi könyvecskéjét és annak az —

áruháznak is beillő — fényes élelmiszert-boltnak a vezetője, mely a kereskedelem öszszövetségi munkaversenyének zászlaját nyeri el.

Közben legbenső szívügyére is napsugár hull. Vaktában tapogatózó szíve eleinte egy gyökértelen, cinikus és a bü-nözés határmezsgyéjén támolygó »szép-fiú« közelébe sodorta. De érzelmei csakhamar az üzlet vezetője felé fordulnak. Andrej Iljics talpig férfi, valóságos hőse a munkának. Nemsokára odakünn, a fronton is rettenthetetlen hős. Súlyosan megsebesül a gerincén és már-már azt hisszük, hogy örök életére nyomorék marad. Lena évekig nem hall felőle; azt hiszi, hogy hősi halált halt. Levele, melyben életjelt adott, elkallódik a silány, spekuláns, nyugatimádó Gronszkij kezén, akivel Lena oly bátran és szívósan szem-beszállt.

A félreértés tisztázódik. Lena röpiül Andrej Iljicsért. Az még mindig nyakig bepólyálva fekszik egy távoli kórházban. S amint egyre több fény árad a nagy megpróbáltatást kiállott hazára, egyre több hő és világosság jut a kedves emberpárnak is. Andrej Iljics egészségét talpraállítja az orvostudomány és élet-társának szeretete, derije, tűzön-vízen keresztül helytálló embersége.

A hősnő és a hős alakja körül a szerző sok-sok figurát vonultat fel. Színesen keveri a derekakat a silányabbakkal, ez öntudatosakat a tévelygőkkel, a lomhább tucatembereket az ügyért sikraszálló tisztultakkal. Az ügy, a szívügy, a oly gyakran lekicsinyelt szocialista kereskedelem. A szerző az alakjain és itt-ott kis-sé naivul szőtt bonyodalmain keresztül világít rá a szovjet kereskedelem küldetésére és a feladataiban rejlő szépsé-gekre.

Volkov egysíkúan, de fürgén, élénken ábrázolja szereplőit. A mélyebb elem-zésig nem jut el, de ez nyilván nem is becsvágya. Könyve igénytelen mű és ez a szerénysége igen rokonszenves. Egyet-len mozzanatával sem igyekszik túllépní célkitűzését: a szocialista kereskedelem ügyének szeretetteljes átlántálását az olvasó eszméletébe a könnyedén szótt mesén és a laza ecsetvonásokkal föl-vázolt alakok sokaságán keresztül. Egypár igazán meleg és közvetlen tájleírása szer-etétremléltó írói erényeket csillant meg. (K. P.)

FILMREGÉNYEK

Az Új Magyar Könyvkiadó sorozata

»Filmregények« címmel érdekes sorozatot indított útjára az Új Magyar Könyvkiadó. Kiváló szovjet filmek iro-dalmi forgatókönyveit bocsátja az olva-sók elé. A filmeket valamennyien jól

ismerjük: a »Lenin októbere«, »A párt-titkár«, vagy a »Kronstadti tengerészek« dolgozóink változatlanul élénk érdeklő-dése mellett, többszörösen felújítva ma is futnak filmszínházaink műsorán. Ez a tény már eleve biztosítja a sorozat kellő számú olvasótáborát.

A film a legszelesebb tömegekhez szóló művészet. Egy-egy magasszínvo-nalú alkotás, egy-egy kimagasló színészi alakítás hosszú időre mély nyomot hagy a nézőben, aki többször emlékezetébe idézi a film érdekesebb, tanulságosabb jeleneteit, biztatást vagy éppen útmuta-tást merít a főhősök cselekedeteiből.

Hány magyar dolgozó nő tanult bátor-ságot, határozottságot, a néphez és a párthoz való törhetetlen hűséget Alekszandra Szokolovától, »A nép vá-lasztotta« című film főhősétől. Alekszandra egyszerű parasztasszony. Háztartást vezet, gyermeket nevel, dol-gozik a földeken és csak a szovjetha-talom nyitja fel a szemét, adja meg neki a bátorságot ahhoz, hogy hallatni merje a szavát. Egyre nagyobb problémák elé kerül. A kolhoz elnökévé választják, férje elhagyja, az ellenség (amikor látja, hogy jól megállja a helyét), az életére tör.

Alekszandra Szokolova azonban nagy erőt érez maga mögött. A párt erejét és azt a tudatot, hogy a kolhoz vezetése, a falu jólétének emelése nagy feladat, amely egész embert kíván. Amikor a nép küldötteként a Legfelsőbb Tanács ülésén felszólal, ezt mondja: »Engem is megtanított a nép szeretni, óvni ezt a szeretetet, főleg pedig megérteni, mire van szüksége a népnek.«

A néző sokáig visszaemlékezik »A nép választotta« feledhetetlen, mélyen em-beri jeleneteire, a »Lenin októbere« le-bilincselő mozgalmasságára és a nagy forradalmár Lenin alakjára vagy a többi kiváló szovjet filmalkotás képeire.

Az olvasó pedig, aki kezébe veszi az irodalmi forgatókönyvet, újra átéli a cselekmény minden fordulatát, újra meg-érti a film nagy tanulságait...

A »Filmregények« című sorozatnak azonban nemcsak ez a jelentősége: felébreszti az érdeklődést más köny-vek iránt is. A film képszerűen rögződik az emlékezetben, aki a fil-met látta, jobban beleélte magát a regény cselekményébe is. Emlékez-zünk csak arra, hogy a »Távol Moszkvá-tól« filmváltozata mennyire megnövelte a regény amúgy is hatalmas olvasótábo-rát. A filmregények elolvasása után más, nagyobb regények hatása is mélyebb lesz. Az irodalmi forgatókönyvekkel te-hát tudatos és élményszerű olvasásra nevelhetjük a könyvtár látogatóit. Fel-

adatunk. hogy ezt a lehetőséget alaposan fel is használjuk.

Tartsuk szem előtt azt is, hogy a »Filmregények« minden egyes száma a szovjethatalom egy-egy jelentős korszakával foglalkozik. Helyes tehát, ha a füzetekkel együtt más, a szovjet élet hasonló korszakaival, jelentős eseményeivel foglalkozó regényt is olvasásra ajánlunk. Például »A párttitkár« forgatókönyve mellé válogathatunk a Nagy Honvédő Háborúról szóló gazdag szovjet regényirodalomból. Ajánlhatjuk Fagyjev Ifjú Gárdáját, Birjukov Sirályát, Beck Volokalamszki országútját stb.

A »Filmregények« a könyvtáros jó segítőtársaivá válhatnak, hogyha helyesen használja fel őket. Örömmel üdvözölhetjük a kiadónak azt a kezdeményezését, hogy a filmekből vett képekkel illusztrálja a füzetek fedélapjait. (Rónaszegi Miklós)

Nyikoláj Nyikityin:

ÉSZAK HAJNALA

Új Magyar Könyvkiadó

A szovjet írók regényei nyomán méreteiben egyre hatalmasabb és részleteiben egyre gazdagabb történelmi körképékként bontakozik ki a Nagy Októberi Szocialista Forradalom és az azt követő külföldi katonai intervenció elleni honvédelem hősi korszaka. Nyikityin: Észak hajnala című, magyar fordításban most megjelent regénye az északoroszországi harcokat ábrázolja.

»Az angolok és franciák Oroszország északi részén szállították partra csapatokat, elfoglalták Archangelszket és Murmanszket, támogatták ott a fehérgárdisták lázadását, megdöntötték a Szovjethatalmat és »Oroszország északi kormánya« néven fehérgárdista kormányt alakítottak.« (SZK(b)P Története VIII. fejezet.) A párttörténetnek ezt az egy mondatát bontja ki Nyikityin magávalragadóan izgalmas, sokszínű regényre. A történelmi valóság és az írói fantázia szerencsés együttjárása az események hű krónikájává és ugyanakkor élvezetes olvasmányává teszi a regényt, amely ebben a művészi megoldásban szórakoztatva tanít.

1918 tikkasztó és nehéz nyarán alig másfél száz főnyi katonasztag hagyta el Petrográdot azzal a feladattal, hogy a Murmanszkban partraszállt angol csapatok által fenyegetett Archangelszk megvédésére siessen. Ettől a naptól kezdve a »pityeri« munkásokból, diákokból, volt katonákból összeverődött kis osztag sorsa egy a forradalommal. Milliók gondolatát mondja ki ütközet közben

Valerij Szergunyko, az egyszerű pétervári vas munkás: »... ha valaki azt mondaná nekem, hogy itt van, nesze neked száz élet, akkor én mind egy szálíg odaadnám a forradalomért. Becsületemre mondom, a nép csakis a fegyverek erejével vívhatja ki az új, boldog életet.« És az emberek, az északi tundra, a fagyos folyók, a komor fenyevesek népe mintha száz élete lenne, ragad fegyvert, hogy harcra keljen a nyílt csatamezőn és a földalatti mozgalomban a betolakodó idegenek s az ellenforradalmár fehérgárdisták ellen és adja életét, ki hősi harcban, mint Vinogradov, a pártmunkás, ki egyszerű, reménytelen szavakkal a száján, mint Nyesztyerov, az öreg paraszt, az angol tiszt revolvére előtt, hűen a párthoz és a néphez, mint százak és százak, az angol kémelhárító kínzókamráiban.

Szinte filmszerű jelenetsorozatokban pergeti le Nyikityin regénye a közel húsz hónapig tartó, áldozattal és dicsőséggel teli északdvini hadjáratot az intervenciók ellen. Világos, tiszta stílusával, plasztikusan véssett jellemábrázolásával méltó emléket állít a történelem és a regény hőseinek: az egyszerű, dolgozó népnek. (V. V.)

Cezar Boliac:

VÁLOGATOTT MUNKÁI

Szépirodalmi Könyvkiadó

Boliac (1813—1881) a román nép múlt századi forradalmi harcainak énekes-e és katonája volt. Magas eszmei tartalmú, a nemzeti, társadalmi fejlődésért harcba szálló versei, publicisztikai írásai a román nép forradalmi irodalmi hagyományainak legjelentősebb alkotásai közé tartoznak. Magyarul eddig csak néhány költeménye jelent meg a Román költők antológiájában. Ez a kötet, amelyet a román-magyar közös könyvkiadás keretében adtak ki, igazi jelentőségében ismerteti meg Boliac életművét a magyar olvasókkal.

Az ifjú Boliac figyelmét a haladó romantika és az utópista szocialisták alkotásai irányítják a társadalmi kérdésekre. A nép, elsősorban a parasztság, helyzetének megismerése, továbbá bekapcsolódása a nyerveves évek forradalmi mozgalmába: a hűbériség eltörléséért, a jobbágytömegek felszabadításáért, az ország demokratikus átalakításáért vívott küzdelem egyik kiemelkedő vezetőjévé teszi.

1848-ban a forradalom valóban demokratikus, plebejus szárnyán találjuk, küzd a román és magyar nép barátságáért, összefogásáért; igyekszik elhárítani a sovinszta izgatók emelte akadá-

lyokat, részt vesz Balcescunak Bommel és Kossuthal folytatott tárgyalásain. A Bommel folytatott tárgyalás után írja »Testvéri Románia« című lelkes hangú költeményét: »Halljátok? A Nagy Tűzér — Új Romániát ígér! — Ausztria elbukott, — Román, lengyel és magyar — Láncot többé nem akar — S elűzi a zsarnokot«.

Boliac politikai tevékenységétől elválaszthatatlan irodalmi munkássága. 1848 előtt a forradalom felé haladó események izzása csap ki verseiből. Igazi hangját, művészi alkotóerejét a népköltészet szabadítja fel. Nemzeti témák, nemzeti hang, a nép szükségleteinek kielégítése: irodalmi munkásságának jelszava és gyakorlata. Elutasítja magától a korabeli bojár költészet romantikus szelvelését, az egyszerű nép hangján kiáltja az urak fülébe a parasztok, munkások tengernyi szenvedését. A román irodalomtörténet joggal hangsúlyozza kezdeményező és iránymutató szerepét a román nemzeti irodalom megteremtésében; — nem véletlenül tekintette Eminescu is elődjének.

A forradalom bukása után, az általános forradalmi apály időszakában radikalizmusa veszít erejéből, pesszimista hangok is jelentkeznek írásaiban, de továbbra is a demokratikus reformok harcosa marad.

A kötet összeállítója, Balla Ernő, Boliac legtanulságosabb, legjellemzőbb cikkeit, legszebb verseit gyűjtötte össze a kötetbe. A könyv megjelentetése — ebből a szempontból a kötetnek »A forradalom költője együtt a néppel« és »A román-magyar közös harc ügyéért« című része a legjelentősebb — fontos állomása annak az erőfeszítésnek, amelylyel könyvkiadásunk igyekszik megismertetni a magyar olvasókkal a népi demokratikus államok forradalmi kulturális hagyományait. (P. L.)

Antonín Zápotocký:

VÖRÖS FÉNYEK KLADNO FELETT

Szépirodalmi Könyvkiadó

Antonín Zápotocký regényének színtere, a »Vörös Kladno«, Csehszlovákia legforradalmibb bányászkerülete. Az I. világháború éveiben és a következő három esztendőben a kladnoi szociáldemokrata bányászok — élükön a műben Tonda néven szereplő Antonín Zápotockýval — indítják el azokat a hatalmas népi tömegeket harci sorba állító megmozdulásokat, amelyek a zsarnoki idegen uralom, az Osztrák-Magyar Monarchia leveréséhez, a Csehszlovák Köztársaság megteremtéséhez, a párt bal- és jobbszárnyának szétválásához, majd Csehszlovákia Kommunista Pártja megalakulásához vezetnek. A

cseh és szlovák munkásmozgalom történetének talán legjelentősebb és legkeményebb korszaka ez, — a próbát csak a nagy célt világosan ismerő, törhetetlen akaratú harcосok állhatják.

A féktelen kizsákmányolás, az éhínség gyötrelmei után, 1918. júniusában, a Köztársaság megalakulásakor a nép bizvást bízik egy új, jobb világban. Hamarosan kiviláglik azonban, hogy csak a cégtáblákat festették át, a régi urak a helyükön maradtak és az elnyomás — a tessék-lássék engedmények ellenére is — változatlan. Az igazi forradalmároknak több fronton kell most a fegyvert forgatniok: küzdenek azért, hogy a Köztársaság a szocialista és nem a kapitalista útra térjen, küzdenek a kormányba bekerült áruló jobboldali szociáldemokrata vezetők és az amerikai út, a reformok, a »lassú fejlődés« minden híve ellen, megvédik a nagyszerű bolsevik eszmét, a vad-rágalmak özönétől. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom eredményei nélkül a bizonyult történeti helyzetben sem a követhető utat nem láthatnák pontosan, sem a mozgalom nem kaphatna az addig páratlan lendületre. A baloldal 1920. januárjában megmutatja megnövekedett erejét, amikor harmincegy volt császári uradalomban kitör a mezőgazdasági munkások általános sztrájkja, a bányászok, majd az egész munkásosztály támogatja harcukat. A helytállás legnehezebb ideje 1920 decemberében következik el: a mindig élenjáró Kladno vezetésével a dolgozók az egész országban általános sztrájkba kezdenek, amely már-már fegyveres felkelésbe torkollik. Az ellenforradalom a véglegesen kettészakadt szociáldemokrata párt jobboldalával szövetségbe leveri és kegyetlenül megtorolja ugyan a lázadást, de célt mégsem ér. A munkás-ság szolidaritása megizmosodik, bebörtönzött legjobbjaik irányításával elszántabban harcolnak a III. Internacionálé mellett, az árulók és ingadozók ellen, mint valaha. A »Vörös fények Kladno felett« egy ünnep krónikájával fejeződik be, 1921 május 15-ével, amikor megalakul Csehszlovákia Kommunista Pártja.

Antonín Zápotocký műve a szó szoros műfaji értelmében véve nem regény, írója az eseményeket dokumentumszerű hűséggel követi, de eszközei a szépirodalom nemes eszközei. Különösen a jellemábrázolásban kimagasló, hősei ismerős típusok és felejthetetlen egyének egyszerűségben. A nagyszabású történelmi téma schasam válik »szárazzá« Zápotocký kezén, humorral is színezi a súlyos, sorsdöntő fordulóok leírását. A baráti csehszlovák népet nemcsak igazabban ismerjük, de még jobban megismerjük Antonín Zápotocký művéből. (László Anikó)

MulK Radzs Anand:

A KULI

Szépirodalmi Könyvkiadó

MulK Radzs Anand a mai India egyik legjelentősebb írója. Regényei hazájának központi politikai, társadalmi kérdéseivel foglalkoznak. Írásművészetét a népe emberibb jövőjéért vívott harc, népe jövőjébe vetett hit jellemzi. Népének szeretete vitte a békeharcosok soraiba is. A Béke-Világtanács nemrég Béke-díjjal tüntette ki irodalmi munkásságáért.

A magyar olvasók tavaly megjelent »Tealevél« című regényéből ismerték meg MulK Radzs Anandot. Ez a regény az angol ültetvényeken rabszolgáskorban dolgozó indiai parasztok kiszolgáltatott helyzetéről, szörnyű nyomoráról festett megrázó képet. Most megjelent »A kuli« című regénye talán még messzebbre viszi el az olvasót India társadalmi problémáinak megértésében.

A regény Munu, egy hindu parasztyerek tragikus sorsának balladai erejű története. Munu árvagyerek. Úgy-ahogy nagybátyja gondoskodott róla, de tizen-négy éves korában már magának kell megkeresnie kenyerét. Szolgaként hányódik ide-oda. Munkájáért éhezéssel, ütlegekkel fizetnek. Tanulni szeretne — falujában már megtanult írni-olvasni — vonzza a gépek világa, de a valóság az, hogy gazdái a legutolsó állatnál is kevesebbre nézik.

Egyideig gyárban dolgozik, szervezett munkások közé kerül. Itt kezdi először embernek érezni magát, itt mer először, ha bátoratlanul is, arra gondolni, hogy lehet kiút szörnyű életének nyomorából, kiszolgáltatottságából — és ehhez harc kell. Gyerektestét azonban másfél év alatt elpusztítja a rettenetes éhezés, az embertelen robot. És »egy valószerűtlen fehér, holdfényes éjszaka korai óráiban meghalt — életének áradata visszaömlött a mélybe«.

A kis kuli rövid, de annál több tapasztalatot, tanulságot hozó életútja mélyen bevilágít a két háború közötti India társadalmi problémáiba. A regény a lényegét megragadó igazi írásművészet tükrében mutatja az angol gyarmatosítókat, akik még a bennszülött értelmiségieket se hajlandó emberszámba venni, a gerinctelen, talpnyaló, romlott hindu burzsoáziát, munkások, parasztok, kulik nyomorúságát. »A kuli«-ban még aránylag keveset mond MulK Radzs Anand arról, hogyan érik a népben a tiltakozás a gyarmatosítók és a hazai kizsákmányolók ellen, de feltűnnek olyan alakok, mint Móhan, a kis kuli pártfogója — akiben már él az új emberi öntudat, akiknek a soraiból majd kikerülnek a forradalmi mozgalom vezetői.

Mondanivalóinak sokoldalú gazdagsága, realizmusának leleplező ereje, emberábrázolásának ritka finomsága, különös, vonzó líraisága sokáig emlékezetes olvasmánnyá teszi MulK Radzs Anand regényét. (P. L.)

Willy Bredel:

APAK

Szépirodalmi Könyvkiadó

Az apák: az első munkásnemzedék, amelyet Marx és Engels nevelt s amelyet a II. Internacionálé vezetősége elárult. Az ő tragikus útvesztésükről szól Bredel kitűnő és nagyon jelentős regénye, amely egy trilógiának első, de önmagában is önálló része.

Bismarck híres szocialistaellenes törvényeinek nyomására a német szociáldemokrata párt illegálisba szorult és hogy szét ne szóródjék, a tagok különböző társadalmi egyesületekbe tömörültek.

A regény szereplői — egy kiterjedt munkáscsalád nagy művészi erővel ábrázolt rokonai és ismerősei köre — egy Májusvirágzás nevű takarékegyesület tagjai: A név arra kíván célozni, hogy a »szocdem« szellem él és virul. A II. Internacionálé vezetőségének következetlen és langyos politikája azonban olyan légkört teremtett, amelyben a forradalmi szellem csak fuldoklott. A Májusvirágzás is letért a »kiismerhetetlen« politika útjáról és működése kimerült a kerti ünnepek rendezésében, közös sörözésekben, kugliversenyekben... Ebben a »dérús, békebeli« légkörben eltorzultak az egykor nemes törekvések; a régi harcok egyre kicsinyesebb célok érdekében buzgolkodtak; akik barrikádharcra készültek tíz-husz éve, most vigalmi elnökként, áltevékenységgel kábították magukat, mert iszonyodtak a felismeréstől, hogy utat tévesztettek.

1914-ben a szokásos nyári ünnepséget július végén rendezte a Májusvirágzás. A mölnni tó partján folyt a sörözés, a tánc, a kávéhoz kuglófot ettek — »régii szép békeidők!« — s az osztrák trónörökös meggyilkolásának és a Monarchia ultimátumának híreire csak legyintettek: a párt majd »leszavazza« a háborút.

Néhány nap múlva, a regény egyik központi alakját, Brentent, háborúellenes magatartása miatt véresre verik a »szocdem« fellegráiban, a Szakszervezetek Házában, ahol valamikor a béke ügye volt az egyik fő programmpont. A szocdem-párt vezetősége hivatalos nyilatkozattal is az imperialista kormány mellé állott és most lelepleződött, hogy a

Májusvirágzás — társaival együtt — pontosan olyan nyárspolgári és tragikusan hasznavehetetlen, mint amilyen a neve. Az árulás, a rászedés műve az első világháború véres kalandjában koronázta meg önmagát, a II. Internacionálé önmaga állított ki bizonyítványt működéséről.

Bredel könyve a munkásmozgalom egyik legfontosabb szakaszát ábrázolja, azt a kort, amelyben a német mozgalom jelentette az emberiség legégetőbb kérdéseinek megoldását, de kudarcba fulladt. Az idevezető út ábrázolása hiteles és művészi magasszínvonalú, sőt megérteti a német szociáldemokrácia két évtizeddel későbbi kapitulációját is a fasizmus előtt. A könyvnek hiányossága azonban, hogy nem mutatja meg az 1905-ös orosz forradalom hatását. Az árulás létköre így túlságosan zárt, kiütálatlan és nem nyílik biztató perspektíva a proletárforradalom 1917-es döntő győzelme felé.

A könyv felvilágosító értékét nagyban emeli a végén található jegyzet, amely a kor jelentősebb politikai tényezőiről, vezetőiről közöl adatokat és tisztázza a korabeli politikai fogalmakat. (Lékay Ottó)

Mitchell Wilson:

VILLÁMOK KÖZÖTT

Szépírodalmi Könyvkiadó

Mitchell Wilson »Villámok között« című nagyigényű regénye egy fizikus-tudós pályafutásának 15 esztendejét öleli fel. A regény hőseit, Erik Gorint 1931-ben ismerjük meg, a munkanélküliségnek ebben a szörnyű esztendejében, amikor ez a 21 éves fiatalember, tele munkavágyal és tanulási készséggel, abban a kivételes szerencsében részesül, hogy elfoglalhatja gyakornoki állását a newyorki Columbia egyetem Fizikai Intézetében. És 1946-ban végződik a regény, abban az esztendőben, amikor az új világegés tervezői már előkészítik a hidegháborút, azzal a céllal, hogy annak előbb-utóbb nagyon is forró, valóságos háborúba kell torkolnia.

A 21 éves Erik még keveset tud az életéről, de amit lát, lerögzíti fogékony agyában és nem felejtí el. Kitörölhetetlen emlékként marad benne az a nyár, amely az egyetemre való belépését megelőzte. Kerestül-kasul utazott az Egyesült Államokon és mindenütt végtelen nyomorúságot, vergődést látott: munkanélküli és munkát hajszoló elcsigázott, lecsúszott emberekkel találkozott mindenfelé. Erik tehát jól tudja, milyen kivételes szerencse érte, hogy ilyen fiatalon rögtön álláshoz jutott. Ez a tudat azonban nem változtatja meg határozott, nyílt, céltudatos jellemét.

Csakhogy abban a világban, amelynek uralkodó vonása a mohó pénzszerzés, a nemes törekvésekkel és tiszta idealizmussal telített fiatal emberek előbb-utóbb óvhatatlanul szembekerülnek a nyers valósággal. Így történik ez Erikkel is. A cumberlanti egyetemre és az egész kisvárosra rányomja a bélyegét Regan professzornak, az egyetem dékánjának szelleme. Regan a könyv egyik legjobban megrajzolt figurája. Politikai és társadalmi szemléletében teljesen reakciós — afféle »100 százalékos amerikai« módjára gyűlöl minden bevándorlót, gyűlöli a négereket, antiszemita és kedveli a háborút »mert azon sokat lehet keresni«, amint ezt egyszer leplezetlen őszinteséggel bevallja. Eriknek és barátainak, a Hitler elől emigrált Fabermachernak és Traskernek az igazi tudományos munka lehetőségének századrészét sem adja meg. Hárman haladó tudósok harcba szállnak Regan ellen: és Regan győz.

Ez a vereség törést okoz Erik fejlődésében. Cinikus lesz és bátorsága is megkopik. Ekkor már családos ember és úgy látja: Amerikában csak az tudja biztosítani családjá jövőjét, aki nem húz ujjat a hatalmasokkal. Erik egy időre feladja nagy tudományos terveit és elszegődik szellemi bémunkásnak egy hatalmas ipari vállalathoz. Jellemének alapvető, becsületesség vonásai azonban egy idő múltán mégis felülkerekednek — s nagy mértékben segíti az igazi út megtalálásában nagyszerű egyéniségű felesége, Savina. Erik végülis nem fél szemébe mondani az igazságot a nagy ipari vállalat elnökének, nem fél odadobni az állását és utána még egy nagy kísértést is van ereje visszautasítani. Ekkor már befejeződött a második világháború és a Wall Street urai meg akarják nyerni a maguk számára az atomfizikusokat. Erik nem áll kötélnek.

Most már pontosan látja: csak akkor maradhat becsületos, hű önmagához, a családjához és népéhez, ha ezt az utat választja: továbbra is »villámok között« élve, bátran visszaüt, megalkuvás nélkül szembeszáll azokkal, akik a tudósokat is a háborús szükségletek céljaira akarják dolgoztatni.

A békeharci irodalmának egyik érdekes, szép kötete Mitchell Wilson regénye. Vanak fogyatékosai is. Az író gyakran túlságosan elmerül hősei lélekrajzának elemzésébe, s csak igen halványan festi meg a háttérét. A társadalmi háttér rajza a kelleténél halványabb, de amit az író felvillant belőle, az becsületos és jó ábrázolás.

Ottlik Géza és Szinnai Tivadar színvalonasan fordították le ezt az érdekes, új amerikai regényt, különösen Ottlik fordítása kiemelkedő. (Barabás Tamás)

Alekszandr Dimsic:
MARTIN ANDERSEN-NEXŐ
Művelt Nép Könyvkiadó

Martin Andersen-Nexő, a »dán Gorkij« a nyugati világ egyik legnagyobb élő írója, a Kommunista Párt hűséges harcosa, a világbéke lelkes és hatásos védelmezője. Sok műve jelent meg magyarul a felszabadulás után, s ezek — »Hódító Pelle«, »Szürke fény«, »Vörös Morten«, »Elveszett nemzedék«, »Emlékeim« (életrajzi regényeinek első kötete) — sok könyvtárunk polcain ott sorakoznak és kedves olvasmányai olvasóinknak.

Dimsic részletesen foglalkozik Nexő életével, írói és politikai fejlődésével, alapos elemzésnek veti alá műveit. »A kultúra mesterei« sorozatnak ez a kötete komoly segítséget jelent számunkra, mert elolvasása után Nexő egész életművét egységesen, fejlődésében látjuk, sok problémát meg tudunk magyarázni az olvasóknak, amiket eddig nem láttunk világosan, a magyarul megjelent műveken kívül megismerjük többi alkotásait is.

Részletesen elemzi a szerző Nexő legfontosabb alkotásait, a »Hódító Pellé«-t, a »Szürke fényt, a »Vörös Morten«-t és az »Elveszett nemzedék«-et. Ezek mind megjelentek magyarul is. Valamennyi kiváló harci eszköz a szociáldemokratizmus elleni küzdelemben. E művek megértésében komoly segítség Dimsic könyve.

E könyv elolvasása után sokkal világosabban áll az olvasó előtt a nagy antifaszista író csodálatos alakja, ki írói hitvallását így fogalmazta meg: »Az igazi művész tekintete a jövőbe irányul, nem pedig a múltba. Számomra az irodalomnak nincs önmagában értéke. Csak akkor kap súlyt és jelentőséget szememben, amikor előre viszi az emberiség szekerét«. (Török Bálint)

IFJÚSÁGI MŰVEK

Majakovszkij:

GYEREKEKNEK

Ifjúsági Könyvkiadó

»..Majakovszkij nagyon szerette a gyerekeket, és megbecsülte alkotásairól mondott véleményüket. A gyerekek is szívből szerették barátjukat, szerették verseit és dalait. Ha Majakovszkij élne, örülne annak, hogy ti szabad országban éltek, a nagy Szovjetunió gyermekeivel barátkoztok, szerettétek a Szovjetuniót, és a szocializmus építői lesztek Magyarországon... Nektek, kedves gyerekek,

szintén ismernetek kell a költő életét és alkotásait.« — Ezekkel a szavakkal adja ifjúságunk kezébe Klujev professzor bevezetője a most megjelent gyönyörű könyvet, amely Majakovszkij legkedvesebb gyermekverseit tartalmazza.

A könyvet forgatva, az embernek az az első gondolata, hogy lám, ahol először lett legfőbb érték az ember és a gyermekek jövőjének ügye legfontosabb közzüggvé, ott a legnagyobb költőknek mindig tellett időből és szívből olyan alkotásokra, amelyekben a gyermekekhez fordulnak. Majakovszkijnak e kötetben foglalt gyermekversei azt bizonyítják, hogy a »szovjet korszak legnagyobb, leghatásosabb poétája« ugyanolyan hévvel igyekezett verseiben a gyermekeket a maguk gyerekdolgainak jó elvégzésére buzdítani, mint az egész szovjet társadalmat a soronlövő fontos feladatok elvégzésére mozgósítani. Nem gyűgött, mikor a gyerekekhez szólt, mesét mondott. De amit elmesélt, s ahogyan elmesélte, abban épp úgy jelen vannak költészetének legfontosabb jellemzői, mint bármely más alkotásában. Jól meghatározott erkölcsi tartalom, világos forma, gördülékeny stílus jellemzi ezeket a verseket. (Ámbár egyik-másik fordítás itt-ott döccen egyet. S alig lehető, hogy eredeti döccenők »átmentéséről« van szó.)

Egyik költeményben például arról beszél apa a fiának, hogy »mi a jó és mi a rossz.« A példák egyszerűek, világosak, meggyőzőek. »...Én ezentúl jó leszek s füttyülök a rosszra!« — mondja a vers végén a fiúcska. A következő vers egy egész kis állatkeret vonulat fel s a szép illusztrációkkal valóban hatásos része a könyvnek. (A könyv rajzait az orosz eredeti után Demjén Zsuzsa készítette. Ezek a rajzok szépek, kedvesek, vonzóvá teszik a könyvet. Nem tudjuk azonban, hogy épp az állatokról szóló versnél ott, ahol a szöveg krokodilt ígér — igaz, »vízbe bukott éppen« — miért ismételtlen két impozáns elefánt néz szembe a gyerekekkel?)

A munkáról több vers is beszél. A »Lángfaló-csodaló«-ban például megtudhatják a gyerekek, milyen sok munkával készül el egy gyermekjáték. A világitótorony munkájáról szóló vers így végződik:

»...Gyerekek
fények tornyok legyetek,
s mutassatok utat a
tévélygöknök éjszaka.«

A »Mi legyenek?« című versnek ez a tanulsága: »Mindenféle munka jó, tetszés szerint válassz!«

A kötetben szereplő verseket Devecseri Gábor, Fodor András, Gáspár Endre, Jékely Zoltán, Képes Géza, Lator László, Szabó Lőrinc fordította.

Bízást mondhatjuk, hogy ez a könyv, az utóbbi idők egyik legszebb, leghasznosabb könyve, amelyet ifjúsági könyvkiadásunk gyerekeink kezébe ad. (Sz. A.)

Murányi-Kovács Endre
és Zsuzsa:

A RÁKOSI-ZÁSZLÓÉRT

Művelt Nép Könyvkiadó

Murányi-Kovács Endre és Zsuzsa »A Rákosi-zászlóért« című ifjúsági regénye 1952 kora tavaszába viszi olvasóit. Egy leányiskola úttörő csapatával ismerkedünk meg a regény lapjain. A hetedik osztály élete csupa izgalom ezekben a napokban, mert Rákosi Mátyás hatvanadik születésnapjára készülnek, méghozzá olyan ajándékot akarnak csinálni, amellyel sikerül elhódítaniok a fiúiskolától a jó tanuláért és magatartásért kapott Rákosi-zászlót. A zászló ugyan a fiúiskoláé marad, de a lányok a nemes verseny tüzeben megmutatják lelkük legbelsejét, kiderül, hogy ki az igazi úttörő, ki az igazi jótanuló és ki tud helytállni a nehéz feladatokban is.

Nemcsak a Hámán Kató-órsöt, Vágó Zsófit, Oz Jutkát, Kristóf Klárit, a sok vidám, kedves kislányt ismerjük meg, hanem szüleiket és otthoni környezetüket is. A derék Vágó Józsefet és a volt apácaival összejártató, bajtkeverő, végül disszidáló Frank-házaspárt. Eljutunk a földalatti vasút építkezéséhez is, megismerjük a repülőmodellöz kört, játszunk számháborút, végül pedig látjuk, hogyan vonulnak a vörös és nemzetiszínű zászlók alatt az úttörők május elsején a Sztálin-úton.

A könyv pontos keresztmetszetét adja a mai gyerekek életének, mégis hiányérzettel teszi le az olvasó. Mert mintha a történet nem élő gyerekekkel, hús-vér felnőttekkel történt volna meg, hanem gondolkodás útján előállított figurákkal. A szereplők minden mondatát, minden gondolatát a legnagyobb pontossággal előre ki lehet számítani. Hiába fordulatos a történet, mégis úgy hat, mint valami matematikai szabályok szerint előállított tétel. Nem érezzük az ifjúság frissességét, lelkes lobogását, hiába használja a szerzőpár a legszebb jelzőket.

F. Györfly Anna izléses illusztrációi egészítik ki a könyvet. (Sz. L.)

Jon Creanga:

FEHÉR SZERECSEN

Ifjúsági Könyvkiadó

A román népmesevilágba vezet el bennünket a szép kiállítású könyv. Már az első mondatok után elfogja az olvasót a mese varázsa és az utolsó mondatig fogva

tartja. Érdeklődéssel kísérjük figyelemmel a legkisebb fiú csodálatos kalandjait és vele örülünk, amikor elnyeri a császári trónt, sok kedves mesealak, tündér és egy táltos segítségével legyőzi a gonoszt és megkapja a szépséges császárkisasszony kezét.

A mese menetét élénkíti a sok kedves rigmus, évszázadok tapasztalataiból leiszűrt népi bölcsesség versbe foglalása. A szépen csengő mondatok hozzájárulnak ahhoz, hogy a könyv egészében élvezetes olvasmány legyen a gyermekek számára.

Egy alapvető hibát azonban az előszó írójának, de a kiadónak is fel kell rónunk. Azt ugyanis, hogy ncha részletesen elmondja, hogyan került sor a mese megírására, mi készítette Jon Creangát, a jassi-i szegény tanítót a mesélésre — azt nem írja meg, hogy ez a mult században történt. Már pedig lényeges volna, hiszen a mese át-meg át van szöve a megváltoztathatatlanba vetett hittel, beletörődéssel és a tájékozatlan olvasót ez bizony félrevezetheti. Ha nem tudjuk a megfelelő korba helyezni a könyvet, furcsa képünk alakul a román meseirodalomról. Csupán annyi utalás van az előszóban — amely egyébként igen poétikus — a mult századra, hogy Jon Creanga, Eminescunak volt a barátja. Ez azonban a meseirodalom közönsége, a kisgyermek számára nem mond meg mindent.

A könyv fordítása Sütő András avatott tollát, rajzai Coca Cretoiut dicsérik. (Szi-lágyi Lilla)

Prisvin:

ERDŐZSONGÁS

Ifjúsági Könyvkiadó

Mihail Prisvin, az idősebb szovjet író-nemzedék egyik kiemelkedő alakja. Válogatott elbeszélései, karcolatai meggyőznek arról, hogy természetábrázolásában ott él a nagy orosz realisták hagyománya. Közvetienhangú írásai nyomán szinte magunk előtt látjuk az erdők, mezők, vizek életének nagy ismerőjét, a nyolcvanéves író, a kedélyes, tudós nagyapót, vadászpuskájával, kutyáival. Írásai: versek prózában. Prisvin a természet költője, megfigyel egy-cgy természetrezdülést és megsejdi a jelenségek közötti finom összefüggéseket.

A kötet első fejezete, a »Csudacsali«, már megjelent magyarul. Ennek az elbeszélésnek a szereplői: a mocsár, növények, állatok és két gyerek, két testvér. A Nagy Honvédő Háború két kis árvája elindul mocsári édes bogyót szedni. Eltévednek, az egyik gyerek, a kis Misa, majdnem elpusztul. Egy kutya menti meg és Misa megöli a kutyára vadászó vén farkast, a

környék rémét. A mesterien szerkesztett, csodálatosan szép költői elbeszélés azt sugározza, hogy a szeretet megsegít, erőt ad.

Az »Erdei harmatcseppek« a természet életének lírai naplója. Ezek az apró írások — költemények prózában — egy esztendő változásait, magát az élő, ezerszínű-arcú természetet érzékeltetik. Egy helyen ezt írja: »A patak útja az erdőn át harcok hosszú sorozata, s így születik meg itt az idő... S a harc egyre folyik s a harcok során születik meg az élet és az öntudat... Mert ha nem volnának lépten-nyomon akadályok, a víz egyszerűen lefutna és nem volna sem élet, sem idő.« Gyönyörű gondolat s kifejező írója harcos, materialista szemléletű.

A »Jegyzeteim« és a »Madárlátta cipő« — kis történetek sorozata. Ezekben a fejezetekben kibontakozik Prisvin egészséges emberi derűje, csendes humora. Ezeknek az írásoknak a témája a természet és az ember kapcsolata.

A »Vadászat« és a »Vadászkutyák« — a két utolsó fejezet, Prisvin vadászélményeiről szól. »A mi vadászátunk első sajátossága — írja — a bajtársi szellem. A második az, hogy sohasem tévesztjük szem elől a természetnek, azaz hazánk növény- és állatvilágának védelmét... Ifjúságunknak egyszerű vadászból clyan vadásszá kell képeznie magát, aki védelmezője a természetnek és hazájának.«

Prisvin írásainak ez a vezetőgondolata s nyilván az a célja az Ifjúsági Könyvkiadónak is, hogy ifjúságunk tanulja meg szeretni és védeni a természetet, gazdagítani érzésvilágát, nevelni megfigyelőképességét. (Lóránd Lajos)

I. D. Vasziljenko:

CSILLAGOCSKA

Ifjúsági Könyvkiadó

A »csillagocska« az önműködő kombájn 4.175 alkatrészének egyike, amely a tengelyek közötti mozgást közvetíti. Sok új kombájnra van szükség a Szóvjettunióban és sok munkáskézre, amely az ilyen csillagocskákat esztergálja. Lányok és fiúk, ipari tanulók vállalják határidőre a kis alkatrészek elkészítését. Ezek a fiatalok a regény hősei.

A történet magva a csillagocskáért vívott munkaverseny az egyéni versenyen túl kiszélesedik a fiúk és lányok, csoportok közötti versennyé. Ez fokozza munkájuk lendületét és fejleszti egyéni képességeiket is.

Több kedves epizód teszi színessé a könyvet. Így Petro története: hogyan lesz a csavargó cigánygyerekből a kollektíva harcos, dolgozó tagja. Vagy a fia-

talok segítőkészsége az öreg, beteg Gleb Ivanovicsnak, aki szeretettel és tapasztalatátadással hálálja meg a fiataloknak a kocsit, amelyet tőlük kap.

Ebből a könyvből jól megismerhetjük az ipari tanulók életét, látjuk, hogy hibáikat sokszor társaik magatartása, példaadása kedvezően megváltoztatja. Az egymással szembenálló Maruszja és Pável is a munkán keresztül kerülnek egymás mellé és lesznek barátokká, mert egyforma lelkesedéssel és tehetséggel végzik dolgukat.

Hiányossága a könyvnek, hogy nem eléggé egységes, az epizódok szétesővé teszik, ami kisregénynél különösen hiba. A könyv azonban olvasmányos, hangja kedves és közvetlen. Elsősorban a fiataloknak, a magyar ipari tanulónak ajánlható. (Laczházi Judit)

EGYÉB IRODALOM

Sahov:

A TŰZMADÁR NYOMÁBAN

Művelt Nép Könyvkiadó

A könyv szerzője részt vesz egy expedícióban, melynek feladata, hogy a Kaukázusban talajkutató vizsgálatokat végezzen, s megvizsgálja a legelőket és a legelőre fásításra alkalmas területeket.

Sahov elindul hivatalos útjára, bejárja a tundrákat, a tajgát, a »szűz hegyeket«, sivatagokat, s amit a látottakból, hallottakból, tapasztaltakból, fontosnak, lényegesnek, érdekesnek talál, azt elmeséli nekünk.

Az igazi tudós nem zárkózik be szakmája szűk kereteibe, hanem számbaveszi az élet összes feltételeit, megismeri a természet életét és az ember fejlődési lehetőségeit adott környezetében. Sivatokok fásítása, legelők nemesítése mind olyan eredmények, amelyek eléréséhez a természetadta környezet befolyásolásán keresztül, ehhez pedig az emberi jellem fejlődésén, a magasabbrendű emberi értelmén keresztül vezet az út.

Sahov minderre igen nagy súlyt fektet, s nagy figyelemmel lejegyzi idevonatkozó észrevételeit, amelyek tudományos és egyáltalán nem vesélytelen útján elkísérik. Az olvasó ezáltal izgalmas kalandok, lebilincselő tapasztalatok részesévé válik.

Az a Sahov, aki kaukázusi expedíciós útjára indul, növénytermesztő szakember ugyan, de az a Sahov, aki ezt a színes, izgalmas, szívhez szóló és mélyen humanista útleírást megírta, író, olyan író, akinek a gondolatai és érzései valamennyiünk gondolataivá és érzéseivé válnak. Sahov útleírásának egyes fejezeteiben (mint pl. a

»Téli madárszálláson«) a természet és az ember élete közötti harmóniának olyan ihletett áblázolásáig jut el, amely már a költészettel határos. Könyvének sok helye Turgenyev vadászfeljegyzéseit juttatja eszünkbe. Csakhogy amíg a nagy orosz klasszikus, a forradalmi demokrata Turgenyev a maga korának társadalmát leleplező kritikáját adta a természet életével egybeolvadt egyszerű emberek nyomorúságának feltárásával, addig Sahov a végtelen nagy szovjet hazához teljes eszméletükkel ragaszkodó emberek egyszerű és tiszta gondolat- és érzésvilágát fedezi fel olvasói számára. (Reményi Béla)

M á t y á s F e r e n c :

AGITÁCIÓS MUNKA AZ ÜZEMI KÖNYVTÁRAKBAN

Népszava Könyvkiadó

A Könyvtáros legutóbbi száma V. N. Gyenyiszjev »A tömegkönyvtár munkája« c. művével kapcsolatban megállapította, hogy ezt nemcsak a falusi, járási és megyei könyvtárosok tanulmányozhatják haszonnal, de a könyvben elmondottakat az üzemi könyvtárak is — úgyszólván módosítás nélkül — alkalmazhatják. Mátyás Ferenc »Agitációs munka az üzemi könyvtárban« című, a Kultúr munkások Könyvtára sorozat új füzetének megjelenése után most elmondhatjuk, hogy az ebben előadottakat viszont nemcsak az üzemi könyvtárosok, hanem a falusi, járási és megyei könyvtárak dolgozói is felhasználhatják agitációs munkájuk során.

A füzet egyszerű, tiszta nyelven ismereti a könyvtári agitáció különböző formáit. Írója azonban nem elégszik meg azzal, hogy áttekinthető, jól tagolt rendszerbe foglalva tárgyalja az egyéni agitáció, könyvszemlék, könyvismertetések, arktétek, irodalmi esték, könyvkiállítások és plakátok kérdéseit, hanem ezeket az agitációs módszereket a hazai üzemi könyvtárakból vett példák egész sorával világítja meg. Ezeknek a példáknak az eredményeként az olvasó — ez esetben a könyvtáros-olvasó — amellett, hogy a tárgyalt kérdésekről módszeres tájékoz-

tatót és munkájához gyakorlati útmutatót kap, egyúttal megismerkedik az egyes magyar üzemi könyvtárak kezdeményezéseivel, eredményeivel is.

Már ennek az igen jellemző vonásnak az alapján is megállapíthatjuk, hogy Mátyás Ferenc helyesen használta fel a példamutató szovjet könyvtartudományi irodalom tapasztalatait. Még inkább kitűnik ez a füzet eszmei mondanivalójából, mely a könyvtáros legfontosabb feladataként az olvasó nevelését jelöli meg. »Az olvasó nevelése politikai munka, — írja —, a könyvtáros feladata. A könyvtárosnak ezt a munkát tervszerűen kell végeznie.« Az »Agitációs munka az üzemi könyvtárban« legfőbb hiányosságát éppen abban látjuk, hogy a tervszerűség konkrét példájának az ismertetésével — egy üzemi könyvtár évi agitációs tervének legalább is felvázolásával — adós marad.

Bizonyára a füzet szűkreszabott terjedelmével magyarázhatjuk ezt is, csakúgy, mint a többi hiányosságot. Azt például, hogy amikor az ankétok hibáit jelzi, ezeket nem részletezi, holott nyilvánvalóan hasznos lett volna itt a kritika egy vagy több konkrét példára alkalmazva (11. old.). Jobb lett volna az is, ha a határozott példákkal, amelyekből sokat tanulhat a könyvtáros, nem bánik olyan takarékosan.

Igen jó ötlet volt néhány könyvkiállítás, illetve egyszerűbb tárló fényképét mellékletként közölni, a füzet »Függelék«-ében feltüntetett bibliográfiákat ugyancsak haszonnal forgathatják a könyvtárosok, akik közül sokan jogosan kérdezhetik azonban meg, hogy miként került a »Harc a jobboldali szociáldemokrácia ellen« bibliográfiájába Courtade »Jimmy« c. regénye, mely egyáltalában nem ebbe a témakörbe tartozik, hanem arról szól: miként válik egy amerikai dolgozó békeharcosná.

Az »Agitációs munka az üzemi könyvtárban« egészében nemcsak hasznos segédkönyv, de kiadása igen helyes kezdeményezés is. A magyar könyvtárosok örömmel vennék, ha a Kultúr munkások Könyvtárának minél több füzete foglalkozna a magyar könyvtárügy egyes részletekérdéseivel. (Murányi-Kovács Endre)

ÚJ JÁRÁSI KÖNYVTÁRAK NYIL-TAK Hevesen, Csurgón, Duna-vecsén Vásárosnaményban és Mezőkövesden. Augusztus 20-án, Alkotmányunk ünnepén avatták fel ünnepélyesen az új járási könyvtárakat. Ezzel a járási könyvtárak száma 66-ra emelkedett. Itt említjük meg, hogy július elsejével 34 községben történt meg a népkönyvtárosok függetlenítése. Így most már 44 községben van függetlenített könyvtáros. A mezőkövesdi Járási Könyvtár avatásán — mint levelezőnk, Szabó Kálmán, az új Járási Könyvtár vezetője írja — a Népkönyvtári Központ nevében Tordai György adta át lelkes szavakkal a könyvtárat a dolgozóknak. Gulyás Károlyné, a Járási Tanács VB elnökhelyettese köszönte meg az ünnepélyen a dolgozóknak nevében pártunk és kormányunk gondoskodását. A járás területén 18 népkönyvtár működik.

AZ ORSZÁGOS SZÉCHENYI-KÖNYVTAR ősszel megindítja a nyár elején megalkotott könyvtártörténeli és könyvtárjogi munkaközösségek működését más könyvtárak dolgozóinak bevonásával. A könyvtártörténeli munkaközösség a kéziratosság korától napjainkig dolgozza fel könyvés könyvtártörténelünket négy csoportban, a könyvtárügyi munkaközösség pedig elsősorban a szerzői jog kérdéseivel foglalkozik és megindítja a Szovjetunió és a népi demokráciák könyvtárügyi jogszabályainak gyűjtését.

A III. VASUTASNAP alkalmából ezúttal első ízben a budapesti és vidéki állomásokon, fűtőházakban és vasúti üzemekben több mint nyolcvan helyen rendeztek ünnepi könyvmegbeszélést és háromszáznál több helyen könyvkiállítást augusztus 3-a és 20-a között.

AZ ORSZÁGOS SZÉCHENYI KÖNYVTAR ősszel folytatja az általános könyvtártani és bibliográfiai tanfolyamot, amelyen részt vesznek más könyvtárak dolgozói is továbbképzésük érdekében. Ezenkívül tanfolyamot indít a Pedagógiai Főiskolát jó eredménnyel végzett könyvtári dolgozók számára. Az orosz nyelvtanfolyamok mellett megindítja a latin és a német nyelv tanfolyamait is.

EZERKÖTETES ÚJ KÖNYVTAR kezdte meg működését Budapesten. A XI. kerületi tanács szak szervezeti bizottsága Alkotmányunk ünnepének tiszteletére létesítette az új könyvtárat a tanács dolgozói részére.

A MŰSZAKI KÖNYVTÁRAK MUNKÁVERSENYÉNEK III. SZAKASZA október 1-én indul az Országos Műszaki Könyvtár vezetésével. A versenyszakasz három kategóriájában a nagyüzemi, kisüzemi és a tervező-és kutatóintézeti műszaki könyvtárak dolgozói vesznek részt.

NAGYSZABÁSÚ KÖNYVKIÁLLÍTÁS NYÍLIK meg október 4-én a Nemzeti Múzeumban az Országos Széchényi Könyvtár közreműködésével. A kiállítás a magyar könyvkiadásnak a legutóbbi években elért hatalmas fejlődését mutatja be.

A MŰSZAKI KOZPONTI CÍMTAR adattelvételeit megkezdte az Országos Műszaki Könyvtár. A Módszertani Osztály dolgozói végiglatogatták az üzemeket, tervező-és kutatóintézeteket, hogy összeírják ezeken a helyeken található külföldi folyóirat-és könyvanyagot.

ÜZEMI KÖNYVKIÁLLÍTÁSOKAT RENDEZETT az Országos Műszaki Könyvtár propagandacsoportja. Júliusban a Férfitruhagyárban, a Vegyi Gép-és Radiológgyárban és az Obudai Hajógyárban rendezett szakkönyvkiállítást az üzem működésének megfelelő műszaki könyvekből.

A KORMÁNYPROGRAMM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK ÚTJA CÍMMEL az Országos Széchényi Könyvtár Hirlaptára olvasóterme előterében, négy tálóban, alkalmi kiállítást rendezett. A Széchényi Könyvtár egyébként a nyári hónapokban több könyvkiállítást is rendezett, így a Múzeum-kerli parkkönyvtárban, a könyvtár folyosóján és a Múzeum-körúti kiállítási kirakatában. A könyvkiállítások közül különösen a Majakovszkij-kiállítás ért el nagy eredményt mert a kiállított könyvek 70 százalékát kérték olvasásra.

A **GYŰLEVESZI NÉPKÖNYVTÁRRÓL** írja a »Zala« című lap, hogy a megye egyik legelhanyagoltabb könyvtára volt. Tárt ajtók mellett, nyitott szekrényben heverték a könyvek. A tanács a járási VB figyelemztetésére újabban fokozottan támogatja a könyvtáros munkáját és így júniusban már 84, júliusban pedig 109 kötet könyvet kölcsönöztek Gyüleveszén.

A **MŰSZAKI IRODALOM** állandóan újtásokra ösztönzi a dolgozókat. Legújabbán Adorján János komló műszaki titkár, Kiss Mihály, a pécsi Újhegyi bánya jelvényes sztahanovista kövácsa, Mészáros János, az Újpesti Omega kéziszerszámgépgyártó sztahanovista csiszolója, Hugyecz Pál, a Békéscsabai Ruhagyár üzeml. lakatos, Sas Pál, a Kelenföldi Textilkombinát sztahanovista hegesztője és Csepregyh Gyöző, a kaposvári Textilművek Kossuth-díjas főmérnöke dolgozott ki újításokat, illetve ért el munkájában nagy eredményeket a szovjet és a magyar műszaki könyvek tanulmányozása alapján.

A **VAS MEGYEI KÖNYVTAR** szombathelyi épületében belső átalakításokat végeztek, mert a könyvtár több mint húszéves forintos befektetéssel — írja a »Vas megye« című lap — olvasótermet és külön ifjúsági könyvtárat létesített. Az olvasóterem felszerelésére (asztalokra, székekre, szőnyegekre) további 15 ezer forint áll rendelkezésre. Ebben a teremben tartják meg a könyvismertetések és filmvetítések. Hangszóró és hanglemez beszerzésére és egyéb felszerelésekre 4000 forintot költenek.

A **KÖNYVTÁROSOK BOLTJÁNAK** nyitvatartási ideje dolgában Fried Vilmos levelezőnk, a Fővárosi Ora-és Ekszeripari Vállalat üzemi könyvtárosa júliusi számunk »Levelezőink írják« rovatában azt javasolta, hogy a Könyvtárosok Boltja este 7 óráig legyen nyitva, hogy a délután 5 óráig dolgozó üzemi könyvtárosok is elintézhessék vásárlásukat. Az AKV értesítette lapunkat, hogy a javaslat folytán — amelyet már több könyvtáros felvetett — a Könyvtárosok Boltja augusztus 1-től este 7 óráig áll a könyvtárosok rendelkezésére.

TARTALOM

	Oldal
ZOLNAY VILMOS: Levelezőink írják — — — — —	1
GERŐ GYULÁNÉ: Ünnepi Könyvhét október 4—10-ig — — — — —	9
DR. HEGEDŰS MAGDA: A politechnikai műveltség terjesztése — — — — —	12
DR. TÓTH BELA: Az iskolai ifjúsági könyvtárak helyzete és fejlesztésük idő- szerű kérdései — — — — —	14
GAAL JENŐNÉ: Tanárok és könyvtárosok együttműködése az ifjúsági olvasó- mozgalomban — — — — —	19
SZOVJET KÖNYVTÁRAK TAPASZTALATAIBÓL. — M. HODZSEJEVA: A dol- gozó ifjúság olvasásának irányítása — — — — —	20
BARABÁSI REZSŐ: A könyvállomány védelme — a könyvtáros egyik legfon- tosabb kötelessége — — — — —	21
KATONA JENŐ: Látogatás a keszthelyi Helikon-könyvtárban — — — — —	24
BERZA LASZLÓ: Cserekönyvvalap létesül a megyei és járási könyvtárakban — — — — —	25
GYÖRI GYÖRGY: Az olvasók izléséről — — — — —	29
BÁRDOS LASZLÓ: A Komárom Megyei Könyvtár politikai munkája — — — — —	32
MOLNAR FERENCNÉ: A textilipar üzemi könyvtárainak munkája — — — — —	34
PAP JÁNOS: Műszaki könyvtárak II. munkaversenye — — — — —	37
GASCHLER REZSŐ: A balatonmenti üdülőtelepek könyvtármunkájáról — — — — —	39
ROZSA GYÖRGY: Az új járási és függetlenített községi könyvtárosokkal tartott megbeszélés tapasztalatai — — — — —	41
VEREDY GYULA: Az Országos Osztályozó Bizottság határozatai — — — — —	43
A könyvtárüggyel kapcsolatos szabványok és tervezetek — — — — —	45
DR. PINTER LASZLÓ: Szegedi könyvtári problémák — — — — —	46
Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismerteté- sek jegyzéke — — — — —	47
PELLENGER — — — — —	48
KÉRDEZZ — FELELEK — — — — —	49
BIBLIOGRÁFIÁK — — — — —	50
ESEMÉNYNAPTAR — — — — —	51

Irodalmi tájékoztató:

Lenin Műveinek 32. kötete (B. Gy.) — — — — —	53
Luigi Longo: Az olasz nép harca a felszabadulásért (Aranycsillag) — — — — —	54
Filozófiai lexikon (Varga Iván) — — — — —	54
Magyar május elsejék (I. B.) — — — — —	55
Rákos Ferenc: Állam és alkotmány a Magyar Tanácsköztársaságban (Parragi György) — — — — —	57
Gábor Andor: Válogatott versek (Földes Anna) — — — — —	57
Papp Ferenc: Acélfogak (Gergely Béláné) — — — — —	58
Barabás Tibor: Rákóczi hadnagya (L. O.) — — — — —	58
Kuczka Péter: Mindenkinél! Mindenkinél! (Z. V.) — — — — —	59
Új magyar elbeszélések (M. G.) — — — — —	59
Gorkij: Hárman (Sz. A.) — — — — —	60
A. Golubjova: Az urzsumi fiú (Csupkai Aladárné) — — — — —	61
N. Volkov: Szívügyünk (K. P.) — — — — —	61
Filmregények (Rónaszegi Miklós) — — — — —	62
Nyikolaj Nyikityin: Észak hajnala (V. V.) — — — — —	63
Cesar Boliac Válogatott Munkái (P. L.) — — — — —	63
Antonin Zápotocky: Vörös fények Kladno felett (László Anikó) — — — — —	64
Mulk Radzs Anand: A kuli (P. L.) — — — — —	65
Willy Bredel: Apák (Lékay Ottó) — — — — —	65
Mitchell Wilson: Villámok között (Barabás Tamás) — — — — —	66
Alexandr Dimsic: Martin Andersen-Nexo (Török Bálint) — — — — —	67
Majakovszkij: Gyerekeknek (Sz. A.) — — — — —	67
Murányi-Kovács Endre és Zsuzsa: A Rákosi-zsárlóért (Sz. L.) — — — — —	68
Ion Creanga: Fehér szerecsen (Szilágyi Lilla) — — — — —	68
Prisvin: Erdősongás (Lóránd Lajos) — — — — —	68
I. D. Vasziljenko: Csillagocska (Laczházi Judit) — — — — —	69
Sahov: A tűzmadár nyomában (Reményi Béla) — — — — —	69
Mátyás Ferenc: Agitációs munka az üzemi könyvtárakban (Murányi-Kovács Endre) — — — — —	70
HÍREK — — — — —	71

A KÖNYVTÁROS

Megjelent 5819 példányban

A Népművelési Minisztérium lapja — Szerkesztő: a Szerkesztőbizottság — Főszerkesztő: Katona Jenő
Felelős szerkesztő: Zolnay Vilmos — Felelős kiadó: Lapkiadó Vállalat Igazgatója — Szerkesztőség és
kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin-körút 9—11. Telefon: 221-285, 221-293 — Terjesztő: Posta Központi
Hírlap Iroda Ó V. — Előfizetés, személynél ügyfélszolgálat: Budapest, V., József nádor-tér 1. üzlet-
helyiség — Telefon: 183-022, 185-850 — Postatakarékpénztári csekszámla: 47.087 — Régi számok a Posta
Központi Hírlap Irodánál, V., József Attila-u. 3. kaphatók — Egyes szám ára: 2.— Ft. — Előfizetés
negyedévre: 6.— Ft.

A jászberényi Járási Könyvtár olvasóterme

TANULJ, ÚJÍTS A MŰSZAKI IRODALOMBÓL!

Az Országos Műszaki Könyvtár bányásznapi plakátja

*Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár olvasóterme
(I., Attila-utca 53. fszt. Nyitva d. e. 10-től este 8-ig, szombaton d. e. 10—2-ig)*

A salgótarjáni Megyei Könyvtár olvasóterme